

CARÀCTERS

ES UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ES EL NUMERO **56**

Pau Vadell Vallbona: «Agenollats pel vers. Moviments i propostes de la poesia catalana a Mallorca». Articles de Miquel Pairell, Vicent Flor, Manel Marí, Àlvar Peris, Xavier Ferré, Simona Škrabec...

Marc Granell: «Del temps i la memòria» (sobre *Poemes a la intempèrie*, de Begonya Pozo).

Glòria Farrés: «Anais Nin: la fragilitat del desig» (sobre *Una espia a la casa de l'amor*, d'Anais Nin). Entrevista a Ramon Solsona, per Antoni Rubio.

Jordi Muñoz: «Anticatalanisme i identitat al País Valencià. Una aportació al debat» (sobre *Noves glòries a Espanya. Anticatalanisme i identitat valenciana*, de Vicent Flor).

Joan Josep Isern: «La combinació de vida i literatura» (sobre *L'home del sac*, de Màrius Serra).

Víctor Sunyol tria Danielle Collobert.

Arantxa Bea: «El somriure de McEwan» (sobre *Solar*, d'Ian McEwan).

Pàgines centrals dedicades a Maria Barbal

SEGONA ÈPOCA - ESTIU 2011

SEGONA ÈPOCA ESTIU 2011

núm. 56.

Edita:

Publicacions de la
Universitat de València

Direcció:

Eduard Ramírez Comeig

Coordinació:

Francesc Calafat, Gustau Muñoz,
Pere Antoni Pons, Begonya Pozo, Alicia Toledo

Col·laboradors:

Sam Abrams, Joan Elies Adell,
Rafael Alemany, Vicent Alonso,
Francesc Ardolino, Enric Balaguer,
Carme Barceló, Josep Lluís Barona,
Aranxa Bea, Adolf Beltran, Vicent Berenguer,
Josep Bernabeu, Assumpció Bernal,
Pere Calonge, Lluís Calvo, Juli Capilla,
Ferran Carbó, Emili Casanova,
Jordi Colomina, Agustí Colomines,
Germà Colón, Maria Josep Escrivà,
Ximo Espinós, Antoni Ferrando,
Josep Antoni Fluixà, Antoni Furió,
Ferran Garcia Oliver, Lluís Gimeno,
Marc Granell, Carme Gregori, Albert Hauf,
Josep Iborra (†), Maite Insa, Joan Josep Isern,
Lluïsa Julià, Ramon Lapiedra, Gemma Lluch,
Josep Martínes, Tomàs Martíñez,
Josep Martíñez Bisbal, Joan Manuel Matoses,
Lluís Meseguer, Abraham Mohino, Isabel
Clara Moll, Isabel Morant, Jacobo Muñoz,
Alexandre Navarro, Miquel Nicolás,
Vicent Olmos, Francesc Pérez Moragón,
Manuel Pérez Saldanya, Vicent Pitarch,
Joan Ponsoda, Susanna Rafart, Vicent Raga,
Ramon Rosselló, Pedro Ruiz Torres,
Josep Maria Sala Valldaura, Vicent Salvador,
Vicent Sanchis, Biel Sansano,
Vicent Simbor, Enric Sòria, Jaume Subirana,
Felip Tobar, Lourdes Toledo, Ferran Torrent,
Vicent Usó, Francesc Viadel, Pau Viciano,
Rafael Xambó, Júlia Zabala.

Disseny:

Albert Ràfols-Casamada

Redacció:

C/ Arts Gràfiques, 13 - 46010 València
Tel.: 96 386 41 15 - Fax: 96 386 40 67
E-mail: caracters@uv.es
<http://www.uv.es/caracters>

Il·lustracions d'aquest número:
Pau Sarradell

Distribució:

Gea llibres (València i Castelló),
tel. 96 166 52 56
Gaia llibres (Alacant), tel. 96 511 05 16
Midac llibres (Catalunya), tel. 93 746 41 10
Palma Distribucions (Illes Balears),
tel. 97 128 94 21

Maquetació i Impressió:
ARO/ Impresa

PVP: 3 euros
ISSN: 1132-7820
Dipòsit legal: V. 3755-1997

CARÀCTERS

LLIBRES RECOMANATS

L'editorial Tàndem Edicions, que enguany celebra els seus 20 anys d'activitat continuada, revifa la col·lecció «Valències» amb una proposta cridanera. Concita De Gregorio ha estat directora del periòdic italià *L'Unità* des d'agost de 2008 fins a aquest mateix estiu. La seua trajectòria periodística li ha fet guanyar protagonisme cívic per la denúncia ferma dels abusos públics que Berlusconi ha promogut des del govern, i la Unió de Periodistes Valencians li ha concedit un dels seus premis *Llibertat d'expressió 2011* per aquesta tasca. Però en aquest llibre podem accedir a la seua vessant de narradora: *Una mare ho sap*. Totes les ombres de l'amor perfecte, aplega contes intensos, colpidors, amb un estil directe i proper que afavoreix la transmissió d'emocions, i que il·luminen la maternitat a homes i dones.

Pòrtic estrena una col·lecció divulgativa de fets i personatges històrics catalans, «Pòrtic viure», amb el rei Pere el Gran (III d'Aragó, I de Sicília, I de València i II de Barcelona). Ramon Sarobe ens acosta les aventures d'aquest fill de Jaume I que provà de superar-lo en gestes i conquestes, en *Pere II el Gran, rei de la Mediterrània*. Dels secrets del sepulcre a l'aventura de Sicília. Si ha esdevingut mític, és perquè va viure una vida pròpia d'un personatge literari amb diversos matrimonis, espectaculars campanyes militars i aferrissats enfrontaments contra Carles d'Anjou, el papat, Felip III i, fins i tot, el seu germà Jaume. Fou al seu temps quan Roger de Llúria afirmà que cap nau, ni tan sols cap peix no gosaria alçar-se sobre la Mediterrània sense portar en la cua un escut o un senyal d'aquest rei de la Corona d'Aragó.

Joan Garí, escriptor, articulista i crític literari, rememora el seu viatge cap als Estats Units d'Amèrica quan tenia 25 anys.

Aquella experiència real de viatge aprofita com a punt de partida d'una narració reflexiva, que deriva cap a un viatge interior de creixement personal, obertura i barreja de perspectives. *Història d'Amèrica* (Acontravent) juga amb el doble sentit de la paraula (*story* i *History*), com a relat curiós i anecdòtic però també com a construcció de referència, que empra materials d'indole diversa entre la realitat i la ficció, com ara passatges de la Bíblia, petits i grans textos de Hawthorne, balenes blanques, versos aromàtics de Whitman, l'harmònica ventosa de Bob Dylan, el somriure de Marilyn, la dicció embarbussada de Marlon Brando i un logaritme de John Ashbery...

Pau Sarradell (Buenos Aires, 1964). Ha publicat tres poemaris i multitud d'articles de premsa. Ha fet instal·lacions, *performances*, tant en solitari com amb el grup Sa Moderna.

Com a fotògraf ha col·laborat amb l'editorial Phaidon.

Entrevista a Ramon Solsona: «Escriure és anar sempre amb l'orella preparada»

Set anys després de *Línia blava*, el periodista i escriptor Ramon Solsona (Barcelona, 1950) torna a la novel·la amb *L'home de la maleta*, premi Sant Jordi 2011. Amb una aposta lingüística tan atractiva com arriscada que ha generat gran repercussió mediàtica, l'autor de la multipremiada *Les hores detingudes* explica la història d'un home qualsevol que aspira a passar per la vida sense fer massa soroll i que, en els anys de vellesa, es troba en un món capgirat, que no comprén. El personatge principal, amb un llenguatge molt arrelat al dialecte habitual dels carrers de Barcelona, esdevé un caramel per a filòlegs i amants de la llengua però ha fet vessar rius de tinta als mitjans de comunicació. Amb tot, la *questione della lingua*, per dir-ho a la italiana, no pot tapar els valors d'una novel·la que es capbussa en molts aspectes complexos, com el pas del temps, la memòria històrica o les trames increïbles que s'amaguen rere d'una vida aparentment intrascendent.

—Tot i que als cercles periodístics se n'ha fet un gra massa, com que la llengua és el vestit d'una novel·la, caldria parlar del model lingüístic de *L'home de la maleta*. Com ha desenvolupat una aposta tan arriscada?

—Amb algunes crítiques; hi ha gent que no ho ha entès, cosa que respecto. Però, d'una banda, això jo ja ho havia fet en altres novel·les —barreja de llengües, incorreccions...— i, d'altra, no sóc el primer autor que s'hi posa. Aquesta vegada, però, ha tingut una repercussió més gran pel premi. Jo m'havia plantejat un llibre en primera persona i, perquè no es fes pesat, volia incloure una forma de parlar atractiva. Aleshores, vaig pensar que seria interessant que el protagonista parlés tal com pensa; de fet, em vaig fer dues llistes amb expressions: una, de barbarismes i castellanismes populars, i una altra d'expressions molt genuïnes del català que la gent gran fa servir amb molta naturalitat. La meva feina va consistir a barrejar-ho intentant reproduir l'espontaneïtat d'una persona que parla. Una espontaneïtat que és molt aparent perquè darrere hi ha molt de treball.

—Si ja ha hagut polèmica malgrat ser un dialecte central del català, què no hauria passat si l'experiment es fa amb un parlar com el valencià? El paràgraf on el protagonista critica el català nor-

malitzat podria ser el discurs d'un blaver qualsevol...

—Aquesta reflexió ja me l'han feta alguns valencians perquè és un tema molt connotat per tensions extralingüístiques; la meva impressió, però, és que tampoc no hauria passat res. Crec que el dinamisme de la llengua s'ha de notar en la literatura, en la novel·la, que és un gènere que ho admet. Això es fa des de fa molts anys en anglés,

en francès, en italià... I per què no en català? És un pas endavant de normalitat, tot i que és veritat que altres llengües no pateixen els prejudicis i la tensió social del català. Malgrat tot, crec que la gent entén que la literatura s'acosti a un registre col·loquial incorrecte per raons literàries. De fet, l'hibridisme entre català i castellà és un avantatge perquè pots jugar amb les dues llengües. És un plus afegit de valor literari, tot i que no s'ha d'emprar per sistema, sinó només quan convingui.

—I no ha tingut problemes amb l'editorial? La llengua de *L'home de la maleta* suggereix una batalla terrible per a qui coneix com de fràgil és l'equilibri entre autors i correctors...

—No, perquè ho van entendre. La correctora va veure que hi havia un treball seriós, que no era un caprici. De fet, un cop que ho va assumir, que li va costar, em va fer propostes d'incorreccions, com canviar el mot «gronxador» per «columpio». Ja havia entrat en la coherència del personatge.

—En aquest sentit, *L'home de la maleta* fa la sensació de tindre darrere molt de treball de carrer, de passejar pel mercat, de tafanejar al bar, de parar l'orella en converses...

—No és tant una actitud de dir «ara em poso aquí i escolto» com d'anar sempre amb les antenes obertes, de

sentir converses i agafar d'aquí i d'allà. Per exemple, l'expressió «cag-o'n Ceuta i Melilla», una frase recurrent del protagonista, la vaig traure de la ràdio, de *La paraula del dia*, on vaig proposar als oients que enviaren frases que començaren per «cago'n...». Quan la vaig sentir, vaig pensar: «ostres, compro!». Escriure és anar sempre amb l'orella preparada.

–*La novel·la palesa la diferència generacional a l'hora d'entendre el món. El protagonista pertany a una generació que ha anat de la postguerra al món de les noves tecnologies i això li passa factura... Aquest fet suposa un dels punts claus del personatge?*

–I tant! L'home és d'una generació que ha vist desaparèixer els carros! M'anava molt bé construir un personatge que no entén la rapidesa del món actual, que no té cintura per a adaptar-s'hi, perquè aquesta distància permet tindre'n una millor perspectiva. La idea era veure què passaria si portem algú al menjador d'una casa qualsevol i expliqués què hi veu, com fa el protagonista amb les filles. Ell té una frase que ho resumeix perfectament: «cada casa és un món i cada cony és un misteri». Per això, no comprén les seves filles i hi té un distanciament irònic, burleta i rondinaire.

–*És també un personatge contradictori: té prejudicis terribles com el racisme o l'homofòbia però, de sobte, fa reflexions que tots signaríem. Suppose que així som els éssers humans...*

–M'agrada que ho digues perquè jo no volia fer un personatge o tot positiu o tot negatiu. La contradicció m'interessava molt pel seu sentit de la família, per exemple: ell parteix de la idea que la família és una necessitat bàsica. Tothom, quan naix, necessita un entorn i una convivència elemental, que pot vindre d'un pare i una mare, de dues lesbianes o de quatre gais. El protagonista té clar que la família genera afectes, respectes i referències, però ho planteja a l'antiga; amb tot, no totes les seves opinions són criticables, ja que també diu coses de sentit comú.

–*El tarannà contradictori cristal·litza, sobretot, en la seva néta xinesa, amb qui es clava constantment però després diu que se la menjaria a petons...*

–Aquesta xineta li representa una contradicció molt profunda. Pel seu origen, i per la seva infantesa tan dura,

que la gent busqui nens per afillar-se a l'altra punta del món quan al costat de casa hi ha criatures abandonades. I ell n'és conscient, d'aquest desconcert. «Te la menjaries a petons però no sé què hi fot, aquí; no sé si és la meva néta», diu.

–*Ha parlat de la infantesa dura del protagonista que, de fet, ho marca tot. La majoria dels seus moments rondinaires tenen com a punt d'eixida o d'arribada el seu propi passat...*

–Sí, i el moment històric que va viure... Sempre he pensat que és molt interessant agafar la vida d'un qualsevol com a punt de partida literari; ell, de fet, és un qualsevol, un conformista, una persona que no vol cridar l'atenció, però no perquè sigui una persona acrítica, sinó perquè és un home baquetejat i molt castigat per la vida. Quan explica la infantesa i la joventut, toca unes franges socials i històriques de molta injustícia, molta desigualtat i hipocresia social; en una persona que ha patit l'opressió religiosa i política, quan es fa gran i mira enrere, tot això surt per força.

–*En aquesta mirada enrere, el personatge identifica els primers anys de la seva vida amb la República; la infantesa desgraciada, amb la postguerra; la joventut, amb el tardofranquisme. Estem davant, doncs, d'una novel·la de «memòria històrica»?*

–Sí, sense dubte, però feta per un mindundi, per un arreplegat. No és la memòria històrica d'algú que ha tingut un paper rellevant a la societat, sinó la memòria històrica d'un de tants. Però si tu rasques a la vida d'un de tants, sobretot en aquesta època, surten històries personals molt potents.

–*Malgrat els aspectes negatius del protagonista, al final, el lector s'hi identifica. Per què?*

–No sabia dir-ho, però em sorprén. La gent em diu que el personatge està molt lluny de la seva manera de pensar i que, de vegades, li ficarien un par de bolets per carca però que, al final, s'hi reconcilien. Crec que és perquè es tracta d'un home fràgil i que, en un moment determinat, mostra tendresa interior, angoixes, una ferida per resoldre... Però també hi ha qui diu que moltes idees no són tan extremes, ni tan senils, i que comparteixen la seva manera de jutjar el món actual. És curiós.

–*La novel·la també té una gran càrrega simbòlica: la dualitat República-*

Franquisme, amb el contrast entre la frescor de les pinedes i l'olor embafós a zotal i moniatos, i, sobretot, el símbol de la maleta, inclòs al títol del llibre...

–Va haver-hi un moment en què em van suggerir si n'estava segur, del títol. I jo vaig dir que sí, que era *L'home de la maleta* sense discussió. Perquè l'home de la maleta és l'home que recerca, que no té un lloc definitiu a la societat... Això, ho som tots: encara que pensem que tenim la vida organitzada, a vegades, tot es descol·loca i tornes a fer la maleta. Aquest personatge, de petit, sospirava per una maleta i la primera que va tenir va ser una desgràcia per a ell; després, com a músic del *Trío Bella Aurora*, va amb la maleta amunt i avall. I, quan ja es pensa que la seva vida no tindrà més canvis, torna a anar amb la maleta, de casa en casa de les filles. La maleta és la inestabilitat, el trobar el lloc de cadascú, la vida que et descol·loca, la fragilitat de la naturalesa humana... És, al capdavall, un símbol de canvi vital, profund i gairebé radical.

–*Malgrat l'ansia d'una família, al final, el Trío Bella Aurora té per a ell gairebé més importància que les seves filles...*

–L'amistat és un aspecte clau: ell es planteja si els amics no són la família autèntica, en comptes de la biològica. Com el *Trío Bella Aurora* són amics des de petits i continuen veient-se, s'ho pensa de debò: «són els meus germans!», diu. Òbviament, hi ha el component d'haver crescut junts, la qual cosa reforça la idea de l'amistat com a referència més sòlida que la mateixa família.

–*El fet de ser músic també provoca que les cançons tinguin una gran presència a la novel·la, com una mena d'ombra del passat perdut i enyorat...*

–La música té un component generacional, ja que tothom té una banda sonora associada a grans moments de la seva vida. D'altra banda, també aporta un component més particular per al personatge, ja que és la primera cosa amb què se n'adona, que el temps li passa per sobre.

–*A banda de l'amistat i la música, la vida del protagonista es veu marcada per les dones. Quin és el paper de la presència femenina a L'home de la maleta?*

–La seva dona és la representació de l'estabilitat que busca des de petit; el primer amor, en canvi, seria el des-

pertar a la vida després d'una infantesa desgraciada, amb una educació de repressió. La tercera dona que hi apareix és un pla B, per si passava alguna cosa amb la seva relació. En general, té una relació masculista amb les dones: s'organitza el món de forma en què ell té un rol, per ser home, i les dones fan la funció que els pertoca. En canvi, i això serà també un punt clau en el conflicte generacional, les filles ja no accepten el rol, la qual cosa no pot comprendre.

Per cert, un dels passatges que més m'agraden és el que fa referència al primer amor —explicat de dues formes diferents—, que simbolitza un moment de relació amb les dones que l'humanitza bastant.

—És un passatge potentíssim, sobretot per un tema delicat: la barreja de la relació maternal i sexual...

—Totalment. De fet, pretenia produir aquesta sensació, aquesta barreja, però d'una manera bastant neta. No volia donar la idea d'una relació incestuosa o un tabú, sinó de naturalitat,

d'una relació sexual amb un component maternal producte de les fixacions del personatge.

—L'edat del protagonista planteja la qüestió de la vellesa. Tot i que Monzó o Pàmies n'han parlat, sembla un tema bandejat per la literatura malgrat tindre unes possibilitats infinites. No creu que s'hauria d'estirar més d'eixe fil?

—Hi estic d'acord. És gent que ha viscut molt: la guerra, la postguerra, èpoques terribles amb el dia a dia molt dur... Riu-te'n, de la crisi d'ara! Són persones molt castigades per dins. Amb tot, no vaig voler tirar massa per la senectut del personatge, sinó presentar-lo com un home amb bona salut... Si hagués estat un vell decrepit, el personatge hauria agafat una dimensió que no m'agradava ja que, a un home que fa catúfols, se li perdona tot. Jo el volia lúcida i que les seues reflexions fossin vàlides.

—Amb tot, pateix la càrrega irònica del seu malnom al Trío Bella Aurora, que és Joventut...

—Els malnoms de *Juventud*, *Belleza* i

Lozanía, provinents d'un anunci de l'època, estan trets de la realitat. Eren tres homes que sempre anaven junts i, per això, van començar a anomenar-los així. Això, m'ho explicava un d'ells de gran, el qui li deien *Belleza*, i que se'n reia perquè era lleig com un pecat. Són malnoms que s'arrosseguen des dels dinou o vint anys però que després et vas fent gran i, és clar, ni *juventud*, ni *belleza*, ni *lozanía*...

—A voltes, per a fer una novel·la, no cal inventar; simplement, cal obrir la finestra.

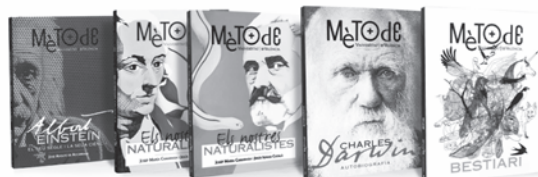
—La meua idea, fins i tot, va més enllà (mira cap al carrer i assenyalala la gent que hi passa). Cadascuna d'aquestes persones tenen la seva novel·la. Totes. Fins i tot la gent més anònima, tothom, té la seva novel·la. La gent té il·lusions, desil·lusions, amors, preocupacions, enveges..., sentiments humans, al capdavall, i les novel·les són només això. El que passa és que les novel·les cal construir-les, *amigo*, i aquí és on ve la dificultat.

Antoni Rubio

Subscriu-te ara a Mètode

i rebràs la col·lecció completa de les «Monografies Mètode»

Subscripcions (4 números l'any):
25€ per a Espanya, 40€ per a l'estranger.

www.metode.cat

Revista de referència de la
Xarxa Vives
d'universitats

Nit de foc és una novel·la sobre el món de les falles, en què trobem els pirotècnics, les màfies de la droga, el sector immobiliari, l'Ajuntament de València i els periodistes de RTVV, que ha arribat a la vuitena edició ara mateix amb l'editorial Alfani. A la dècada dels noranta, el contracte signat amb Eliseu Climent es va trencar, perquè l'editor imposà un corrector que canvià el lèxic al barceloní, i l'autor preferí mantenir els mots i les expressions típiques de l'Horta de València, l'ús del «lo», de l'«aixina», d'«acostar», de «matalaf», etc. Com recomana el lexicòleg Eugeni S. Reig, a *El valencià en perill d'extinció* i als seus articles periodístics, sense ni un bri de secessionisme ni renunciar a ser entès pels lectors, cultes i populars, d'Alacant, Girona, Mallorca o Barcelona. *Nit de Foc* és una història de suspens amb molts embolics i corredors laberíntics per tal d'esbrinar els entrellats d'una amenaça terrorista durant les festes de les Falles. En el seu passeig, el detectiu Toni Pons ens mostra una realitat molt bèstia, àcida, crua, descarnada, apocalíptica, que recorda un film de Quentin Tarantino.

Els succeïts que narra la novel·la s'inicien el 17 de març, quan comença la festa, i va com una traca *in crescendo*, des de la frase inicial fins a l'esclafit final totes les històries i desenllaços s'acaben quan una «colla municipal de neteja agranava desganadament les cendres de carbó de la meua falla». Entre el principi i la fi hi ha un grapat d'aventures desgavellades, escatològiques i grotesques del detectiu Toni Pons, nascut a Castelló, que parla amb l'alcalde arran d'un missatge anònim arribat a l'Ajuntament de València que anuncia un mort cada dia. El detectiu, que treballa al cap i casal, amolla aquestes meditacions: «És curiós el que passa a València amb la qüestió lingüística. Llevat dels immigrants, tothom sap parlar valencià; pel carrer sempre s'adrecen als desconeguts en castellà, i amb els fills no s'estila tampoc parlar en la llengua del país. No és que jo tinga res en contra del castellà, que em sembla una llengua admirable, però és que no ho acabe d'entendre. D'estudiant, quan venia a la universitat, em xocava molt; és com si tots els habitants de la ciutat hagueren renegat de l'idioma dels seus pares. Jo encara no m'hi he

Vicent Marqués i *Nit de foc*

avesat i parle sempre en valencià, però no per aquelles ximpleres culturalistes de revista progre ni res d'això. Simplement, m'expresse millor així». Ideològicament, es confessa de dretes, llig el diari de centre-esquerra, s'entrevista amb l'alcalde Lizondo i assisteix a espectacles del Titi.

La nostra és ací una societat limitada per la màfia de la droga i per l'especulació immobiliària, que ens mostra una caricatura de la realitat plena de clivells i zones fosques darrere de la façana de cartró-pedra impol·luta.

Retrata amb ironia fusteriana una societat primària, masclista, mafiosa i racista que reflecteix la 'moralitat' d'una part de la societat valenciana, el menyspreu als immigrants, a les mesquites o a l'Alcorà. Fet i fet, es tracta d'un homenatge a la manera de viure, de beure, de divertir-se i de parlar de l'Horta de València. Un xicotet museu antropològic i filològic, farcit d'usos i de mots (destralejar, baquejar, farfallejar, lliscar, rajar, gemegar, guirigall, asclar, badar, l'fardosos, etc.), d'atiffells (llibrell, andròmines, respattler, etc.), d'oficis (manaires, minyona, llanterner, endevinaire, etc.), expressions fetes («caigut de sobines», «rebolcons amorosits», «s'ajocà a la gatzoneta», «no parlaven debades», «com millor els convingué», «fer un mos i enganyar els budells», «a mitjan matí», «a tota virolla», «de bat a bat», «no s'està de», «la mòlta del café», «de raspalló», «de traure el trellat», «s'escorria lentament», «albelló embussat», etc.).

Vicent Marqués
Nit de foc
Editorial Alfani, Aldaia, 2010
264 pàgs.

Coses, oficis, fal·leres, maneres de dir i fer «en vies d'extinció», com les barraques de l'Horta a prop de l'Albufera o de La Punta. És un homenatge al valencià de l'Horta desapareguda on va nàixer i viure durant la seua infantesa l'escriptor de *Nit de foc*, en una alqueria entre Patraix i Xirivella, al costat d'on ara es troba l'Avinguda de les Tres Forques i el Polígon Vara de Quart. D'on foren desallotjats a finals dels seixanta, amb una certa resistència popular, per una dictadura que ofegava totalitàriament i inicià el «desenrotllisme» del Pla Sud i el boom immobiliari que destruï la major part de l'Horta que hi havia, les seues formes de viure i el nostre parlar apitxat, el català de València.

Vicent Marqués, furtant hores al seu son, ha escrit llibres de cuina com ara *Els millors arrossos valencians* (2004), *El dinar de Nadal* (2006), els vuit primers volums del *Thesaurus de la cuina catalana i occitana* (2005-2006), i novel·les, com *Un quilo de coca* (2006), *El mite d'Eva* (2006) i el deliri *Una de Tarzan* (2006). *Nit de foc* és un bagul meravellós de paraules i garberes d'expressions fins al caramull que han caigut en desús; si les noves generacions volen saber com es parlava a l'Horta, fa cinquanta o seixanta anys, hauran d'anar a poar en aquests llibres arqueològics.

Per això, no és estrany que Joan Fuster, en un dels seus últims actes literaris, votara a favor d'aquesta novel·la, que finalment va rebre el Premi Ciutat de València del 1990. Perquè hi batega la riquesa del llenguatge de l'Horta de València en les històries que es narren i que a més són d'un interès especial per a rescatar un món que s'ensorra enmig d'una Cremà que converteix les Falles en un espectacle multitudinari i grandios, en un acte singular i catàrtic; com la lectura de la novel·la ens reconcilia amb el parlar de l'Horta, amb la gent i el món de les alqueries i dels casals i de les Falles, «amb la pròdiga fertilitat mediterrània i l'entrada gojosa i exuberant de la primavera, una estació en què renaix l'instint i s'accentua la propensió a les alteracions impulsives i voluptuoses de la sang». Perquè les Falles no respecten res, per molt respectable que siga, i bé que fan!

Sal·lus Herrero i Gomar

Agenollats pel vers.

Moviments i propostes de la poesia catalana a Mallorca

Fa alguns anys que la poesia es mou pels marges geogràfics. Les perifèries són ara el batec del cor poètic. D'uns anys ençà les petites editorials han estat les capdavanteres en la publicació de poesia. Mallorca, on sempre s'ha dit que hi ha un dels percentatges més elevats de poetes per metre quadrat, no n'ha estat una excepció. Per fer una radiografia ràpida de la circulació de poesia esmentaré alguns grups i algunes propostes editorials que ara mateix són molt presents dins el panorama poètic del país. Des de *Pèl capell*, col·lectiu i revista homònima, curadora del recull *Pedra Foguera, antologia de poesia jove dels Països Catalans*, passant per la col·lecció jove *La Cantàrida* i *La Fosca*. Tot un seguit de naixements que hem de celebrar i potenciar de cara a redefinir les bases del que fórem i del que som.

A primer cop d'ull cal incloure aquesta revifalla editorial i l'interès generat pel fet poètic apareixen dins un marc de renovació del seu esperit. Els recitals en públic i un nou sentiment de devoció cap al vers al crit de «Tot és poesia» han propiciat tal endemesa. A tot això s'afegeix l'obertura per part del món acadèmic a la investigació dels nous corrents i formes de fer poesia fins fa poc no gaire estudiades.

La Cantàrida

De l'èxit de l'antologia abans esmentada va néixer *La Cantàrida*, una nova col·lecció de poesia d'Edicions Documenta Balear que pretén publicar autors joves catalans. L'editor Pau Castanyer —al capdavant del projecte fins el 2010— i Joan T. Martínez han cercat propostes poètiques i autors que s'impliquin d'una manera enèrgica en els recitals i les presentacions, en la representació escènica i performativa dels seus versos. Poesia oral i estimulant que engresqui al lector. Dels sis volums que treu la col·lecció cada any, un d'ells és sempre una traducció d'alguna veu emergent d'un altre país, com és el cas

de la jove autora italiana Lucia Pietrelli. Acaben de sortir al carrer els dos últims volums i ja en són 17: *La transformació de la Nit en Incendi* de Miquel Perelló i *Envit-i-gatge* de Pere Bergas Llabrés.

Pèl capell

La revista *Pèl capell* va néixer l'any 2005 d'un grup d'estudiants mallorquins residents a Barcelona. El seu subtítol, exili interior, referenciava l'estat en què es trobaven, el d'un doble exili: un de geogràfic i un de literari. Agafà forma de revista amb un primer número dedicat a Blai Bonet, de qui reivindiquen, encara ara, la seva obra i una visibilitat més clara. En el moment en què va sorgir el projecte, també volia respondre a la necessitat de fer visibles uns versos primerencs d'autors joves i inèdits que d'altra manera no tenien possibilitat de veure la llum.

Al grup dels fundadors —Joan T. Martínez, Joan Fullana, Glòria Julià i Pau Vadell— s'hi va afegir posteriorment el conegut Jaume C. Pons i recentment el poeta Àngel Igelmo. Actualment, i gràcies a l'edició de l'antologia *Pedra foguera* que impulsaren, el col·lectiu ha crescut, s'han afegit moltes veus joves i acaben de sortir al carrer els números 13 i 14, dedicats a Màrius Sampere i Francesc Garriga respectivament.

Pedra foguera

El maig de 2008 va sortir el recull *Pedra foguera, antologia de poesia jove dels Països Catalans* (ed. Documenta Balear). El col·lectiu *Pèl capell*, impulsor del projecte, va reunir la veu de vint-i-vuit poetes en un volum que pretenia ser una mostra —no exhaustiva ni amb pretensions addicionals— del que escriuen els joves poetes —menors de 30 anys— dels territoris de parla catalana. L'antologia, apadrinada per Enric Casasses i Perejaume, i dedicada a Josep Palau i Fabre, tot d'una es va convertir en un producte interessant; fou un

catàleg ideal per donar a conèixer noves veus. En menys d'un any s'esgotaren els 1.500 exemplars de la primera edició i es feren més d'una cinquantena de presentacions i recitals.

El salobre

Edicions El Salobre ha sorprès molt dins el panorama literari català. La petita editorial del Port de Pollença apareguda el 2004 va estrenar-se publicant l'obra poètica completa de Miquel Àngel Riera. Després ha seguit sorprenent amb dues col·leccions de poesia: «Les parques», edicions molt ben curades d'obres completes de Salvatore Quasimodo, Andreu Vidal, Antoni Vidal Ferrando..., i «La rosa encofrada», llibres de petit format i de molta qualitat.

La fosca

L'editorial Leonard Muntaner tampoc no ha volgut quedar endarrere en aquesta expansió poètica. A part de les seves col·leccions habituals de poesia «La butzeta», «Poesia» i «L'òbriülls», entre d'altres; Maria Muntaner ha volgut fer una proposta personal i ha tirat endavant la col·lecció «La fosca». En poc més de dos anys han sortit vuit títols. Va encetar-se també amb una obra poètica completa, de Francesc Vallverdú, i ha combinat grans noms de la literatura com Bartomeu Fiol, Mario Luzi o Stefano Benni amb autors novells com Blanca Llum Vidal.

Tot creix

Les expectatives posades en els autors i les editorials de Mallorca són moltes. El context de crisi ja ha començat a afectar a alguns d'aquests projectes tot i que no han aturat gens tot aquest moviment que creix. Molta poesia i de qualitat que ens fa agenollar davant el poder del vers.

Una invitació al gaudi i la reflexió

Prats ens introdueix al seu darrer llibre, *La joia*, amb el poema «Matí de Pasqua», una petita composició molt bella on descobrim una mena d'avanç del to general que retrobarem al cos del poemari, així com algunes de les constants temàtiques que s'hi repeteixen: la vida, en totes les seues manifestacions (intima, personal, compartida amb la col·lectivitat i els amics), la vida com un regal, viscuda entre un esclat de primavera i la foscor d'un hivern que s'acosta; la tendresa, que en aquest cas manifesta l'autor envers la mare; el paisatge i la natura insinuada del jardí, de les flors, i la mort, que s'hi apunta tan subtilment i poètica: «...vaig fent un ram / per a una dona que s'apaga».

Resulta oportú fer esment ací a l'anterior publicació d'Antoni Prats, *L'Esfinx*, sorgida en gran mesura del dolor pregon que provoca en el poeta la mort del fill. Si aquell podia ser considerat un llibre de ferides obertes, *La joia*, fruit del pas del temps que, d'alguna manera, esvaeix les boires, és un llibre de cor obert. Versos curts, contundents, de gran sonoritat i ritme àgil caracteritzen la factura d'un aplec de poemes d'una gran expressivitat i emotivitat sincera que donen fe de la maduresa tant vital com literària de l'autor.

A partir d'aquell poema inicial, el llibre s'estructura en dos parts que, amb títols tan explícits com «El buit» i «L'aventura», respectivament, posen en clau poètica dues situacions determinants en la confecció del poemari: una primera part on es manifesta la vacuitat, a la manera d'aquella calma expectant que regna després de la tempesta, i s'evidencia la necessitat de tornar a donar una forma definida a l'existència; i una segona part en què hom pren la decisió d'aventurar-se, de continuar endavant tot acceptant el risc de viure *activament* la vida.

Comença la primera, amb dos poemes dedicats a persones (dos amics escriptors) que Toni estima i admira. Alhora, s'hi enceta la reflexió sobre tot un seguit de qüestions, entre les quals destaquen el pas de la vida i les diverses actituds que podem prendre per

afrontar-la; la ceguesa animal, que ens aboca, des dels orígens, a l'enfrontament, a la guerra; o els diversos sentiments, com l'amor o el gaudi que poden provocar fets quotidians d'escassa transcendència, així com el dolor per algunes pèrdues d'importància relativa i, sobretot, el d'una pèrdua única, la més gran de totes, com «una gotera irreparable», que és la pèrdua del fill. Però no tot es perd: si més no —ens adverteix el poeta—, ens queden els records i ens queden les paraules, sobretot aquelles que diuen molt més que un bon diccionari.

La segona part esclata com una declaració de principis: «M'estime les senderes solitàries, / transitades només per un silenci / que guaita / pot-

ser un diàleg intens, / potser una amistat o un amor, / sempre un secret per desvetllar». El poeta cerca nous horitzons, torna a experimentar la joia de viure, una joia on té cabuda l'aventura però també, com sempre, la reflexió. Cal destacar-hi, novament,

uns versos commovedors que escriu en l'aniversari de la mort del fill, dos poemes, al final dels quals expressa el desig que el seu missatge l'allibere «de tanta ràbia encrostada / davant la iniquitat dels vents». Finalment, tot seguint la necessitat de cercar nous horitzons, s'obre al món, es delecta amb els paisatges que li ofereixen els llocs on viatja, i en tots es mostra amb els ulls ben oberts, meravellat, enamorat de la natura i agraït a ella. Però al remat, el final de cada viatge sempre el duu de retorn a casa. Ho diu molt bé en el poema que titula «Cap al sud»: «Quan baixes cap al sud, / amb el fervor d'un vell

adolescent / primer admire els horts de tarongers, / després contemple les marjals / i flaire els arrossars. / Ja sent una calor diversa. / M'acoste a casa (...)». Tanmateix, això no és cap punt i final, perquè la vida continua, «el tren espera sense aturar els motors», ens diu l'autor en el darrer poema, com una constatació, però també com l'expressió d'una voluntat ferma, l'expressió d'un compromís de seguir endavant.

Així es clou aquest poemari d'una qualitat remarcable, tant per allò que diu com per la manera com ho diu: sempre amb el mot just, amb la imatge oportuna; un llibre que ens franqueja l'entrada al gaudi i a la reflexió, que no ens deixa indiferents, que arriba a tocar-nos molt endins perquè, malgrat ser l'expressió del jo més íntim de l'autor, discorre per viaranys, molts dels quals podem transitar amb ell com qui es mou per la seua pròpia casa. És un llibre, en definitiva, per llegir i rellegir, un camí per fer i refer, amb la seguretat que a cada volta hi trobarem noves joies que s'hi amaguen, nous tresors, si se'm permet jugar amb el doble sentit del mot «joia».

Antoni Prats
La joia

Premi de Poesia Ibn Jafadja 2010
Edicions Bromera, Alzira, 2010
80 pàgs.

M. Dolors Pellicer i Sòria

Del temps i la memòria

La primera cosa que pot sorprendre en aquest primer llibre de poemes en català publicat per Begonya Pozo és la datació del seu procés de creació: 2001-2009. Un temps d'escriptura llarg, certament, sobretot per a un primer llibre, si ens atenim als usos en voga. No sorprendrà tant, però, a qui conega la seua autora i la seua tasca imprescindible en la labor dinamitzadora de la poesia a la València d'aquesta última dècada.

És a dir, *Poemes a la intempèrie* no ix del no-res. Naix de la passió i de la responsabilitat. D'aquella passió per la poesia que des de ben jove s'apodera de Begonya Pozo i de la responsabilitat —i açò ja és més insòlit— de treballar-la, des del punt de vista creatiu, amb la calma i l'exigència de qualitat a què obliga si es vol servir-la bé i no tan sols servir-se d'ella, com els temps actuals propicien, per a altres finalitats més apetitoses i, en la immediatesa, més afalagadores potser, però a la llarga funestes.

Professora d'italià a la Universitat de València, s'ha dedicat a la investigació literària centrada fonamentalment en la figura de César Simón, que ha traduït a l'italià i del qual ha preparat la reedició recent d'*Entre un aburrimiento y un amor clandestino*, novel·la que Simón publicà el 1979. Fruit últim d'aquesta dedicació a l'obra simoniana ha estat la publicació d'*Un aire interior al mundo (Apuntes de un diálogo inacabado con César Simón)*, resultat esplèndid i imprescindible dels anys esmerçats en l'estudi pacient i admirat d'aquest autor tan significatiu i, malauradament, encara tan poc visitat. Perquè aquesta admiració de Begonya Pozo envers César Simón ve d'antic i ja es va fer palesa quan l'any 2001 creà el premi que du el nom del poeta emmarcat en les tertúlies literàries que va organitzar en el *pub* Carmen Sui Generis i que ajudaren a dinamitzar i ampliar el paisatge poètic valencià d'aquells primers anys del nou segle. Aquesta labor dinamitzadora, però, no va ser un sim-

Begonya Pozo
Poemes a la intempèrie
XXX Premi de Poesia Senyoriu
d'Ausiàs March
Tres i Quatre, València, 2011
60 pàgs.

ple rampeig juvenil i l'ha duta a terme, amb entusiasme i eficàcia, fins avui mateix, a través sobretot de les activitats de l'Aula de Poesia de la Universitat de València, que col·laborà a crear el 2002, de la direcció, entre els anys 2004 i 2009, de l'Aula de Poesia en valencià de la Universitat Politècnica de València, i, més recentment, de la posada en marxa de la Setmana de la Poesia a València i de l'ampliació de les activitats de l'Aula de Poesia a través de SEMPER (Seminari Estable de Matèries Poètiques en Evolució i Recerca), integrat també per Horiginal, de Barcelona, i Ca Revolta, per a fer circular poesia i poetes per tots els territoris de parla catalana.

Com he assenyalat adés, no és molt usual, en els temps que corren, que aquesta passió poètica no s'haguera reflectit encara en la publicació de cap llibre, tot i que sí que havien aparegut dues *plaquettes* de Begonya Pozo en castellà: *El muro de la noche*, l'any 2000, i *Tiempo de sal*, l'any 2004. Per tant, aquest *Poemes a la intempèrie* —guanyador del premi Senyoriu d'Ausiàs March de l'any passat *ex aequo* amb *Carn endins*, de Carles Vicent Siscar— és deutor, d'una banda, d'una decisió, sempre engrescadora però conflictiva, pel que fa a la llengua a utilitzar, i d'una altra, d'un procés d'autoexigència i de maduració per a polir i aprofundir aquella veu ja plena de subtileses que apuntava en aquelles dues entregues primerenques.

Per a Begonya Pozo, com ella mateixa diu en una «Poètica urgent» del 2007, «la poesia, com qualsevol de les arts, naix del conflicte. Naix de la necessitat de posicionament davant d'un món que és, per definició, incompreensible i inabastable». Conseqüent amb aquesta necessitat, *Poemes a la intempèrie* és la construcció poètica a través de la qual ordena i intenta fer-se i fer-nos entenedor un món alié i sovint enemic. Amb una tendència acusada a l'essencialitat d'arrel ungarettiana, Begonya Pozo fa de la intensitat, la subtileza i el misteri les ferramentes principals de la seua dicció poètica, que brilla sobretot en els haikus de la segona part, titulada «(intempèries)», on des de la pinzellada gairebé metafísica aborda el ventall de temes que la preocupen i conformen el llibre. És, però, en la primera part, «La nuesa dels dies», on aquests temes, aquestes mirades sobre el món meravelladament interrogatives —«Els geranis», «L'arbre sol», «Cíclicament»—, enceses de memòria i d'estimes —«El camí que duia a l'horta», «Hivern de 1999», «Fantasies de Bucarest», «Paraula de Brecht», «Revelació»— o críticament iròniques davant les realitats quotidianes —«Fetitxismes d'urbanita», «Insomni»— assoleixen desenvolupaments de gran bellesa i eficàcia; eficàcia amb què afronta, en la tercera part, «No tornaràs indemne», un altre tipus de poemes sempre present en l'obra de Pozo i sempre arriscats, els poemes crítics, també, amb la realitat social i política que travessa la nostra història —«En construcció», «El mur de M.H.», «El vol». Tanca el llibre una quarta part, «Tria personal», formada per un únic poema que, sense abandonar aquesta seua veu tan característica, obri alhora un camí de renovació que desitgem que, amb la mateixa exigència de qualitat que ha informat *Poemes a la intempèrie*, no trigue tant a materialitzar-se.

Més que un bròfec

Josep Lluís Marín i Garcia
Sàtira i falles. Les explicacions falleres de Bernat i Baldoví
Publicacions de la Universitat de València, València, 2010
200 pàgs.

En l'imaginari col·lectiu dels valencians, l'obra de l'escriptor Josep Bernat i Baldoví hi ocupa un lloc destacat. De tota manera, que la seua obra siga popular no vol dir, com sosté Josep Lluís Marín, que es conega amb profunditat. De fet, la seua imatge bròfega i proçaç, farcida de metàfores sexuals relacionades amb la vida dels llauradors pròpia dels habitants de l'Horta i la Ribera del Xúquer, és predominant. Gràcies, als treballs recents d'alguns estudiosos, que reivindiquen la figura i l'obra de Bernat i Baldoví, també en l'apartat lingüístic, podem repensar-lo lluny de prejudicis. Aquesta edició crítica de les explicacions (que no llibrets) falleres que va escriure Bernat entre 1850 i 1861 per a diversos cadafals del centre històric de la ciutat de València, s'emmarca en aquesta tendència.

Marín ens demostra que, durant molts anys, la lectura que s'ha realitzat sobre l'obra de Bernat ha sigut parcial i distorsionada, i que els textos estan plens de matissos i són més complexos del que podríem pensar. En especial, els de temàtica fallera. El conjunt sobre el que està feta l'anàlisi el conformen noves explicacions (alguna adjudicada a Bernat per primera vegada, el que seria una primícia) considerades com els textos fallers més antics que es conserven. La seua vàlua cultural, social i històrica és, per tant, incalculable. L'interés, però, de l'estudi que ens presenta Marín no es limita a fer arqueologia fallera. Amb un treball de recerca propi d'un historiador, l'autor ens ofereix una edició comprensible per al lector contemporani, amb una introducció que contextualitza a la perfecció els textos en un temps i un espai ben concrets, i amb un munt de notes a

peu de pàgina que aporten una informació impagable per entendre els versos de Bernat en tota la seua dimensió. En conseqüència, entre els naps, les carxofes i algun conill, les explicacions falleres sobrepassen la visió excessivament simplificadora de què han sigut objecte.

Hi ha, com era preceptiu, molta crítica a la moralitat de l'època, en especial als comportaments sexuals que fugien de les normes socials, però també hi podem trobar crítiques a la modernitat i al progrés, exemplificades en les burles a la moda i a les actituds massa estirades. Ara bé, el que sorprèn més és descobrir en aquesta literatura popular pinzellades crítiques sobre temes socials i polítics del moment, que Marín ha sabut detectar, rastrejar i, en la majoria de casos, donar-nos-en l'explicació. Les desigualtats socials, els impostos i la Guerra al Marroc de l'any 1859, entre altres, conformen unes temàtiques que posen de manifest que Bernat i Baldoví era un ciutadà del seu temps, preocupat per tot allò que s'esdevenia al seu voltant en un moment de profunda inestabilitat política, amb els liberals moderats i progressistes repartint-se el govern d'un Estat-nació, Espanya, en ple procés de formació.

El treball, a més, permet aproximar-nos a la festa de les Falles de mitjan segle XIX, quan encara eren una forma d'expressió dels sectors populars que, amb la seua evident funció crítica, servia per descarregar tensions socials. El foc, en aquest sentit, continuava tenint una gran càrrega simbòlica fins el punt que les falles eren objecte de control i censura per part de les autoritats, que no miraven amb bons ulls aparèixer retratats com uns ninots. Amb el temps, però, les falles van anar eliminant la forta crítica social i es van reformular en el producte de consum turístic que, en bona mesura, són actualment. D'alguna manera, com explica Marín, la relectura burgesa i conservadora de Bernat i Baldoví està estretament connectada a l'estratègia reformista de la burgesia valenciana per a reconduir la festa. Així, una obra de batalla, com considerava l'escriptor suecà aquestes explicacions, ha sigut reinterpretada en model canònic de la literatura fallera. No hi ha res millor que tornar als textos originals i pensar en el que podrien ser les Falles i en el que s'han convertit.

Àlvar Peris

Proposta narrativa actual

Carme Riera
Natura quasi morta
Edicions 62, Barcelona, 2011
256 pàgs.

Aquesta nova novel·la de Carme Riera suposa una més que interessant aproximació a un nou tipus de narrativa inèdita en l'obra de l'escriptora mallorquina. Es tracta d'una novel·la negra, ambientada en aquest cas en un context geogràfic quotidià que ella mateixa domina de primera mà, la Universitat Autònoma de Barcelona, on exerceix de catedràtica, i les comarques del Vallès.

La desaparició sobtada d'un estudiant romanès del programa Erasmus en plena vaga anti-Bolonya i la cursa contra rellotge per la seua recerca en què es veuran implicats policies, professorat i companys, desferma un seguit d'intrigues i una sèrie de crims que es resoldran, amb certes dosis d'humor negre, de la manera més insospitada.

Però no només es tracta d'una obra que aconsegueix tots els cànons de la novel·la de gènere negre, sinó que la seua narrativa positivista, plana i sense recambrons lingüístics, acompanyada fins i tot d'un plànol de la UAB, esdevé tot un experiment d'exposició cronística i seqüencial, que posseeix la voluntat explícita de representar un moment concret i rodejar-se d'uns actants de gran poder evocatiu. Així, trobem citades marques de productes comercials, noms d'entrenadors de futbol, presentadores de TV3, una alcaldessa valenciana de renom, un Jordi Pujol que no és ell, una subinspectora Manuela Vázquez, etc. Tot plegat, el joc conceptual s'acaba amanint amb el títol, un altre *leit motiv* pictòric suggerit pels quadres del pintor alemany G. Flegel, i que ens forneix un adagi de pistes que només prendran sentit en les darreres pàgines.

La novel·la constitueix també un assaig de la situació actual de les universitats catalanes, amb les seues llui-

La dominació simbòlica a casa nostra

tes i rivalitats pel control polític dels rectors i de les seues respectives xarxes clientelars. La universitat apareix força burocratitzada, copada per uns vells progressistes antifranquistes que ocuparen places docents sense gaire esforç acadèmic entre els anys 70 i 80, a diferència de les noves generacions, i que ara encapçalen les estructures de poder i que són incapaces d'entendre les reivindicacions del jovent universitari. Aquest fracàs de la comunicació entre un professorat conservador i envellit i un alumnat més dinàmic i bel·ligerant en termes de lluita política du a una col·lisió generacional constant que l'autora fica en la primera plana dels mitjans de comunicació: amb aquesta inoperància en la busca de l'estudiant desaparegut que mostren els organismes que regeixen les universitats, com és possible que vulguen resoldre les vagues i els seus problemes interns? La seua projecció de cara a l'opinió pública resta així del tot qüestionada.

Però la descripció de l'ambient universitari també ofereix altres lectures, en la línia de pensament de Riera expressada en altres novel·les, com per exemple la sexualitat entre persones de diferent estatus, el prejudici ideològic però també l'homofòbia i el racisme latents de la societat catalana, la morbositat dels mitjans de comunicació disfressada d'una fal·laç llibertat d'expressió, etc.

El paper dels Mossos d'Esquadra en la investigació de les desaparicions i dels crims també és analitzat amb certa exhaustivitat. Les al·lusions reiterades al recel que generen, tant entre l'alumnat com entre el professorat, serveixen de pretext per tornar a remarcar les distàncies que separen aquest cos policial dels seus orígens en la policia estatal, epígon de la repressora franquista, i l'evolució que ha experimentat en els darrers anys.

També és força rellevant les pintures literàries d'un paisatge natural, el del Vallès i el de tota l'àrea metropolitana de Barcelona, intensament transformat, maltractat per l'arrogància humana i poblat per rodamons i restes de deixalles. En certa mesura, podria entendre's com una defensa de l'entorn natural, que no hauria de dividir-se dicotòmicament entre un Vallès bell i un Vallès lleig, que també tradueix una situació socioeconòmica desigual en el fons.

Carles Miret

Francesc Pérez Moragon
*Himnes i paraules. Misèries
de la transició valenciana*
Afers, Catarroja-Barcelona, 2010
164 pàgs.

Sovint en alguns ambients s'escolta que les banderes serien una mena de draps narcòtics i els noms d'un país, nimietats. Tanmateix, les *Provincias Vascongadas* i *Euskal Herria* tenen connotacions innegables. Els símbols, doncs, no són uns objectes qualssevol. Esdevenen tòtems carregats de significació per a uns grups determinats a qualssevol poder es concreta mitjançant símbols, com ara una catedral, una monarquia o una llengua. I, també gràcies a la simbologia s'aconsegueix l'hegemonia. No debades Pierre Bourdieu ja alertà de tot plegat amb el concepte de dominació simbòlica.

Francesc Pérez Moragon ho sap ben bé, això. Així, en *Himnes i paraules*, una col·lecció d'assaigs amb els símbols i la identitat del país per nexes, analitza amb contundència, però amb rigor la conversió de l'Himne de l'Exposició en *Regional*, la construcció del secessionisme lingüístic institucional, la denominació gens innòcua de *Levante* i, fins i tot, una visió crítica de la Batalla de València com «una altra persecució contra el *rojo-separatista*». Qui podria negar-li la raó?

Tres dels quatre textos són dels vuitanta i, tot i els canvis ocorreguts, en alguns casos han sabut envellir. De fet, quan escrigué *Contra l'Himno Regional* (1981) encara no se sabia que la Generalitat oficialitzaria aquesta peça del mestre Serrano. Era l'any 1984, la primera legislatura autonòmica, i el PSPV-PSOE tenia majoria absoluta. Tres anys més tard escrivia que «al costat del president Lerma, don Teodor Llorente era un separatista contumaç». Lerma i els seus inventaren un regionalisme institucional i banal, ofrenador de noves glòries a Espanya, que el PP s'ha limitat a perfeccionar.

D'altra banda, el secessionisme també ha fet via des que Xavier Casp, Miquel Adlert i altres «enemics oberts de l'idioma» proclamaren les *Normes de l'Acadèmia*. De fet, fins i tot després de la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, el Consell continua finançant amb una pluja de milions la RACV i Lo Rat Penat o tancant repetidors de TV3, no fóra cas que un nombre major de valencians se n'adonen que ens saludem amb el mateix bon dia a banda i banda de la Sènia.

Al capdavant, l'anticatalanisme seria una manera de reforçar l'estat i el nacionalisme espanyols i és per això que «ha estat una fórmula màgica emprada amb èxit en circumstàncies semblants», amb l'objectiu d'«impedir que el nacionalisme tingué futur polític». Així, Moragon, lúcid, no ha caigut en explicacions un poc simplistes com que l'esquerra, en general, era estupenda i la mar de valencianista.

Tot i això, en l'assaig *País Valencià: un Hamlet que no acaba* justificà un maniqueisme més difícil de sostenir avui: «o els valencians s'acullen a una visió nacional —és a dir, catalana— del seu futur o seran irremissiblement triturats com a poble». A més, malgrat criticar les tesis jacobines de Josep Guia («arbitristes» i «poc viables en l'actualitat»). A mi, però, no se m'acut cap avenir de viabilitat), rebenta l'anomenada tercera via de Damià Mollà i Eduard Mira, als qui acusa de ser simples continuadors de José Ombuena i Manuel Broseta i de passar d'alliçonar a obrers en la Revolució a fer-ho amb burgesos contra el català. I encara en la introducció afegeix que fou un «fenòmen patrocinat per l'empresari Eliseu Climent [...] d'una manera bastant arbitrària». Havia sigut director d'*El Temps* i coneixia la casa.

La dominació simbòlica a casa nostra ha generat uns perdedors: «el nacionalisme ha estat el gran vençut». Moragon, pessimista, escriu des del dolor d'aquesta derrota: «el país dona poc de si» i és «pura provincianitat» en to que recorda alguns escrits de Joan Fuster. D'escèptics a «fatalistes ben fonamentats». Així s'entén que qualifique el procés de la transició com un «monumental exercici d'estafa pública» amb conseqüències que apleguen fins avui. *Eppur si muove*. Hi ha fatalistes que continuen estimant-se el seu país.

Vicent Flor

El segon lliurament de les *Biografies parcials* de Xavier Serra ens apropa sis personatges nascuts abans de la guerra civil de 1936 que tenen com a punt en comú d'haver mantingut la lleialtat a la llengua i la cultura del País i d'haver-se sumat, d'una o altra manera, als esforços de redreçament promoguts pel nou valencianisme, inspirat per Joan Fuster. Avui s'estén bastant la teoria que la inflexió fusteriana fou una errada estratègica de resultats catastròfics, i que millor hauria anat si s'hagués continuat amb els fils trenats per la síntesi regional autosatisfeta i els seus mites compensatoris (que el franquisme s'havia apropiat i estimulava). És a dir, si s'hagués continuat en pla d'exaltació de les glòries valencianes, sense el component autocrític i catàrtic de la impugnació encetada per Fuster. Una impugnació que trobà una enorme receptivitat entre les generacions ascendents dels anys seixanta, que ja trencaven amb el franquisme i que coincidien amb aquesta nova sensibilitat, que es proposava projectar seriosament una cultura i un País a l'alçada del temps. Calia per tant reinterpretar el passat, copsar les febleses de la trajectòria valenciana, identificar les greus mancances d'una societat en crisi latent (induïda per l'esgotament del model econòmic basat en l'agricultura intensiva exportadora), superar els enormes buits culturals, denunciar la marginació i el provincianisme, capgirar el desprestigi social de la llengua, i plantar cara. Tot plegat amb l'ambició de construir una societat moderna, europea, culta i activa. Que havia de comptar amb una base econòmica industrial sòlida, amb una estructura de classes homologable, i amb política pròpia. Tot el que no s'havia tingut en el passat.

Aquesta ambició de fer País i de construir una cultura moderna a partir dels materials llegats pel passat, convenientment elaborats, i en sintonia amb la dinàmica de les idees i les tendències polítiques contemporànies, és a dir, amb un desig irrefrenable de modernitat, va fer eclosió —com molt bé diu Xavier Serra— als anys setanta del segle passat. «Abans, fou un país impossible», remarca. Des de l'esgotament de la Renaixença fins als anys trenta del segle XX, el País Valencià havia estat un desert cultural, d'on fugien els pocs autors una mica importants que hi apareixien. Ni Moder-

Valencians eminentes

Xavier Serra
Biografies parcials (2).
Nascuts abans de la guerra
Editorial Afers, Catarroja, 2011
200 pàgs.

nisme ni Noucentisme amb una mínima repercussió social. La República fou un parèntesi convuls i massa breu. I la llosa del franquisme dels anys més durs impedia obrir esclatxes en aquella crosta provinciana... Hagué de passar molt de temps.

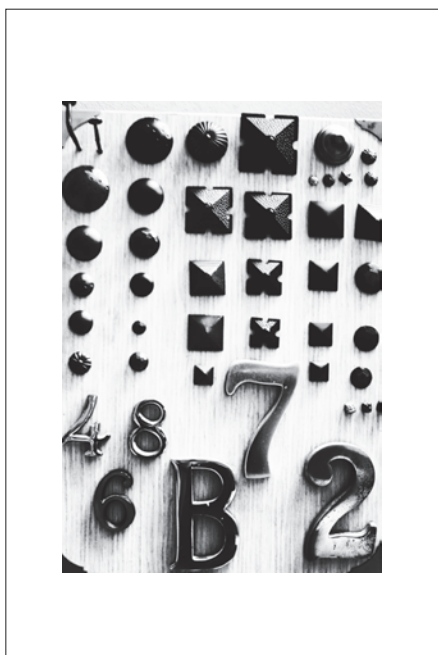
Testimonis i protagonistes d'un temps difícil i posteriorment artífexs dels esforços en el terreny de la cultura sobretot, i en part de la política, per capgirar aquell estat de coses, els biografats d'aquest volum han estat molt ben triats. Cal remarcar que són personatges del

tot singulars i diversos, de cap manera assimilables a una tendència o agrupament concret, i això dóna valor afegit i versemblança a la tria.

Doro Balaguer, pintor i polític, estigué en el nucli de l'intent de reconduir cap a posicions nacionals un partit que aglutinava molta energia social, el PCPV, que tingué un moment brillant i influent durant la Transició. Josep Antoni Comes és un capellà progressista, culte i activista, impulsor de la revista *Saó*, que ha agrupat el bo i millor del cristianisme progressista al País. Pere Maria Orts, bibliòfil, col·leccionista d'art, historiador, membre d'una nissaga benestant que es podria assimilar a una mena de noblesa menor, representa gairebé ell tot sol un estament social que, arrelat al País, hauria pogut fer molt per donar-li consistència. Josep Iborra, recentment traspasat, ha estat un personatge d'una erudició prodigiosa, crític literari, interlocutor de Fuster, un referent cultural de primera magnitud i un home eficaç i segur en el seu camp. Germà Colon és un filòleg eminent, que ha tingut una brillant trajectòria a l'estranger, per bé que ha exercit una influència constatable en els estudis de romanística al País i ha estat cabdal per situar científicament aquesta mena de qüestions. Finalment, Vicenç M. Roselló, mallorquí, és un geògraf humanista de gran solvència acadèmica que ha mantingut sempre un compromís insubornable amb el País Valencià, fet de coneixement i de passió, i que es pot considerar el pare de l'escola geogràfica valenciana.

El context, la vida i les impressions de tots sis són explicats en aquestes pàgines amb la sagacitat narrativa i l'atenció pel matís significatiu que l'autor ja havia desplegat en el primer volum. Hi ha molta informació i molt de suggeriment en aquestes pàgines, un bon grapat de pistes i indicacions que ens adrecen de dret cap a temes essencials. Xavier Serra ha confirmat plenament les expectatives que havia generat el volum anterior. Ara comencem a disposar, finalment, d'una sèrie d'aproximacions solvents en l'aspecte biogràfic i literàriament impecables a personatges valencians que han contribuït a fer aquest País, malgrat tot i contra totes les inèrcies. Ara ja no serà tan fàcil esborrar aquesta pàgina, que encara s'està escrivint.

Gustau Muñoz

Anais Nin: la fragilitat del desig

Anais Nin (1903-1977) va néixer a França, de pare català i mare cubana, però només hi va viure fins als onze anys, quan el pare els va abandonar i amb la mare i els germans van iniciar un periple que els portaria del nord de França a Barcelona, a casa els avis paterns, després a Cuba i finalment a Nova York, on van instal·lar-se definitivament. Aquest fet li va provocar un desarrelament geogràfic i lingüístic, però sobretot li va crear una desconfiança envers l'amor que va mirar de pal·liar escrivint un diari adreçat al pare. El diari creixia al llarg de tota la seva vida i va acabar com la seva obra més important. Els cinc primers anys el va escriure en francès, però a partir dels setze anys ja el redactava en anglès, llengua que va adoptar definitivament per a l'escriptura. Hi descriu la seva complexa vida sentimental i amorosa. L'escriptor Henry Miller, un dels seus amants, va descobrir el valor d'aquest text i va animar-la a publicar-lo. Els diaris reflecteixen una vida bohèmia i independent, guiada exclusivament pels sentiments i els desitjos, on apareixen tots els amants cèlebres Antonin Artaud, Lawrence Durrell, Gore Vidal..., i els anònims: el seu psicoanalista, amistats femenines..., entre els quals cal comptar el seu pare. Si bé la imatge d'Anais Nin es relaciona amb l'hedonisme i la sensualitat, la seva vida conté aquest element tràgic: el turment de l'abandó i de l'incest.

A més dels diaris, va escriure novel·les i un seguit de contes eròtics, que tenen com a centre absolut la mateixa escriptora o un *alter ego* seu. La intenció era deixar de banda els models creats pels novel·listes, fins i tot els que ella admirava com D. H. Lawrence o Henry Miller, i fer una narració des de la pròpia intimitat. En l'escriptura com en la vida, va fer un esforç per alliberar-se dels models de dona forjats des de la masculinitat. En aquest sentit, els diaris li van permetre exposar la seva vida des d'una introspecció precisa, l'ajudaven a descobrir-se

a si mateixa. Reflecteixen una recerca per desseixir-se dels clixés i resseguir les intuïcions i els elements subconscients que la guiaven. I ho fa amb una escriptura lírica, sensual, corpòria, una mica crítica, que expressa matisadament les pors i la fragilitat del desig femení.

Les novel·les, a diferència dels diaris, presenten una prosa més elegant però una mica més freda. Una de les més interessants és la que acaba de publicar Labreu edicions traduïda per Ferran Ràfols Gesa: *Una espia a la casa de l'amor*, que ja havia estat traduïda el 1968 per Manuel Carbonell, però era introbable. La protagonista d'aquesta novel·la és una dona de trenta anys, casada, actriu, que al llarg de l'obra té quatre amants. Tot gira a l'entorn del seu interior tumultuós, descriu el seu esperit inestable i apassionat. Sabina vol viure una vida guiada pel desig, la seducció i el plaer, per bé que li cal l'Alan, el seu marit, com el punt de gravetat sobre el qual girar, com l'única vida real a la qual sempre tornar després de cada amant. Viu, doncs, enmig d'enganyos i mentides constants, en una gran solitud, però l'erotisme la fa sentir viva i es converteix en un camí d'autoconeixement. Ella es transforma amb cada amant, s'adapta sol·lícita a la imatge que els homes creen d'ella perquè vol ser estimada i posar-se a prova: en cada amant troba alguna cosa d'ella que no coneixia abans. Diu, amb un llenguatge gairebé bíblic: «ella era totes aquelles coses amb ell, per ell, a través d'ell».

Ara bé, mirar de viure amb intensitat totes les relacions acaba emprasant Sabina en un laberint que al final no li permet mantenir una unitat, sinó que es disgrega, s'hi perd. En un llenguatge ple de suggeriments musicals i pictòrics, compara aquesta dispersió interior amb el *Nu baixant una escala* de Duchamp: «vuit o deu perfils de la mateixa dona, com les múltiples exposicions d'una personalitat, netament dividida en moltes capes, baixant les escales a l'uníson». Sortir de la norma li provoca un fort sentiment de culpabilitat, però no pot evitar estar sempre fugint de qualsevol categorització i formalitat, té la il·lusió de la llibertat absoluta. Hi ha un component narcisista en Sabina que la porta a una constant autoanàlisi, no deixa mai de furgar dins la seva psique, dins les sensacions del seu cos, vol abastar-ho tot amb elles. A través de les façanes buides d'alguns quadres de Chirico descriu la necessitat simbòlica d'absolut: «Es va adonar que el que havia esperat trobar a l'habitació de tots els seus amants era aquell espai il·limitat, el mar, les muntanyes ben visibles per totes bandes, el món tancat només per una banda».

En l'actitud de Sabina hi ha present clarament la vivència autobiogràfica d'Anais Nin, fins al punt que en un dels capítols finals fa referència al pare idealitzat que es va inventar Sabina de nena, necessitada d'amor. Si establim un pont amb els diaris, hi trobarem expressada amb claredat la dificultat de viure la sensualitat amb aquesta vivesa que reclama Sabina i el desequilibri emocional que comporta. Els que corresponen als anys 1931-1932, els més importants perquè expliquen la trobada amb Henry Miller publicats en català a Ed. 62 en traducció de Núria Ribera, contenen una frase paradigmàtica sobre les relacions eròtiques que mantenia en paral·lel amb Henry, amb June, la dona de Henry, i amb Hugo, el seu marit: «Estimar així és excessiu».

Anais Nin
Una espia a la casa de l'amor
Traducció de Ferran Ràfols Gesa
Edicions LaBreu, Barcelona, 2011
136 pàgs.

Novel·lar el silenci

Enric Lluch
Després del silenci
XII Premi de Narrativa
«Ciutat de Sagunt»
Onada ed., Benicarló, 2010
220 pàgs.

Per als qui hem seguit la seua trajectòria creativa de l'escriptor algemesinenc no ens sorprén trobar-nos davant un escriptor «tot terreny», capaç d'enfrontar-se amb el mateix zel a les especificitats que demana confegir un text bé siga per a infants, joves o adults; així com d'enllestir amb la mateixa diligència un conte, una novel·la o un text dramàtic, tant se val si és un encàrrec, una encomana d'un amic, o un text per a optar a un guardó, com és el cas que ens ocupa. Per tant, si fem aquesta matisació inicial és perquè al nostre parer existeix la percepció errònia que Enric Lluch és un jornalero de les lletres que es dedica exclusivament als més menuts, quan la veritat és que no, com ens ho confirmava l'obra que ací ressenyem.

Després del silenci narra el periple d'una persona qualsevol —Joan Queralt Font, cinquanta-tres anys, solter, veterinari— que després de la mort de sa mare —Natàlia Font— es troba impel·lit a resoldre alguns interrogants que l'havien acompanyat al llarg de la seua vida i que estaven relacionats amb aquella i amb la relació conflictiva entre son pare —Joan Queralt— i el seu avi —Mateu Font— i que motivà l'abandó del primer de la llar familiar, quan el protagonista era un adolescent. Una animadversió i un trist i inexplicable desenllaç que, des que tingueren lloc, ningú de la família no havia gosat mencionar, tot convertint-se en un tabú incòmode per al llavors jove i que, una vegada desapareguts tots els personatges del drama —o quasi tots, com el lector podrà comprovar—, i ja en la maduresa de la seua vida, estarà disposat a trencar. Encara que poc s'imaginarà fins on haurà de recular en la

història per tal de resoldre l'enigma, ni fins on haurà de viatjar.

Convé destacar les qualitats narratològiques amb què Enric Lluch ha confegit aquesta obra. S'hi barregen elements històrics amb elements de ficció. De fet, una línia de les dues que configuren l'arc narratiu està emmarcada en l'ambient prebèl·lic que precedí la Guerra Civil, en un poble valencià de la Ribera del Xúquer. Però és justament eixa disposició dual del desenvolupament dels fets, és a dir, la manera de fer avançar la trama trencant-ne la linealitat cronològica, intercalant breus episodis del passat que es desenvolupen i es descobreixen de manera paral·lela a la recerca que realitza el personatge principal, el que, al nostre parer, atorga més tensió dramàtica a la novel·la, tot emparentant-la amb aquells productes visuals —sèries televisives o còmics— que utilitzen aquesta tècnica per a oferir en diversos episodis una història complicada —amb històries secundàries— de manera que l'espectador no perda el fil argumental ni l'interés, més aviat el contrari, s'hi fidelitze.

Si a aquesta tècnica, a més, hi afegim la barreja de punts de vista, és a dir, el recurs a un narrador omniscient que alterna la seua veu amb la dels personatges, tot inserint monòlegs interiors allà on li convé a l'autor, per expressar el que pensen. I, a això, unim un estil pulcre, més la concisió descriptiva dels protagonistes i del medi en què es mouen, podem assegurar, sense cap dubte, que ens trobem davant una novel·la amb trama de revelació de lectura àgil. Un text ben recomanable per a aquells que —com qui subscriu— gaudeixen fent exercicis narratològics. Però no només, perquè Lluch ha posat tot el seu afany en defugir exigències discursives gratuïtes als lectors.

Però tornant al contingut, hi ha una altra cosa que convé destacar, tant o més important que el que hem destacat fins ara, i és la doctrina que ha seguit l'autor a l'hora d'enfrontar-se a la pantalla en blanc de l'ordinador per a enllestir-la. El silenci, la por a verbalitzar el dolor, a reconèixer la impotència davant vexacions patides imperdonables, només es trenca —se supera— amb paraules. Encara que per a aconseguir-ho calguen anys i, paradoxalment, absències d'éssers volguts.

J. Enric Estrela

Memòries d'un liberal

Amadeu Hurtado
*Quaranta anys d'advocat. Història
del meu temps (1894-1936)*
Ed. 62, Barcelona, 2011
1152 pàgs.

L'advocat republicà Amadeu Hurtado (1875-1950) no escriu —malgrat que el títol ho pugui anunciar— unes memòries professionals. Les evocacions de l'advocat vilanoví —identificat no tant amb el nacionalisme com amb el catalanisme, que entén com a «certitud d'una energia»— constitueixen un formidable gresol de vivències i anàlisis en la primera línia de la vida cultural i política catalana.

Des des de la independència intel·lectual, recorre els contextos definitoris de la Catalunya coterporània: la crisi moral i social de la fi del vuit-cents i la desclosa de l'alba republicana i trentista fins a l'esclat de la guerra d'Espanya. La professió d'Hurtado és un alçaprem per a intervenir en defensa dels processats anarquistes de 1896 —el procés de Montjuïc—, l'expansió social del republicanisme —i la descripció dels seus líders Vallès i Ribot i Lerroux—, l'evolució del catalanisme amb el tancament de Caixes, l'aplicació de la llei de Jurisdiccions i la formació de Solidaritat Catalana (1906), la setmana revolucionària —l'«assaig de revolució» que deia Hurtado— de juliol de 1909, les vagues generals de 1902 i 1917, la seva participació a la Societat de Nacions a Ginebra, els set anys de dictadura de Primo de Rivera, l'orientació catalanista del Col·legi d'advocats, i tot el cicle convuls republicà comprès entre el servei jurídic a Macià —que Hurtado visqué, com a militant d'Esquerra republicana, en la campanya automista de 1931-1932—, el sis d'octubre de 1934 —un fet incomprendible i «pintoresc»—, la seva defensa de Consellers inculpats, i la concepció —contra el carnatge— del pronunciament franquista de 1936. Aquesta visió panoràmica permet,

Vides paral·leles

doncs, de ser comparada amb les memòries del periodista i humanista Agustí Calvet i, pel que fa al període republicà, amb els records de l'enginyer Carles Pi i Sunyer, un altre intel·lectual-professional.

El context viscut —definit dins la història comparada europea d'entreguerres— predisposa Hurtado a radiografiar els quadres professionals liberals, els grups d'opinió, la trajectòria de l'Ateneu Barcelonès i l'evolució interna dels òrgans de premsa, amb la seva intervenció en la modernització de *La Publicidad*. En conseqüència, la història petita —com esmenta Hurtado— és la protagonista d'aquest retorn als orígens —a la «veu de la terra»— és a dir, a la crida que determina el coneixement empíric de les societats. Per aquest motiu passen per aquests quaranta anys una quantitat ingent de polítics, advocats, literats, que potser no esdevenen protagonistes en majúscula, però sí que són baules que permeten de comprendre esdeveniments rellevants.

Hurtado, crític del tot amb posicionaments radicals, avalua els temps viscuts sense un excessiu protagonisme, de vegades sense ser conscient de la seva participació en circumstàncies prou determinants: tota la seva participació en els debats sobre el fet nacional en fòrums espanyols —l'Ateneu de Madrid, les Corts— aixecà veus solidàries de periodistes —Luís Bello— i de polítics —Niceto Alcalá Zamora.

Quaranta anys d'advocat, obra escrita a Perpinyà i publicada —a iniciativa del fill, Odó Hurtado— en primera edició per l'editorial Xaloc a Mèxic en tres volums (1956, 1958 i 1967), constitueix una fita en el gènere memorialístic, ja que lluny del subjectivisme, el testimoniatge d'Hurtado és representatiu d'un ampli ventall sociopolític aleshores comprès entre la Lliga Regionalista i Esquerra Republicana. Però també ho és per l'anàlisi final, coetània al temps d'escriptura de les memòries entre el francofalangisme, la segona guerra mundial, l'avenir del capitalisme d'estat i dels interessos de la política entesa com a burocràcia. Un lúcid liberal..., que sempre vol aproximar-se a la història real, perquè intenta salvar la distància entre l'«allunyament sentimental» —«història literària»— d'allò viscut i la interpretació que se'n desprèn.

Xavier Ferré

Montse Banegas
Dobles parelles
Edicions Proa, Barcelona, 2010
232 pàgs.

Montse Banegas (Flix, 1974) va debutar amb *Una dona incòmoda* l'any 2008. Dos germans bessons a punt de tombar els trenta-cinc, Carles i Mireia, protagonitzen la nova obra d'estructura en paral·lel i curulla de paral·lelismes: *Dobles parelles* es refereix, d'entrada, als dos germans (un dels quals optà per les ciències i l'altra, lletres; ella se'n anà a París per ampliar els seus estudis durant una temporada però en va tornar, Carles, en canvi, es quedà a viure a Londres) i a la parella del matrimoni d'ella, Jordi, i a la d'ell, Lauren, però també a la que formen els seus pares, a les dels seus amics sibarites i *chill-out*, a Yorik, que esdevé competència directa de Mireia a l'empresa on aquesta treballa de directora, i a Jackie Taylor, l'alumna que encén els fogots de Carles a la facultat on ell exerceix com a professor.

Els universos dels dos bessons acabaran convergint, com s'esdevé sempre en les narracions en paral·lel, quan decideixen tornar a Barcelona després de la mort del pare. Tots s'apleguen, doncs, a la Ciutat Comtal preparats perquè es precipiti el desenllaç de la trama.

Quant als personatges, Banegas reïx més amb les dones que no pas amb els homes: Carles n'és el més ben perfilat de tots, però el traç amb què el marca no és tan nítid com el que dibuixa amb Mireia; Jordi és un personatge completament pla i, en canvi, Lauren té discurs propi amb aquesta fal·lera peremptòria que entra en algun moment de la vida a (gairebé) totes les dones d'haver de parir fills i la mare troba una casella buida en el lloc en què caldria ubicar el pare. A voltes, l'autora l'haurà de controlar per tal que no se li escapi, perquè vol treure tant el cap pertot arreu que, de vegades, sembla que se li escoli una competència amb preten-

sió de construir una segona novel·la paral·lela —i mai millor dit!— a la principal. Un dels màxims valors d'una autora amb traça és l'enorme capacitat de fabulació que mostra, però amb el temps haurà d'aprendre a controlar-la perquè li podria fugir de les mans. L'argument de la bifurcació de la vídua rau en el canvi a què s'autosotmet després del traspàs del seu home, que sobretot Mireia no veu amb bons ulls, però la trasmudació és tan tòpica i esperpèntica i el propòsit de traumatitzar la filla tan evident que, amb la pretensió que esclafim de rialles, Banegas perd, en certa manera, la mesura i, amb ella, una llenca significativa de la versemblança mínima que exigim al producte.

Un altre tret de l'obra rau en la frescor de la llengua i l'estil, i amb el qual se'n surt prou bé. La frase curta i entretallada, l'oració simple, les hàbils descripcions, les metàfores líriques, les enumeracions prolífiques, les comparacions ben treballades..., hi imprimeixen agilitat i faciliten la lectura. Quan vol dotar el text de major rapidesa, vola: recorre a l'el·lipsi —si en sis mesos o dos anys troba que no succeeix res de rellevant els espolsa d'una agranada, au, fora! I cap a la teca narrativa hi falta gent—, eradica els verbs, multiplica l'ús dels punts i seguits, etc., i el lector, si es deixa enganxar per la història ho té fàcil perquè l'obra flueix i només ha deixar-se emportar pel seu cabal planes avall, ho agraeix. Almenys, ho fan la mena de lector(e)s als quals s'adreça Banegas, els qui aixoplugaríem sota el paraigua de la comercialitat —en el bon sentit de la paraula— i que, en un retrat robot, imaginariem com una persona jove, per tal com és també una novel·la molt generacional.

Dobles parelles no ha estat concebuda per desentranyar simbologies estranyes ni seguint cap escola, sinó per passar una estona agradable i distesa, ideal per llegir al metro o l'autobús després d'un dia de feina potser fumut. Com a literatura que aspira a la normalitat, la catalana no es beneficiaria pas que tots els seus escriptors aspiressin a assolir la transcendència. Si Banegas ho esperés i no ho aconseguís, tal volta, seria imputable, però aquest llibre s'ha de valorar i situar com el que és i pretén ser.

Carles Cabrera

No és fàcil saber què és allò que la cultura pot fer en temps de crisi. Segurament no cal emprendre cap acció especial, ni cal adoptar cap actitud diferent, però és segur que cal mesurar amb calma i detenció si la feina del dia a dia dels creadors arriba on ha d'arribar, si és sincera amb ella mateixa, i de quina manera repercuteix sobre l'entorn més immediat. A més, la crisi econòmica arriba envoltada d'altres canvis molt substancials. D'una banda s'ha produït una extrema comercialització del món cultural que, abandonant els cànons o les referències producte d'un cert consens (¿quant de temps fa que no heu sentit emprar la paraula "patum", que solia ser tan habitual?), aposta i divulga obres efímeres, d'impacte mediàtic, que esdevenen una mercaderia més; en el camp editorial això ha donat lloc a les concentracions —gairebé monopoli— de grans segells editorials i a la proliferació, com a reacció pendular, de petites empreses editores de difusió molt limitada. D'una altra banda, la crisi també ha arribat acompanyada de la imposició de les noves tecnologies i de l'increment exponencial de la rapidesa en la comunicació; una veritable revolució en molts aspectes que, des de l'altra cara de la moneda, serveix per barrejar conceptes i idees sense cap categorització; un hom diria que l'escriptor sense presència als blogs, *twitter* o *facebook* és un escriptor inexistent i que la vàlua intrínsecament literària (fins allà on això existeix) no està en funció de cap taxonomia crítica sinó de la lluentor i esclat del nom o del títol «citats més vegades». En aquesta situació ¿com podem actuar des d'institucions destinades a la promoció i defensa dels escriptors, de la literatura i de tota la xarxa que constitueix el sistema literari d'un país?

La Institució de les Lletres Catalanes (ILC), una entitat de la qual en conec prou bé la trajectòria i les funcions d'ençà 1991 —com a vocal de la Junta, com a director, i ara com a Degà—, té alguns avantatges que cal destacar. D'entrada està vertebrada per potenciar directament el món de la literatura (els escriptors, la lectura, el sistema literari), cosa que no constitueix l'especificitat de cap altra institució (els departaments de Cultura tenen funcions molt més generals, les univer-

Diàlegs inacabats: retalls en cultura

Dilemes de la cultura: el cas de la Institució de les Lletres Catalanes

sitats es troben gairebé obligades a deslligar recerca i docència dels creadors —que sovint són també professors!—, les biblioteques difícilment poden fer una funció prescriptiva més enllà del món de les novetats). En segon lloc té possibilitat d'actuar a tot el territori lingüístic, amb independència de les administracions autonòmiques i dels seus colors polítics. En tercer lloc, opera gràcies a la seva proximitat als escriptors, manifesta a través de la representació de les diverses associacions a la seva Junta. Un quart punt és el seu coneixement dels interlocutors a tot el territori, un coneixement obtingut gràcies a les campanyes fetes en complicitat amb escoles, ateneus, centres de lectura, biblioteques, festivals, cases-museu, etc. I finalment cal dir que les dimensions modestes, però ajustades a les seves activitats, atorguen a la ILC certa agilitat en els processos d'actuació.

En general la ILC ha prioritzat l'acció sobre el terreny, el contacte directe amb el teixit dels escriptors, el foment de la lectura, les exposicions itinerants, etc., més que no pas les accions espectaculars; en aquest sentit els seus objectius sempre han estat, com se sol dir ara, molt «transversals» i molt poc dirigistes, ha donat suport allà on ha calgut i fins allà on han arribat els seus migrats recursos. Sobre aquest particular no em puc estar de fer una reflexió personal, perquè l'he defensada com a model per a la ILC: em sembla més interessant, culturalment productiu, i just, per exemple, promocionar les xerrades d'alguns centenars d'escriptors de tot tipus davant dels seus lectors que no pas fer grans campanyes de prestigi públic de mitja dotzena d'autors excel·lents; els

nois d'una escola volen veure la cara de l'escriptor dels contes que han llegit, els membres d'un club de lectura volen fer preguntes a l'autor d'un *best-seller*, els congregats a un recorregut literari volen escoltar les paraules de l'especialista... Si fomentem el prestigi de base, l'interès particular, estem creant el teixit que propiciarà l'aparició de grans autors i d'una massa lectora crítica que avui no tenim, altrament cremem l'acció en una moda, com un foc d'encenalls.

Les dificultats econòmiques actuals han posat en perill de desaparició l'actual model de la ILC, ja que l'avantprojecte de l'anomenada «Llei òmnibus» del Govern de la Generalitat de Catalunya preveia la derogació de la llei fundacional de la ILC, per tant de la seva autonomia. Amb independència del que s'esdevingui en el futur immediat (el termini d'al·legacions és obert en el moment d'escriure aquest article), cal dir que aquesta tasca de proximitat de la ILC, contràriament al que a mi em sembla, deu ser vista com un fre (un petit fre, tot s'ha de dir) a les futures grans polítiques culturals del govern català. No puc compartir aquesta opinió. Des del punt de vista estrictament cultural ja he dit que em sembla elogiuable i modèlica una política d'actuació decidida des del consens d'aquells que n'han de rebre els beneficis. D'una altra banda, aquesta proximitat no vol dir que organismes com la ILC no hagin de comptar amb el suport i complicitat d'estructures més grans, com les conselleries; si les polítiques culturals són eficaces han de servir perquè justament els engranatges grans ajudin a fer rodar els petits i a l'inrevés, no pas perquè hi hagi un sol engranatge gran que mai no podrà discriminar amb la finor i coneixement amb què ho fa un de petit. I, en tercer lloc, la gestió administrativa i econòmica és molt més barata i ràpida des de les entitats petites: ho reclamem quan reclamem les autonomies i la possibilitat de ser administrats de prop.

Esperem, doncs, que l'austeritat econòmica, no sigui una excusa per modificar radicalment un model de promoció del món de les lletres que, tot i les seves mancances, funciona notablement bé.

Francesc Parcerisas

La nova legislatura política al País Valencià ha començat, pel que fa a l'àmbit de la llengua i la cultura, amb dos fets que marcaran els propers quatre anys i que confirmen que tot allò que està en condicions d'empitjorar ho fa sense remei. D'una banda, la confirmació en el discurs d'investidura del reelegit president de la Generalitat, Francisco Camps, d'un retall en matèria de subvencions del 30% que afectarà de manera irremissible a l'àmbit cultural. D'altra, el projecte llançat un parell de setmanes abans per part de l'encara conseller d'Educació, Alejandro Font de Mora, del seu projecte de plurilingüisme que sota el mant bea-tífic d'una suposada millora de la competència lingüística en anglès dels nostres estudiants, amaga l'extermini de les línies en valencià.

Respecte de les polítiques culturals, més enllà del rebuig genèric que puguem provocar els retalls en temps de crisi, com a pressupost erroni del que ha de ser la necessària austeritat en totes les administracions (el concepte massa estès de la cultura com a despesa, no com a inversió), el País Valencià no és cap excepció sistèmica. A Catalunya, des del mes de març, el món de la cultura veïlla armes per una considerable reducció de la inversió pública. A partir d'ací, les comparacions són veritablement odioses i les situacions de partida bastant divergents. La Comunitat de la celebració del Gran Premi de Fórmula 1 (20 milions d'euros anuals, sols en concepte de cànon), d'edificis sumptuosos d'un parell o tres d'usos a l'any com l'Àgora, de despeses gegantines com ara el Palau de les Arts, o inversions estèrils com la de la Ciutat de la Llum, era, fins i tot abans de la crisi, un camp de mines per al sector cultural. Tot i que, segons les dades de la pròpia Conselleria, aquesta xarxa genera més de 2.630 milions d'euros a l'economia valenciana i ocupa al voltant de 65.000 persones.

Desbudellant la situació per sectors, un dels més afectats ha estat el del llibre. De l'exercici 2009 al 2010, les ajudes a l'edició i a la celebració de fires es van reduir en un terç. Per a 2011, les ajudes globals a l'edició seran de 40.000 euros i 80.000 per a totes les fires que se celebren en el País Valencià, la quantitat assignada únicament a la Fira del Llibre de València el 2009. Unes ajudes, segons el sector, que reme-

Una cultura camí de la indigència

ten a dues dècades enrere. I unes dades que cal afegir a la irresponsable pèrdua de subvencions milionàries procedents de l'Estat (6,4 milions acumulats fins el 2009 i pujant) en matèria d'ajudes a biblioteques per la decisió de l'Administració valenciana de no complir els termes del conveni que obligaven a igualar la inversió. Curiosament, les rebaixes no afecten a una entitat secessionista coma ara Lo Rat Penat, amb una subvenció anual de vora 50.000 euros més un extra recent de 270.000 per renovar la nova seu de l'entitat que promou una normativa diferent a l'oficial de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL). Una il·legalitat flagrant però que explica el suport entusiasta de Lo Rat Penat a la iniciativa de plurilingüisme educatiu del Consell.

El volum social (200.000 socis i 60.000 alumnes) i la combativitat de les societats musicals valencianes, mentrestant, aconseguiren congelar un retall previst per als exercicis 2009 i 2010 del 54%. La reducció, després d'intenses negociacions, quedà en un 20%. Una sort que no té el col·lectiu de músics en valencià, ignorat per l'Administració per terra, mar i aire. Com tampoc no sembla tindre camí de tornada el desmantellament del circuit teatral valencià, que deixa en una situació ofegant als professionals de les arts escèniques. Fins i tot Teatres de la Generalitat s'hi veu abocat a un retall sever: per la crisi i pels deutes de més de dos milions d'euros que arrossega. Un altre exemple és la situació d'asfíxia de les empreses de l'audiovisual, laminades pel deute mastodòntic de l'ens públic que, en teoria, hauria d'haver servit com a motor, la radiotelevisió valenciana. Actualment, el deute de RTVV sols amb les empreses del sector arriba als 20 milions d'euros. Algunes d'elles es mantenen vives però sense generar activitat ni ocupació únicament per poder cobrar.

La situació financera de la Gene-

ralitat és tan alarmant que fins i tot el Palau de les Arts esdevindrà un luxós saló per a bodes i banquets del puntet. Els retalls arribaran a tots els racons. Abans d'això, però, s'han viscut anys d'intolerable divergència entre una sèrie de focus on es concentrava la inversió i els agitadors culturals de base del País Valencià i en valencià que han hagut d'acostumar-se a una ingrata supervivència i a la ignorància econòmica, social i mediàtica. En l'antologia del disbarat, el milió d'euros invertit per la Ciutat de la Llum en la pel·lícula *Manolete*, que fou un solemne fracàs, la luxosa representació en Sagunt de *Las Troyanas* amb Irene Papas i La Fura dels Baus (390 milions de pessetes de l'època, el 2001, més que tot el pressupost dedicat aquell any al conjunt de les companyies valencianes) o els 300.000 euros (dietes incloses) que li costava a l'erari la directora del Palau de les Arts, Helga Schmidt. Són alguns exemples dispersos i una mica aleatoris, però trobe que concloents.

Aquesta disbauxa, no exempta també d'un fort component diglòssic (cap muntatge o projecte de gran inversió ha tingut el valencià com a llengua vehicular), és ben coneguda i el món de la cultura no ha estat l'únic en patir-la. La crisi econòmica, l'excusa, més aviat, no farà una altra cosa que agreujar la situació d'ofegament. Però en la nova etapa de govern del PP s'albira una nova agressió a la llengua i a la cultura que té com a objectiu sotmetre el darrer baluard amb veritable incidència social, el de l'escola en valencià, amb excuses de caire econòmic i economicista (el «gran cost» de les línies en la nostra llengua o la necessitat d'adaptar el sistema a la demanda d'anglès) que, en realitat, amaguen un rerefons ideològic. El plurilingüisme deixat caure sobre la taula sense cap tipus de consens serà un instrument per desproveir el valencià del seu caràcter central i vehicular en un segment important del sistema. El flagrant incompliment de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV) no sembla cap inconvenient per a una administració que ha fregat la prevaricació ignorant les nombroses sentències sobre la homologació de títols. Quatre llargs anys per davant que semblen conduir la nostra llengua i cultura a una situació d'indigència.

L'idioma i la política

Només faltava saber que Joan Francesc Mira ha quedat fora del Consell Valencià de Cultura en haver-lo tret el PP de la llista de candidats. No hi ha res com deixar les coses clares, és més decent que fer veure que funcionen la mar de bé quan no és el cas. També les coses han deixat de ser virtuals en anunciar la presidenta aragonesa, igualment del PP, Luisa Fernanda Rudi, que el seu parlament derogarà la llei de llengües d'Aragó. De la mateixa manera, l'idioma coneix a les Balears un altre dels camins tortuosos que, de nou de la mà de la política, li ha estat donat de transitar en aquest món de mones lingüístiques, unes més mones que les altres.

A Catalunya, qui sap com li anirà a l'idioma en aquesta nova tongada de govern patriòtic, més patriòtic que el del tripartit pel que sembla, ja que la coalició nacionalista ho controla gairebé tot

i el seu control està qualificat de mega-patriòtic: però no ho controla tot del tot i, a causa de les males relacions decretades amb els partits de l'anterior govern, s'alia sovint amb el PP.

Detesto escriure d'aquestes coses però no hi ha més remei, pel que sembla hi estem condemnats. Una amiga que ha passat anys a França, traductora, em deia fa poc que el més difícil de comprendre entre els sociolingüistes que en d'altres països s'interessen pel cas de l'idioma català és que els polítics el parlen. Els sorprèn i admira el pes que té en la política professional. Per a un idioma sense estat, és un fet sense parió, no és possible comparar-ho amb cap altre idioma en condicions sociolingüístiques similars. Fins al punt que aquests científics creuen que en l'ús polític radica bona part de la supervivència i vitalitat idiomàtiques, si més no a la Catalunya estric-

ta. El món és sens dubte més comprensible vist des de l'exterior, quan un estranger te'l comenta, quan l'has d'explicar a un forani. En efecte, la paradoxa principal de l'idioma català és la seva utilització política: demonitza la seva existència entre els parlants, confrontats per la política tal i com es practica aquí, alhora que en garanteix la continuïtat.

Paradoxa interminable, psicòtica. Si més no, mentre els parlants continuem legitimant amb el sistema electoral present la continuïtat dels polítics que tenim. I mentre continuem pensant que un Estat sigui garantia de res més que la seva pròpia existència, al preu que sigui, per exemple amb els polítics que tenim. O és que la independència és independent dels polítics que tenim? No ho crec pas.

Mercè Ibarz

LLEONARD MUNTANER, EDITOR

EDITORIAL

Reivindicació d'un patronat municipal de calls de la Ciutat de Mallorca. *Leonard Muntaner i Mariano.*

ESTUDIS

L'Almudaina, darrer refugi dels jueus del call de Mallorca (1931). *Gabriel Llompart Moragues* • L'ascendència de Cristòfor Colom i el judaisme. *Onofre Vaquer Bennàssar* • La cuina jueva a Mallorca. *Antoni Contreras Mas* • Varen ser xuetes els Segura? *Josep Segura i Salado* • La Paz, el casino de l'altra burgesia de Palma. *Josep M. Pomar Reynés* • «L'adéu del jueu», un poema de Ramon Picó i Campanar. *Margalida Tomàs* • La postcultura a partir de George Steiner. *François Rastier* • All! —Això no es diu!—. *Hélène Cixous* • Jueus i catalans. *Ferran J. Tarongí i Vilaseca.*

FONTS DOCUMENTALS

Clients i seients a les sinagogues medievals de la ciutat de Mallorca. *Gabriel Llompart Moragues* • Petició a dues «Il·lustres i Nobles perçonas» per exercir justícia en un plet entre xuetes (1721). *Eduard Pascual Ramos* • Els xuetes i la matrícula del mar (s. XVIII). *Ramon Codina Bonet.*

CIUTATS DEL JUDAISME

Mallorquins sense pàtria a Salònica. *Jesús García Marín.*

LA VEU DELS LECTORS

Sobre el memorial. *Ferran Tarongí i Vilaseca* • En la mort de l'arquitecte Rafael Pomar. *Josep M. Pomar Reynés.*

ACTIVITATS

Memòria de les activitats culturals d'Arca. Llegat Jueu. Juliol-desembre de 2006 • Memòria de les activitats organitzades per l'Institut de Relacions Culturals Balears-Israel • Activitats culturals d'altres institucions.

ARTS PLÀSTIQUES

Mònica Fuster entre empremtes de llum i so. *Carlos Jover* • Albert Pinya: l'incòmode mirall en què ens reconeixem. *Juan Luis Calbarro* • «La música i el III Reich». Eradicació i extermini dels músics jueus (crònica d'una exposició). *Josep Maria Muntaner i Pasqual.*

NOTES DE LECTURA

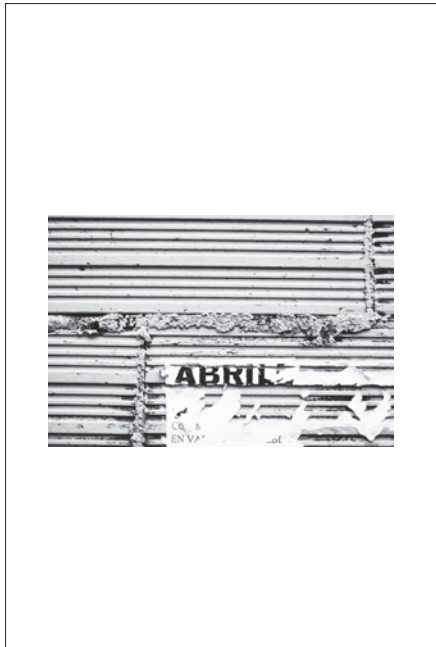
Ressenyes de les publicacions rebudes • Normes per a l'admissió d'originals.

LLEONARD MUNTANER, EDITOR, C/ Joan Bauçà, 33 - 1r 07007 Palma (Mallorca) Tel. 971 25 64 05 · A/e: editorial@leonardmuntanereditor.cat
DISTRIBUCIÓ A BALEARS: PALMA DISTRIBUCIONS, C/ Dragonera, 17 · 07014 Palma (Mallorca) Tels. 971 28 94 21 · 971 45 06 12
DISTRIBUCIÓ A CATALUNYA: MIDAC LLIBRES, C/ Rois de Corella, 9 · 08205 Sabadell (Barcelona) Tel. 93 74 64 112 · Fax: 93 74 64 111
DISTRIBUCIÓ A VALÈNCIA I CASTELLÓ: GEA LLIBRES, Carrer G, nau 6 · 46394 Ribarroja del Turia (València) Tels. 96 166 52 56 · Fax: 96 166 52 49

Capcinege una nit de dimecres davant del televisor després d'una jornada esgotadora. El dimecres és el pitjor dia de tots. Massa a prop del darrer cap de setmana i massa lluny encara del proper. A la televisió passen un d'aquells programes de viatges on algú en terres incògnites fa de pigall a uns reporters que sembla que mai no hagen eixit de casa. En aquesta mena de *shows* és rara l'ocasió en la què trobareu un acompanyant veritablement informat i lliure de prejudicis i, encara més estrany, serà ensopegar amb un reporter que no sembli estúpid a força de preguntar qüestions com ara quan val un paquetet de llepolies en el supermercat d'un barri qualsevol d'Amsterdam o si l'islandès és difícil d'aprendre també fins i tot per a algú nascut a la vora de Kleppjansreykir. És l'estil de preguntes amb les quals interrogàvem els nens a la canalla que arribava a l'estiu al poble, procedent de França, embarcada en uns enormes cotxes tauró que a nosaltres ens semblaven naus espacials. Això era pels finals del setanta i des de Finestre a Palos de Moguer les televisions encara eren a blanc i negre i sense sistema dual ni subtítols mentre que el consumisme no depassava de ser una ficció publicitària en un país de botiguetes fosques, esmoladors de carrer i atacadors pobres com una rata.

Aquesta nit l'intrèpid reporter visita una tribu massai. El seu acompanyant comenta, sense acritud, que els massai són una mica com els catalans d'Àfrica,

Bob Esponja i els massai

atesa la seua gasiveria. Hi ha uns doscents mil al voltant del llac Victòria. Parlen una llengua del subgrup nilòtic, branca oriental, la qual cosa fa molt complicat que algú de Manresa s'hi pugui entendre amb el seu català.

Abans de ser colonitzats foren un poble guerrer però avui pasturen bous, ovelles i cabres i reben visitants com els d'avui. El jove pigall, amb pintes de capità Carioca, passeja l'equip de la televisió per tot el poblat. Els de la tribu els hi fan tot el repertori. Dansen, canten i fins i tot mostren com xarrupen en un pot la sang d'un bou just en acabat d'haver-li foradat el coll amb una fletxa. La càmera ho escodrinya tot, s'endinsa en l'interior de les cabanes, ofereix panoràmiques d'una terra aspra, batuda pel vent. De colp, sense voler-ho, captura la imatge d'una bugada estesa entre dos arbustos. I heus ací, entre draps de coloraines, una tovallola d'en Bob Esponja. D'alguna manera aquell ninot horrible, contrafet com un Estatut catalanopolonès passat pel *turmix* monoclovita, acaba de trencar la il·lusió de totes les distàncies planetàries. Els xiquets d'aquella tribu també coneixen (desconec en quin grau) en Bob. La troballa resulta inquietant. Tot plegat és qüestió de temps que els futurs visitants al planeta massai s'acaben enduent a casa figuretes de plàstic d'animals salvatges *Made in China* i que a una distància prudent dels poblats —per castedat antropològica— s'instal·len parades on poder comprar borses de ganxets i patates i creïlles de xurrer, cacauets i festucs, entrepans de pernil fumat de cocodril per anar picant distretament mentre va la dansada dels guerrers o s'esquila una cabra...

Francesc Viadel

L'AVENÇ La teva revista, els teus llibres

NOVETATS
TARDOR

Sèrie Literatures

Sortida 1/9

Sortida 15/9

Sortida 13/10

Sortida 20/10

www.lavenc.cat

No ha estat un somni, no

Miquel Pairoli no podrà continuar les seues col·laboracions ací, ni tantes altres coses, perquè el 6 de juliol faltà arrabassat per la malaltia. Els seus llibres queden, sempre els llibres, i poden fer-nos-el present. Reproduïm el text que va preparar com a comiat...

Com Antoni en el poema de Kavafis, sempre acabem perdent aquesta Alexandria que hem tingut. Però no ha estat un somni, no.

Gràcies pels anys de convivència amb la mare, pels dies de la infantesa a Palol i per les paraules de l'avi.

Gràcies per la verdor fosca i llunyana del bosc de les Gavarres i per l'olor de la roureda i gràcies per tants capvespres en què hem vist pondre's el sol entre el Montseny i Rocacorba.

Gràcies pel gust de les viandes i dels fruits que dona aquesta terra, que hem pres cuinant amb saviesa humil i Antiga coneixença, i gràcies pels vins que alimenten el cos i alegren l'esperit.

Gràcies per les estelades nits d'estiu, compartides amb els amics, potser ni lluny de mar.

Gràcies pel *Concert per a violí i orquestra*, de Beethoven, que és com dir la música, i gràcies per haver conegut Roma i Viena, Trieste i Lisboa, París i Amsterdam.

Gràcies pels llibres que he llegit i que tant m'han acompanyat sempre i, entre ells, pels més estimats, que a l'alta nit reprenia dels prestatges per tornar a un poema o a un paràgraf.

Gràcies també per les pàgines que he pogut escriure, per a mi i per als altres.

Alexandria és gran i tota plena de contrastos. Quan s'acosta la fi, el record s'expandeix com un oratge pels jardins de la ciutat i oblida els suburbis, les males hores, els deis amargs, el errors comesos, que també han existit.

A l'hora del comiat, només dos mots d'Horaci: *carpe diem*, amics, companys, beveu vi, gaudiu la mel. Que la vida és breu i passa, i tot és ara i res.

LLEONARD MUNTANER, EDITOR

FUSTER, Gabriel. *Un alçament carlí a Mallorca l'any 1835*. Traducció: Catalina Gelabert. Pròleg: Antoni Tugores. Coordinació i epíleg: Albert Carvajal. 224 p + 8 p. de fotografies.

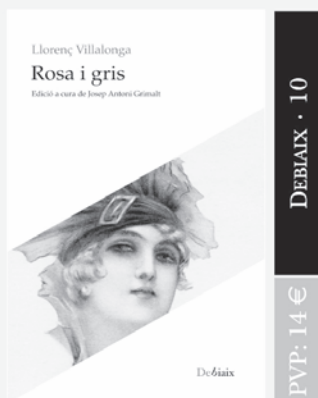
VALERO, G. / BUENO, J. / FONT, B. *Les festes de Palma. Història, tradició i vigència*. Pròleg: Antoni Torrens. Coedició amb l'Ajuntament de Palma. 272 p. + 32 p. de fotografies.

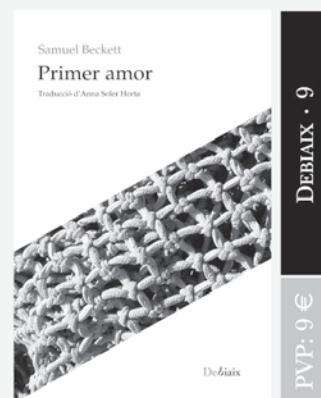
FERRER, M. / MASOT, M. / SEGURA, L. J. (coord.) *El dret viscut. 50 anys de la compilació del Dret civil de les Illes Balears (1961-2011)*. Presentació: Francesc Antich. Pròleg: Carlos Gómez. 384 p.

SUÁREZ, Manel. *La presó de Can Mir. Un exemple de repressió feixista durant la Guerra Civil a Mallorca*. Presentació: Llorenç Capellà. Pròleg: Maria Antònia Oliver. 272 p. + 24 p. de fotografies.

VILLALONGA, Llorenç. *Rosa i gris*. Edició a cura de Josep Antoni Grimalt. 236 p.

BECKETT, Samuel. *Primer amor*. Traducció i pròleg: Anna Soler Horta. 60 p.

LLEONARD MUNTANER, EDITOR, C/ Joan Bauçà, 33 - 1r 07007 Palma (Mallorca)
Tel. 971 25 64 05 · Fax: 971 256 139 · A/e: editorial@lleonardmuntanereditor.cat

DISTRIBUCIÓ A BALEARS: PALMA DISTRIBUCIONS
C/ Dragonera, 17 · 07014 Palma (Mallorca) Tel. 971 28 94 21 · 971 45 06 12

DISTRIBUCIÓ A CATALUNYA: MIDAC LLIBRES
C/ Roís de Corella, 9 · 08205 Sabadell (Barcelona) Tel. 93 74 64 112 · Fax: 93 74 64 111

DISTRIBUCIÓ A VALÈNCIA I CASTELLÓ: GEA LLIBRES
Carrer G, nau 6 · 46394 Ribarroja del Túria (València) Tel. 96 166 52 56 · Fax: 96 166 52 49

Escandinàvia, 1795. Una dona valenta i curiosa, Mary Wollstonecraft (Londres, 1759 - 1797), escriptora il·lustrada, precursora del feminisme i esperit avançat a l'època, emprén un viatge que la farà rodar durant tres mesos pels països més gelats d'Europa per a descriure la seua gent i els seus paisatges. Dos segles després, quan el desconeixement d'aquelles terres tan llunyanes encara és ben acusat, apareix en la nostra llengua el resultat literari d'aquesta aventura, immortalitzada en el recull titulat *Cartes sobre Suècia, Noruega i Dinamarca*.

El subgènere de l'epístola de viatges té un referent inexcusable al segle XVIII en les *Lettres persanes* de Montesquieu (inspiració de les *Cartas Marruecas*, de José Cadalso) on s'utilitza el mecanisme de criticar la societat de l'escriptor prenent el punt de vista d'un visitant oriental. Però Wollstonecraft fa una cosa molt distinta. Deixa vagar lliurement la seua ploma per retratar, al llarg de vint-i-cinc cartes, la forma de vida d'unes nacions ignotes a l'època i, de pas, la seua pròpia ànima.

Així, el recorregut per Escandinàvia es converteix en el viatge al cor d'una dona desfeta pel desengany amorós. No és estrany que el to predominant de les cartes siga la malenconia (amb espurnes de certa eufòria nerviosa). De fet, la descripció dels paisatges sublims, replets de roques i penyes imponents, penya-segats i precipicis abruptes, boscos frondosos, i una mar sempre amenaçant tempesta (en la línia del paisatge romàntic estereotipat per Burke), es correspon al tumultuós interior de la narradora, que no pot deixar de recordar, a cada rierol salvatge, a cada penya-segat, la seua depriment solitud. La raó no s'explicita a les cartes però sí a la introducció del llibre: Gimlert l'mlay, home de negocis nord-americà i l'amant del que havia parit una filla, l'ha abandonada setmanes enrere per una altra dona. Cal saber també que ella tractà de suïcidar-se uns dies abans de partir cap a Noruega.

Göteborg, Tønsberg, Copenhague, Cristiania (ara Oslo), Larvik, Strömstad, Trollhätan... La mare de la famosa escriptora Mary Shelley transita per ciutats i pobles fixant-se en el caràcter de les gents, l'educació, l'economia,

Viatge al fred d'un cor gelat

els vicis (no tolera el consum massiu d'alcohol i tabac), el treball, la sexualitat, la higiene, la monarquia, la pagesia, les lleis, la religió, les supersticions, el teatre... Res escapa a la seua opinió, encara que, això sí, els comentaris es fan de forma desordenada, inconnexa, impressionista. Les cartes manquen d'estructura i és el fluir lliure del pensament qui mana. Aquest subjectivisme plasmat en un torrent de reflexions que ens traslladen de l'exterior a l'interior de la narradora i viceversa, es troba més proper a l'estètica

Mary Wollstonecraft
*Cartes sobre Suècia,
Noruega i Dinamarca*
Traducció d'Òscar Sabata
3 i 4, València, 2010
238 pàgs.

romàntica que a la del segle que va vore nàixer a Wollstonecraft.

No obstant, la lectura de cada carta presenta fragments farragosos i repetitius: quan l'autora comenta obsessivament la qualitat dels cavalls de posta, la neteja de les fondes on dorm o l'estat dels camins (el prosaïsme de tot viatge és fa pesat per a l'interlocutor, sobretot si aquest pertany a l'era Ryanair). Però les reflexions personals de l'autora, quan obri el pit de bat a bat i mostra la seua profunda ràbia o medita sobre la mort, la solitud, les relacions humanes i el progrés social, fan oblidar les descripcions més tedioses.

L'autora de *A Vindication of the Rights of Woman* exposa la seua solidaritat amb les dones, els criats i els pobres, el seu rebuig cap a la pena de mort, les guerres i les desigualtats econòmiques, i expressa opinions encara vàlides hui en dia: «No es pot esperar massa virtut pública fins que cada feina tingui un salari base suficient que recompensi el treball dur, al mateix temps que cap sigui tan alt que fomenti la ganduleria». En canvi, ens sobta la seua fe cega en el progrés humà i la seua fascinació pel bon gust, la cultura i l'elegància social (que mancarien a Escandinàvia, molt endarrerida respecte a França o Anglaterra). Afirmacions tan ingènues i estretes com: «Les societats que no donen lloc al seny i al bon gust formats a través del culte a les arts i a les ciències, tenen poc de la delicadesa d'emocions i pensaments descrits en la paraula sentiment», o «les virtuts d'una nació són totalment proporcionals als seus avenços científics», ens fan somriure amargament després de les teories postcoloniales, el relativisme cultural i la postmodernitat.

La traducció del jove filòleg Òscar Sabata, primera de l'obra a la nostra llengua, és correcta, tot i que la seua tasca a les notes a peu de pàgina haguera quedat més arrodonada amb un major recolzament a les referències culturals i històriques del text. També hagués vingut bé un mapa on resseguir visualment el recorregut de l'autora, una mica confús per als lectors mediterranis, que ara tenen l'oportunitat de recórrer un paisatge literari mai abans explorat en la nostra llengua.

Purificació Mascarell

Recentment ha aparegut el dotzè i darrer volum de la col·lecció Argumenta, de l'editorial vilanovina El Cep i la Nansa. Amb aquesta publicació es clou un cicle que va començar ara fa més de sis anys i que, ara ja sí, podem dir que ha deixat sobre la taula un balanç més que positiu. Argumenta ha esdevingut un autèntica *rara avis* en el panorama editorial en llengua catalana. És una col·lecció d'assaig feta des d'una perspectiva que en podríem dir «d'alta divulgació», estructurada en monografies temàtiques i que repassa les principals àrees de coneixement i de creació (història, literatura, ciència, periodisme, sociologia, arts, etc.) des de 1975 ençà, en l'àmbit dels Països Catalans. Aquesta breu definició general, aparentment asèptica, amaga característiques úniques que mereixen ésser desgranades per la seva singularitat enmig d'un panorama editorial com el català, cada vegada més abocat a les fórmules oportunistes i a la producció estandaritzada i que arrossega, com un dels seus principals *handicaps*, l'absència de llibres especialitzats, essencialment de pensament filosòfic, artístic, sociològic, etc., destinats a un públic cultivat (Bonada 2007).

En primer lloc, crec que cal tornar a remarcar la gosadia d'una editorial perifèrica en proposar una col·lecció d'assaig en català i, el que és més significatiu, amb una voluntat clara de crònica de present (i diem perifèrica a des-

La culminació d'un projecte: Argumenta (o de com assajar l'assaig amb encert)

Maigí, Raül, i Soldevila, Laia (coord.)
Testimonis del segle XX
 El cep i la nansa, Vilanova
 i la Geltrú, 2010
 240 pàgs.

grat, perquè no combreguem amb la idea de coincidència necessària entre el motor empresarial, econòmic i d'infraestructures, Barcelona, amb la de centre de creació i difusió de coneixements). Çò és, amb la intenció de vindicar la necessitat d'historiar els darrers 35 anys com una fórmula diagnòstica retrospectiva i, al mateix temps, com una radiografia global d'un temps i d'un país. I és que, tal vegada, l'obsessió historiogràfica per la Guerra Civil i el Franquisme, ha deixat en segon terme, en fer el balanç del XX, una més que necessària revisió crítica del procés de desplegament d'una democràcia amb més ombres que no pas llums. De la mateixa manera, el trànsit del paradigma de la modernitat al de la postmodernitat, tot i que, en termes generals, s'ha analitzat de manera suficient i, fins i tot, exagerada, no havia merescut mai una mirada nacional, temàtica, retrospectiva i seriosa.

En segon lloc, creiem que és important ressenyar el perfil obertament ideològic de la col·lecció i, en conseqüència, els criteris de selecció dels seus textos i col·laboradors. Cada volum ha comptat amb un o dos coordinadors, responsables de l'edició i de la triadella dels autors. Aquest apartat és cabdal puix és el que aporta un «segell distintiu», concepte malauradament també en desús en el nostre món editorial, a l'hora de definir els criteris de qualsevol col·lecció. Així ho expliquen Trinitat Gilbert i d'Albert Mestres (Gilbert i Mestres 2005) en la

introducció del primer volum: «La col·lecció Argumenta aspira, amb dotze monografies, a aportar la veu d'aquells que, pel motiu que sigui, encara no són escoltats habitualment en els nuclis de reflexió de la cultura catalana, al costat de veus reconegudes. Al llarg d'aquesta singladura s'analitzaran diferents punts de la cultura, tant de nivell global com local, amb l'ambició d'obrir debats i incitar a la reflexió sobre aquells temes que més inquieten o es presten a discussió». Podem dir que el propòsit s'ha assolit amb escreix. Efectivament, el perfil de la majoria dels col·laboradors és el d'investigadors i professionals altament qualificats, relativament joves, amb una forquilla d'edat que va dels 35 als 50 anys, que presenten un perfil «independent». És a dir, amb un discurs al marge dels llocs comuns, amb autèntica capacitat crítica i sense filiacions corporatives o dogmàtiques.

En tercer lloc, i estretament relacionat amb el punt anterior, crec que és important remarcar l'esforç fet des de la coordinació editorial (Francesc Foguet i Mireia Sopena) per dotar d'una certa coherència i continuïtat a la col·lecció, a partir d'una estructura unitària ben definida i a partir d'alguns eixos temàtics o idees clau. Pel que fa al primer cas, s'ha de dir que tots els volums s'han cenyit a una mateixa estructura: un estudi preliminar de caire introductor i realitzat pels coordina-

dors on es proposa un estat de la qüestió o punt de partida inicial, seguit d'un recull variable d'articles, els primers dels quals solen ésser retrospectives temàtiques globals i, finalment, com a epíleg i nota original, un diàleg a dues bandes, entre els coordinadors i alguns especialistes (no necessàriament articulistes del volum) que intenta dibuixar a grans pinzellades les perspectives de present i de futur a partir d'una conversa franca i distesa. Pel que fa al segon cas, cal destacar, en primera instància, l'ús desinhibit del concepte dels Països Catalans com a marc analític, la qual cosa ja és prou significativa en sí mateixa. Ara bé, cal matisar positivament que el concepte no s'utilitza de manera decorativa, com passa sovint, sinó que és explotat, analitzat i, fins i tot, per què no dir-ho, qüestionat reiteradament. Molts dels articles destinen una part del seu contingut, alguns la totalitat, a analitzar, des dels àmbits més diversos, precisament la validesa d'aquest marc. Çò és, si es tracta d'un marc real, d'un marc parcial o d'una simple construcció ideològica (Argelaguet 2007, Jones 2007, Ollé 2007). Cal posar en relleu altres eixos o idees recurrents, especialment en les disciplines creatives (literatura, arts escèniques, arts plàstiques), com puguin ser l'anàlisi de la transició

en aquest període de comportaments, estratègies i actituds generalment *amateurs* (en el millor sentit de la paraula, és a dir, l'etimològic) i de caire obertament resistencialista cap a una total professionalització i els interrogants oberts que ha deixat aquest procés: adaptabilitat de la cultura als criteris mercantils (Casas 2007), efectes de la institucionalització cultural i política (González 2007), debat sobre l'homologació Països Catalans–Europa (Subirana 2008), etc.

Finalment, voldríem destacar altres aspectes que refermen el «segell» de la col·lecció i que no poden passar desapercebuts com són la seva cronologia intrínseca i la seva proposta tancada. Inaugurar la col·lecció amb els volums *El (des)crèdit de la cultura* (2005) i *La gran desil·lusió. Una revisió crítica de la Transició als Països Catalans* (2005) fou una autèntica proposta programàtica per tal de determinar la temperatura d'un espai i, al mateix temps, com hem dit, d'un paradigma cultural. No podia haver-hi punt de partida sense els marcs generals cultural i

historiogràfic, els dos grans embolcalls contextualitzadors de qualsevol societat. De la mateixa manera, no hi podia haver punt i final sense la referida inicialment retrospectiva de personalitats del món de la cultura, un per cada gran unitat de la col·lecció, tot destacant les entrevistes pòstumes a Ricard Salvat i a Joan Triadú.

Cal felicitar un projecte que ha sabut ésser coherent amb els seus principis i que, de ben segur, es mantindrà com un punt de referència ineludible de l'assaig català contemporani durant un bon grapat d'anys.

Joan Tomàs Martínez Grimalt

Novetats tardor

Un tràgic assassinat que ens acosta la vida, les il·lusions i les idees d'uns personatges entossudits a lluitar per la llibertat.

Un *thriller* polític que despulla les contradiccions que dominen el cor humà en molts llocs del món islàmic.

Un triangle d'amor i odi protagonitzat per un cirurgià plàstic i les dues dones que ocupen la seua vida, Viviane i Ève.

Un recull d'experiències i anècdotes per a corregir els errors més freqüents que cometem quan parlem anglès.

MARIA BARBAL

BIBLIOGRAFIA:

LLIBRES PUBLICATS

NOVEL·LA

Pedra de tartera, Barcelona, Laia, 1985.
Mel i metzines, Barcelona, La Magrana, 1990.
Càmfora, Barcelona, La Magrana, 1992.
Escrivia cartes al cel, Barcelona, La Magrana, 1996.
Carrer Bolívia, Barcelona, Ed. 62, 1999.
Bella edat, Barcelona, Ed.62, 2003.
País íntim, Barcelona, Columna, 2005.
Emma, Barcelona, Columna, 2008.

CONTES PER A INFANTS

Des de la gàbia, Barcelona, Edelvives, 1992.
Espagueti Miu, Barcelona, La Magrana, 1995; Barcanova, 2008.

CONTES PER A ADULTS

La mort de Teresa, Barcelona, Empúries, 1986.
Pampallugues, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991.
Ulleres de sol, Barcelona, La Magrana, 1994.
Bari, Barcelona, La Magrana, 1998.
La pressa del temps, Barcelona, Columna, 2010.

TEATRE

Pedra de tartera (adaptació de Joaquim Vila i Folch), Barcelona, Eds.62, 1991. Traducció a l'alemany per a Drei Masken de Munich, 2010
L'helicòpter, Barcelona, Eds. 62, 2001.
Pedra de tartera (adaptació teatral de Marc Rosich), Barcelona, Ed. Proa, 2010

PROSA NO NOVEL·LADA

Camins de quietud, Barcelona, Ed. 62, 2001.

OBRA COL·LECTIVA

Barcel·lones, Barcelona, Eixample, 1989.
Crestes i crestons, Tarragona, El Mèdol, 1995.
Dones soles, Barcelona, Planeta, 1995.
Contes de Nadal, Barcelona, Planeta, 1995.
Mujeres de sol a sol, Jaca, Pirineum, 2002.
Pirineo, un país de cuento, Jaca, Pirineum, 2003.

TRADUCCIONS

24

Pedra de tartera ha estat traduïda a dotze idiomes, *Càmfora* a tres, *País íntim* i *Emma* a dos.

UNIVERSOS DE BUTXACA

El meu primer impuls d'escriptura neix de la ferida que la guerra civil espanyola va deixar en la meva família. Respon a una herència tràgica que jo començaria a acceptar mentre ja havia format la pròpia, de família, just quan semblava que me'n podia allunyar dient, tan senzillament, «això no em pertany». Però, em continuava empaitant, i em vaig posar a escriure una de tantes històries semblants. Vaig veure una dona com una llosa de pissarra, que recorre el seu trajecte fins que arriba arran de mar en plena vellesa. *Pedra de tartera*.

Doncs va anar més o menys així, em posava en la pell d'aquella dona i repassava els seus petits triomfs quotidians i la més gran derrota històrica, aquella a

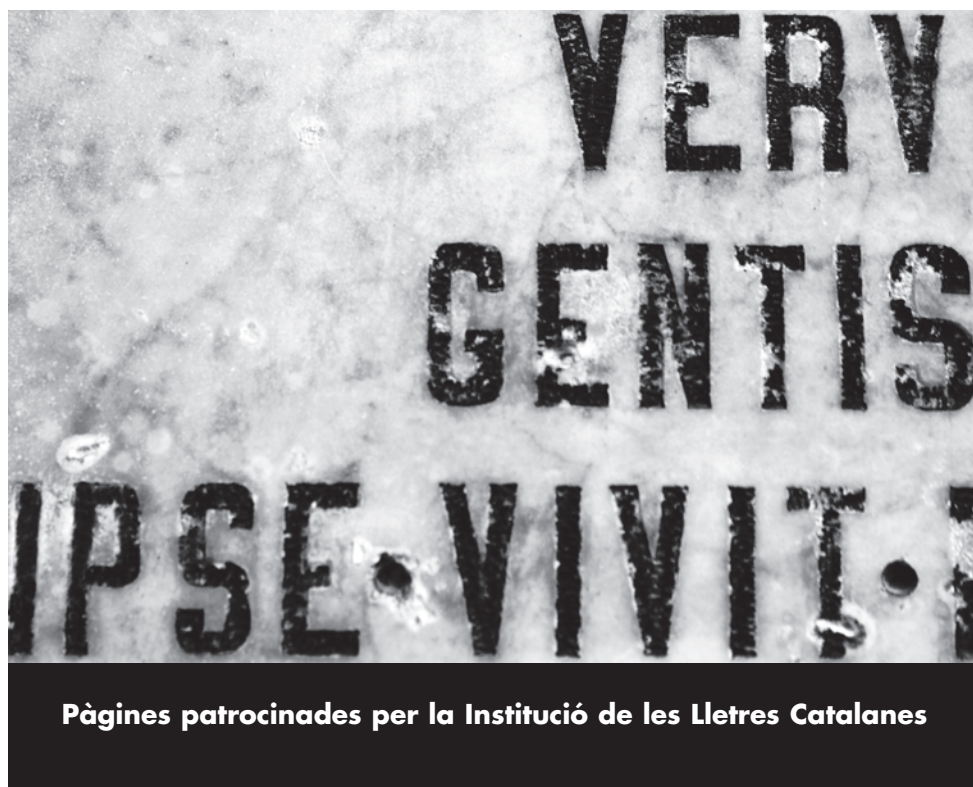
la qual, si ella hagués pogut, li hauria barrat l'entrada amb la porta als morros, igual que jo hauria fet amb el record del mateix episodi, i hauria exclamat: «això no em toca!». Però ens va tocar. A ella, patir i resistir sense la lluentor de la rebel·lia dels herois, en silenci, i a jo, iniciar un camí literari en el qual mai de la vida, abans, havia somniat. Mot a mot, frase a frase, pensament a pensament.

I, en acabat, què? Doncs, més arguments, més paraules, més personatges, més projectes. Inaugurava el protagonista masculí a *Mel i metzines*, el triple protagonisme a *Càmfora*. Pas a pas, l'escriptura em concedia allò que sempre havia desitjat sense adonar-me'n, que les històries no quedessin escapçades com a la vida quotidiana passa, que el sentit fos complet com un univers de butxaca. Quina sort poder-lo bastir amb llibertat quasi absoluta. Quina ganga ser dolenta i malxinada, com ho és Leandre, però sense conseqüències, o una pàmfila coqueta com la madama de la Bordeta i amarga com l'esguerrada Salomé. Quina fortuna nascuda d'un gran dolor!

Mai no en tenia prou de fabular, com si el tren m'hagués de deixar en una estació anterior i no pogués arribar al final del viatge. Explorava l'emigració dels anys 60 a Barcelona fins als darrers anys del franquisme a *Carrer Bolívia*, la bellesa i les seves cares diverses a *Bella edat*, les causes de la marginalitat a *Emma*. Havia tornat a l'herència familiar inapelable a *País íntim* des d'un altre punt de vista. I em vaig passejar per pobles abandonats, ensumava la pols i escoltava l'absència de veus, amb atenció, a *Camins de quietud*.

Aquelles històries breus del segon llibre, *La mort de Teresa*, maldestres en la seva majoria, havien iniciat un trajecte que requeria habilitats diferents de les de la novel·la. El segon pas, *Ulleres de sol*, va ser un repte pel camí del qual aniria tornant després d'un munt de fulls escrits en l'intent d'aconseguir-lo. Posem per cas, *Bari*, que tindrà ampliació i versió nova aviat, sota el títol Cada dia penso en tu. Però molt especialment, amb una batalla campal d'anys, sorgirien els contes de *La pressa del temps*, un recull amb la fina línia dels dies o els anys com a àrbitre en la vida dels protagonistes. Abans, ara; ahir, avui; els personatges fent d'equilibristes entre dos moments del seu viure.

Escriure és una mena d'existència. Et falta com l'oxigen quan estàs sotmès a un silenci, que moltes hores prové de la pròpia espera, pausa, o callada, tot allò que tu mateix sents com una fressa insuportable. Quan practiques l'escriptura, l'univers es fa miques i te'n pots posar una engruna a la butxaca. La treus per mirar-la i té de tot, encara que moltes línies i punts són borrosos, és un petit univers, que un dia voldràs compartir ensenyant-lo a una altra persona. Hi pots viure al complet mentre ets una partícula diminuta, invisible, dins del carrer.

Pàgines patrocinades per la Institució de les Lletres Catalanes

Puc escriure: la condició d'escriptor en l'obra de Maria Barbal

Des del 1985, amb *Pedra de tartera*, Maria Barbal ha desenvolupat una trajectòria consolidada dins del panorama literari català. Més enllà de la condició de gènere que sempre pot oferir-nos dades suggerents de l'anàlisi de la seua narrativa, és cert que l'obra escrita de Barbal aporta el seu gra de sorra a la construcció de l'imaginari cultural català.

La implicació de la seua figura en la seua obra, la concreció personal dels seus personatges, ens permet fer a hores d'ara una reflexió sobre la condició de l'escriptor a partir dels seus treballs i de les seues declaracions. Un paral·lel, vida i obra, que va oferir-nos algunes de les reflexions més suggerents en la novel·la *Bella edat* (Cercle de Lectors, 2003). Un procés que el protagonista del relat viu com una mena d'acció terapèutica: «potser ha arribat el moment de posar fil a l'agulla. Ja estic situat, em trobo bé, no hi hauria d'haver excuses. Puc escriure.» (pàg. 108). Una immediatesa, una voluntat per escriure, com deia la mateixa Barbal en una entrevista que li férem l'abril del 2007, «sense cap consciència ni cap pretensió». Una referència a la redacció del primer relat, *Pedra de tartera*, que va servir a l'autora per a prendre consciència de la seua trajectòria. «Amb la segona novel·la [*La mort de Teresa*, 1986], vaig avançar un pas afirmatiu en la meua consciència d'escriptora, vaig començar a prendre seriosament la professió», afirmava Maria Barbal l'any 2007 davant de la qüestió feta sobre la seua condició d'escriptora.

Si bé el protagonista de *Bella edat*, Fidel Sala, és un escriptor que ha tornat de l'estranger i que pren el record com a punt de reconstrucció del seu passat, Maria Barbal, l'escriptora, barreja ficció, realitat i somni a l'hora d'abordar els seus relats. Així, mentre el personatge relaciona els seus inicis literaris amb el naixement del fill («Sabia llavors que aquest fet m'empenyria amb tota l'energia que em cal a escriure sobre mi», pàg. 122), l'auto-

ra ens reconeixia en aquella entrevista la importància secundària de la seua experiència vital davant de la construcció dels seus relats. Tanmateix, la imbricació entre els orígens al Pallars de Barbal i la concreció de novel·les com *Pedra de tartera*, *Mel i metzines* (1990) i *Càmfora* (1992) —l'anomenat Cicle del Pallars—, és òbvia; podem plantejar, doncs, la influència clara entre l'experiència personal de l'escriptora i la construcció dels espais narratius de diverses novel·les. No obstant això, hem de reconèixer la validesa de les explicacions de l'autora en les quals es desmarca de l'autobiografisme de les seues narracions, en tant que dins de la seua trajectòria ha concretat obres ben distintes com la mateixa protagonitzada per Fidel Sala o d'altres més recents *País íntim* (2005) o *Emma* (2008), marcades per objectius ben distintes i que ens ofereixen noves mostres de la concreció de l'estil literari de la seua autora.

Fidel Sala esdevé, al nostre entendre, un dels personatges més atractius davant de la voluntat d'entendre la concepció del procés d'escriptura de Barbal: «m'he trobat pensant en l'experiència de la mort com a font d'escriptura. Sembla una broma de mal gust, però qualsevol escriptor de debò m'entendria. Tot el que visc em sembla un llibre en potència» (pàg. 183). Aquest sentit interior del fet literari, la condició d'extraure amb la lletra els malsons i les preocupacions del protagonista, poden fer-nos entendre la poètica i la força narrativa de la construcció dels personatges literaris de Maria Barbal. El diari de Fidel Sala ens aporta el testimoni de primera mà de les preocupacions i pulsions de l'escriptor de ficció: «he parlat de la creació literària, dels elements que hi conflueixen, del procés i les seves dificultats» (pàg. 152). Aquestes preocupacions semblen avançar els interessos personals de Maria Barbal, que defineix la seua condició d'escriptora com la d'una «persona que li agrada

experimentar. Penso que la literatura té el repte constant de fer front a expressions noves». Ella mateix afirmava en la mateixa conversa: «no vull renunciar a les infinites possibilitats de l'escriptura i potser per això, algun lector de la meua primera novel·la no va acabar entenent les diverses tendències i variacions que el meu estil ha anat desenvolupant en llibres posteriors. Així, de vegades ha estat mal rebut que deixi de banda el món del Pallars o que triï altres temes, de manera que he rebut silencis de la crítica molt significatius, però abans que res, un escriptor ho ha de ser amb llibertat». Una voluntat d'innovació i de transformació de la seua literatura que ha provocat el creixement del seu estil i la consolidació d'una estilística particular marcada pel matís i per l'expressió minuciosa de sentiments i de sensacions. Uns mons narratius que naixen de les seues preocupacions quotidianes, de l'anàlisi que en fa de la realitat, com reconeix el protagonista de *Bella edat*: «sense adonar-me'n, la història era dintre meu» (pàg. 158).

Tot i això, com afirmava l'any 2007 Barbal, «Estic d'acord en la funció didàctica que té la literatura encara que no escric per alligonar. Amb la literatura podem difondre, fer conèixer a les noves generacions el que va passar. Amb la història, també, però és distint. És més fàcil, més entenedora una novel·la on s'abordi, de manera adient, un fet històric». Potser per això els seus relats estan farcits d'episodis quotidians, de relats basats en la memòria de les persones, ambientats en el context històric i social concret, la justa mesura perquè els lectors puguem comprendre i aprendre quina és la visió del món de Maria Barbal, l'escriptora que es defineix a si mateix a partir de la força narrativa dels seus personatges. *Puc escriure*, la realitat de la seua condició com a escriptora.

Carles Cortés

Relats sobre el temps

«El viatge» de Katherine Mansfield explica la història d'una noia i la seva àvia que agafen el vaixell. A la cabina, l'àvia es desfà el monyo i llavors espera tranquil·la que arribi el matí per desembarcar. La seva serenitat m'ha servit alguna vegada per superar aquells moments desagradables quan l'avió fa salts al buit. I he passat les nits sense son consolant-me que la foscor és una simple travessa i que el matí segur que arribaria: el gest rutinari de deixar-se anar els cabells abans de dormir és el signe de confiança que res pot alterar el ritme de les hores.

La fotografia, si llegim la paraula en sentit estricte, és un dibuix fet amb llum. Però les imatges als àlbums familiars, als diaris, a les tanques publicitàries no fan pensar en la presència de la llum. Allò que resseguim amb la mirada són trets d'un rostre o d'un paisatge capturats. La literatura, de què està feta? Quin és l'equivalent en l'escriptura de la llum invisible que grava les imatges fotogràfiques a la retina? Les lletres són fetes de temps, aquesta és la seva substància intangible: era, serà, és... Mansfield va atrapar el 1922 en unes deu pàgines la remor de l'oceà. L'objectiu que vol atènyer tota narració és crear un fil d'esdeveniments, però els fets particulars es projecten sobre un marc inamovible, com el vaixell que es mou entre l'illa i el continent, com l'àvia que transmet a la néta una actitud que li ha de permetre superar les distàncies. La literatura obre la mirada cap a les coses que són allà i que perduran sense nosaltres.

El temps és tanmateix una substància dúctil. Les coses canvien. En el conte «A la bestreta», Maria Barbal descriu el vespre d'una noia. No ho fa amb l'elegància i confiança de la neozelandesa, no ho pot fer perquè tot ha canviat. Barbal captura el nefast dot de la nostra era: som uns desplaçats, arreu ens sentim forasters. Vivim fora del lloc previst i fem les coses als moments inadequats. El temps còsmic que mesura les hores de llum ja no té cap poder sobre nosaltres. La protagonista va al concert amb metro i escolta la música amb auriculars, però

al teatre, aprofita l'estona per respondre una enquesta banal. I en la pausa, mentre els amics s'alegren de sentir la continuació, ella xerraria dels viatges, però quan finalment seuen a taula, es distreu completament de la conversa. I a casa, quan ja s'ha deixat bressolar per la tranquil·litat, de sobte es desvetlla.

El to planer, els lligams generacionals omnipresents i el conflicte entre el món rural i la ciutat de Barbal apunten a un realisme recalitrant que no pot explicar ni el món modern, per ni esmentar la possibilitat de revelar els secrets de la postmodernitat. La impressió, però, és completament falsa perquè encara que l'autora efectivament aprofiti sovint els vells patrons, els adapta sempre a una consciència que no té res a veure amb la dels drames rurals. La tremolor en la veu de la Conxa de *Pedra de tartera* (1985) no ha desaparegut mai i és especialment visible en contes breus. Aquest gènere menor —maltractat per la indústria del llibre i sovint també per l'acadèmia— no fa cap concessió, el relat o bé funciona o no funciona, en aquest sentit és com un poema.

Els contes de Barbal són com una habitació pròpia on pot experimentar i ser atrevida, fins i tot temerària. Sovint trenca el fil narratiu amb un cop de tisesores, la lògica quotidiana hi està amenaçada contínuament i rere un vespre qualsevol es pot trobar l'angoixa de la societat global, postindustrial, fragmentada.

Amb els cinc volums de contes, que van des de *La mort de Teresa* (1986) fins a *La pressa del temps* (2010), Barbal continua la tradició de la literatura catalana: documentar la pèrdua del discerniment com ho sabien fer el mestre Ruyra o Víctor Català, saber que la vida transcorre en un obrir i tancar d'ulls gràcies a Espriu, mesurar la geografia d'una ciutat amb Rodoreda i analitzar les relacions amoroses fins a l'últim àtom al costat de Monzó... El llegat forma un mosaic impressionant. Quantes vides atrapades en la memòria gràcies a la fotografia d'uns quants instants fugissers! La «comptabilitat

amorosa» d'una parella de Moncada consistia en posar en un pot de vidre un granet d'arròs cada cop que feien l'amor. L'autor explicava així que el temps lineal —el *kronos*— pot quedar aturat per uns instants de felicitat.

Barbal no s'oblida mai de comptabilitzar la transformació produïda per l'inevitable cicle de la vida, li interessen els personatges marginals i les seves històries són sempre retrats d'un paisatge concret. Però alhora Barbal capta amb precisió els instants fora del riu del temps, els granets inconnexos dels *kairoi*. «—Encara t'assembles a la Sissí!», exclama un vell company de jocs en una visita de la protagonista al poble. Un gest amic com aquest pot resoldre totes les pors perquè manté viu el desig «de semblar una princesa». Voler ser és imprescindible per poder viure.

«De què parlem quan parlem d'amor?» es va preguntar Raymond Carver el 1981 en un llibre de contes francament influent. Hi ha una lliçó del narrador americà que Barbal aplica encara que potser no l'hagi llegit mai. Una de les moltes funcions de la literatura és curar, però sense mentides. Carver es retrata com escriptor en la figura d'un forner que truca inoportunament a una parella que acaba de perdre el fill en un accident. Li havien encarregat el pastís d'aniversari i l'home insisteix en hores intempestives per cobrar l'encàrrec pendent. Els pares li retornen la visita enmig de la nit, desolats, rabiosos per la seva impertinència. I en aquell precís moment, surten del forn unes galetes de canyella...

L'autor —el forner d'històries cruels i alhora humanes— s'asseu a la mateixa taula amb els personatges que han d'assumir les pèrdues i la brevetat de la felicitat. Xerren i mengen galetes en plena nit. Maria Barbal, en la seva llarga trajectòria, ha fet seva aquesta funció: la capacitat d'escoltar la pena dels altres i de buscar en la nit del temps, el lloc per les desgràcies i alegries alienes.

Cartografies d'un país íntim

El lector que s'endinsa pels múltiples viaranyes de la narrativa de Maria Barbal sap per endavant que es trobarà un paisatge divers, fet de les pregoneses de la memòria i dels sentiments, dels alts i baixos de l'experiència humana, de les altures de l'amor i l'heroïcitat, de les planes de la quotidianitat, o de les profunditats de la traïció i el sofriment. Per tant, es trobarà, com a viatger d'aquestes contrades, amb ell mateix transmutat de personatge barbalià.

Diu Orhan Pamuk que «les novel·les constitueixen un poderós arxiu de les nostres sensacions més bàsiques, la nostra percepció de les coses quotidianes, els nostres gestos, paraules i actituds. Hi ha tot un ventall de sons, paraules, col·loquialismes, olors, imatges, sabors, objectes i colors que s'han conservat només perquè els novel·listes els han observat i descrit amb paraules». Podríem dir, doncs, que les novel·les no fan més que representar les qualitats essencials de la vida. Just això és el que trobarà el nostre viatger que explori aquest paisatge barbalià que s'ha anat modelant al llarg dels darrers vint-i-cinc anys i que, lluny de ser un territori pla i monòton d'on en tornaria potser decebut i avorrit, és un paisatge amb una orografia ben diversa que té els seus turons, les seves planes, alguna muntanya més alta i també algun barranc i molts rierols que el solquen. Un paisatge per on discorre la vida, la de tots.

Si a *Pedra de tartera* ja hi vam veure una petita obra mestra que, en la seva modèstia, amagava tot un univers literari, les altres obres que la segueixen no han fet altra cosa que anar engrandint aquesta petita nina russa que constitueix el nucli de moltes d'altres de més grans que l'embocallen i li donen més presència i fonament. Tot això per dir que de *Pedra de Tartera* a *Emma*, de la primera novel·la a la darrera, l'univers barbalià s'ha anat ampliant i definint com un univers del tot personal amb uns trets distintius que el lector va trobant tot i la capacitat de l'autora per anar creant escenaris diferents i apostes estètiques diverses.

Els accidents d'aquest espai literari propi comencen amb un rerefons autobiogràfic que ha anat traçant un recorregut per la història del país, fent una crònica del temps contemporani amb una visió del tot personal. Es tracta

d'un treball minuciós, amb una gran tensió narrativa i una immensa subtilitat en la manera d'expressar-lo. Ha assolit una solidesa creativa en base a un estil la característica més important del qual és la concisió, on cap frase no hi és supèrflua, en un estil que sovint s'acosta a l'essencialització pròpia de la poesia.

L'inici de l'obra de Barbal té com a context un país petit, aquell que la Conxa abasta amb els ulls, aquell que li basta per entendre la vida: «Jo estava feta a conèixer el que veia, a parlar del que sentia (pàgs. 61-62). Per això, quan aquest microcosmos s'amplia i Conxa, la protagonista, és apartada del seu hàbitat i transplantada a Barcelona, li serà impossible reconèixer-se i reconèixer el que l'envolta i, així, els seus paràmetres continuaran essent els de sempre i analitzarà la ciutat amb els ulls avesats al món de l'alta muntanya. Aquest doble desarrelament de la protagonista, arrencada de casa de petita i arrencada després d'allò a què està acostumada i que ha conformat la seva vida no deixa de crear-li un món

interior ric, fet de records i d'il·lusions mai no aconseguides. D'una manera similar, a les novel·les següents, *Mel i metzines* i *Càmfora*, el tema del paisatge associat a la formació dels personatges no evitarà que per exemple Agustí Ribera, el protagonista de *Mel i metzines*, emigrat a França, ja de retorn al paisatge que l'ha vist néixer i créixer, digui: «La meua existència no val més que la d'una llamborda d'aquest carrer on visc ni la d'un glop d'aigua de la Noguera i ja no parlaré d'un determinat arbre, qualsevol és bo, amb les arrels que l'ajunten a la terra i l'ombra que les seues fulles fan» (pàgs. 293-294). Però aquest paisatge tan important en la configuració dels personatges de les primeres novel·les va perdre força, es va desdibuixant i, sobretot, ampliant a nous espais, preferentment urbans i, més en concret, a Barcelona (*Carrer Bolívia*, *Bella Edat*, *País Íntim*, *Emma*). Això ens porta a veure com allò que de primer representava el paisatge extern, ara el configura un espai interior dels personatges que, de manera recurrent, anem trobant en aquestes obres posteriors.

El tema del desarrelament forçat va canviant per passar a ser el tema del canvi de context associat a una millora de les oportunitats. Tant a *Carrer Bolívia* com a *Bella edat*, el canvi de ciutat on viure i el consegüent canvi cultural representaran una possibilitat d'ampliar els angles des d'on veure i viure el món. En aquest sentit, a *Bella edat* observem com va perdent importància i concreció l'entorn on ha viscut Fidel Sala i allò que va agafant més pes és el territori interior, els dels sentiments. Amb tot, el tema del retorn és una constant: ja no caldrà un retorn físic ben definit, sinó que anirà adquirint més i més importància el fet de no oblidar, de conservar les pròpies arrels, d'escodrinyar allò que hem estat en l'origen, d'entendre i salvar allò que de més profund, de més íntim compon el nostre paisatge. I així arribem a *País íntim* on el paisatge és retrobat gràcies a la recuperació de la memòria històrica, la que ha de permetre establir els ponts que articulen aquest territori interior, el que ens dibuixa en essència, el país íntim del qual no podem ni hem de defugir.

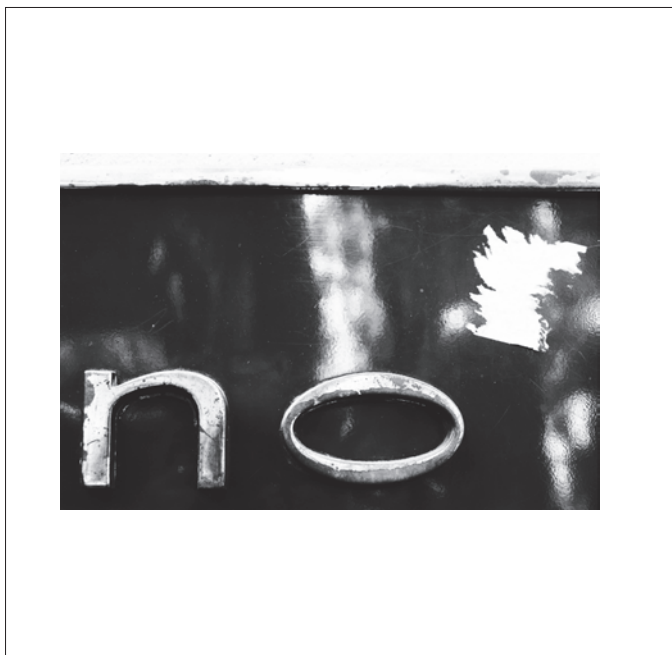
Carme Arenas

D'ençà que *Pedra de tartera* ens descobriera, en el panorama literari dels vuitanta, el lirisme i l'estil lluminós de la prosa de Maria Barbal, la seua trajectòria literària no ha fet més que confirmar la que és, a hores d'ara, una de les veus més importants de la literatura catalana. De les múltiples imatges que podríem oferir del conjunt de la seua obra, cal destacar la construcció de la identitat dels seus personatges femenins. A través de les seues novel·les, ens mostra la mirada de dones en crisi, perdudes en malsons del passat —la guerra, la dictadura— i del present —l'abandonament, la supervivència i la misèria en el carrer, l'anorèxia, etc. La comparació entre aquestes mirades de dona, des dels marges, es revela fructífera per a esbrinar quina visió del món ens vol mostrar l'autora.

Si hi ha un fil que uneix les seues protagonistes és el de la mirada interior, el silenci, sovint la transparència. Entre *Pedra de tartera* i *País íntim* han passat anys i ha virat la perspectiva que narra els fets, però el tarannà callat, passiu, de les dones que caminen imperceptiblement per la història, uneix aquestes dos novel·les i defineixen la prosa elegant, densa, cap endins, de Maria Barbal. De la primera persona de Conxa a la segona de Rita, que s'adreça a la dona pont entre totes dues, Teresa, hi ha un camí de veus privades, íntimes, disfressades de silenci exterior, però amarades de paraules compartides, que remetent a mons perduts, abandonats, emmudits per la modernitat i el progrés, pel bullici de la gran ciutat. Un cant a una genealogia femenina, que és un altre dels fils temàtics que uneix les novel·les de Maria Barbal, ja que *Emma* i *Bella edat* també se'n fan ressò.

La pèrdua, el silenci i l'absència són claus per definir la construcció de la identitat d'Emma en la novel·la homònima: l'alienació mental que la consumeix, conseqüència de la fugida d'una vida conjugal monòtona i gris i, per tant, de l'allunyament del rol que li pertoca per una llarga tradició de claudicacions i silencis, la manté en un estat permanent d'inconsciència que li impedeix redreçar la seua vida. Sols un element, un instint, la lliga encara a la

Una genealogia de silencis: les veus femenines de Maria Barbal

realitat i li impedeix abandonar-la del tot: el record de la filla. «Escriu per no oblidar-te, perquè no t'allunyis encara més de mi» són les paraules que enceten la novel·la. L'amor irrenunciable i profund envers ella és el catalitzador del retorn de l'infern: a ella va dirigit el discurs literari, que evoluciona progressivament de la inconnexió i l'escissió envers el sentit i la unitat.

Si l'instint que uneix Emma amb la seua filla és l'àncora que inicia el seu procés de redreçament, també sobre relacions genealògiques femenines es basa la novel·la *Bella edat*. El personatge femení central, Simoneta, posseeix una bellesa extraordinària que exerceix una atracció hipnòtica sobre tots aquells que l'envolten, tot i que ella no en fa motiu o font d'identitat. La contenció i la senzillesa d'aquest personatge contrasten vivament amb l'exuberància i l'estridència de sa mare: Gràcia encarna el prototipus femení seduït pel costat fosc del món consumista i capitalista, que redueix les dones a models de tanques publicitàries i les tracta com a objectes. Les operacions de cirurgia estètica, el maquillat-

ge i tot l'artifici que l'envolta són conseqüència de la seducció efectuada pel poderós aparat mediàtic que defineix i *cosifica* les dones.

Simoneta i Gràcia reïxen, cadascuna a la seua manera, en la relació amb aquest món que categoritza i etiqueta les dones. La primera hi és pràcticament immune, i la segona hi claudica però el controla. És Patrícia, la generació més jove, la que es troba desorientada entre la perfecció de la mare i la frivolitat de l'àvia. És hereva de la bellesa de les dos, però amb la influència física del pare xilè. La dificultat per definir-se, per trobar el seu lloc al món; l'absència del pare, al qual busca de manera incessant en tots els homes que l'envolten, l'abocuen envers un infern del qual sembla que no puga eixir. Les maneres divergents d'afrontar la interpel·lació del cor de veus estridents que intenten definir les dones; la bellesa com a font d'atracció però també de conflicte; la genealogia femenina com a causa d'ansietat en la definició de la personalitat pròpia són els temes que estructuren *Bella edat* i en basteixen la reflexió de fons, juntament amb les relacions entre literatura i vida i un argument basat en una el·lipsi, la del marit de Simoneta i pare de Patrícia, que tot i ser absent planeja per sobre de la vida de les dues dones com una ombra ambigua, positiva però que al mateix temps impedeix que cap de les dues avance decididament.

Així doncs, és la relació entre dones, unides per estranyes combinacions d'amor i odi, la que determina la majoria de les novel·les de Maria Barbal. L'escriptora ens ofereix una visió calidoscòpica del conflicte d'aquestes dones amb el món exterior, de la lluita contra la repressió i la injustícia, en què el silenci esdevé sovint recer segur però les allunya dels centres de decisió, de la vida activa i pública en què les seues parelles es mouen. És des dels marges, doncs, que aquestes veus femenines s'enlairen i formen un cor amb paraules d'amor i de pena.

L'últim llibre d'Umberto Eco és una novel·la brillant que s'expressa mitjançant la tècnica del fulletó decimonònic. Dumas, Garibaldi, Hugo i molts altres personatges reals desfilen entre les seues pàgines. Fins i tot un jove Froïd, Messmer, Charcot i Verne li conferixen credibilitat històrica al relat. Eco, atent a la filosofia i a la història del món occidental, tracta d'introduir un missatge: la subornació, la falsedat i fins i tot la simonia són alguns dels motors ocults de la nostra societat. No en va, al protagonista de la novel·la l'anomenen capità Simonini: ni més ni menys que una ganyota per a lectors còmplices. La simonia sempre ha estat considerada un gran pecat dintre l'Església Catòlica i es sabut que els primers apòstols la van combatre sense èxit.

Ja ho diu Umberto Eco, que de vegades es posa el dimoni pel mig, a pesar de no estar convocat. I si no és el dimoni directament ho pot fer mitjançant els seus sicaris: els jueus, els maçons, els comunistes. Són pèrfids vulguen o no vulguen i es mereixen una presó pitjor a la que va viure durant molts anys el comte de Montecristo. I és que, als diferents, no cal donar-los ni pa ni aigua: seran tramposos per sempre o mentre interesse al poble elegit de cada moment històric: s'anomene jueu, espanyol, alemany, francès, americà, rus.

No és cap secret la gegantina erudició d'Umberto Eco, i tampoc no ho és el seu afany per triar el públic lector al qual permetrà accedir a la seva obra. Llevat d'*El nom de la rosa*, novel·la en la qual Eco demostrà la seua capacitat per arribar a un gran nombre d'aficionats a la lectura sense rebaixar els seus plantejaments estètics, lingüístics i històrics, com volent fuetejar el públic lector, les seues posteriors novel·les han estat un joc una mica entremaliat. Després de cent primeres pàgines espesses, tan sols els que han estat capaços de superar-les, sense rendirse, podran accedir a uns relats hilarants, plens de gràcia i enginy, immaculadament ben escrits.

Hi ha passatges a *El Cementiri de Praga* que m'han recordat Baudolino per la seua incontinència, amb la diferència que en aquest últim llibre sabem que, en gran part, els fets que conta són històrics i reals. És evident que no és el mateix escriure sobre el regne de Preste Juan que fer-ho sobre l'època d'unificació d'Itàlia, de les

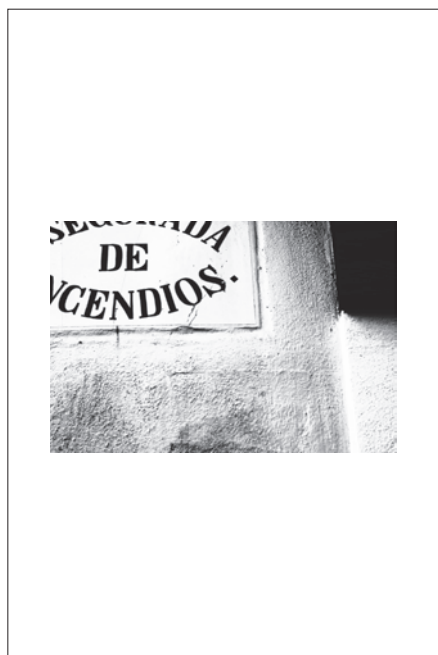
El cementiri de Praga

Umberto Eco
El cementiri de Praga
Traducció de Carme Arenas
Rosa dels Vents, Barcelona, 2010
590 pàgs.

amazones o sobre Garibaldi, d'Hipatia d'Alexandria o de dones espies, també vidents que, a París, viuen les darreres hores del segle XIX.

L'espionatge, interior i exterior, la policia política, com a elements clau d'una visió preventiva dels delictes polítics: aquelles conductes que no interessin a qui governa en aqueixos moments.

Simonini, el protagonista principal d'*El cementiri de Praga*, un espia doble «*avant la lettre*» diu: «En eixa època era millor no tenir cap secret i fer creure que el tenies». «L'important és saber allò que els altres no saben que saps».

Podem observar que molts dels conflictes que es plantejaven a les darreries del segle XIX: laïcitat, igualitarisme, drets humans, encara estan per resoldre avui. Per això no entenc massa bé que algunes veus hagen criticat el llibre d'Eco, des d'un fals sentit del progrés: es tracta d'un llibre políticament incorrecte, han dit, postmodern, una bajanada pòstuma d'un catedràtic que ja vol jubilar-se i es burla del mort i del qui el vetlla. Pense que eixes crítiques estan equivocades, Eco ens adverteix que el món, més bé, fa marxa enrere, i des del meu punt de vista té tota la raó.

Segons Umberto Eco, Lleó XIII, en l'enciclica *Quad Apostolici Muneris*, escrita molt abans que nasqueren Bush, Blair i Aznar, pontificà: «Només cal parlar d'una cosa per fer-la existir». El pobre Papa encara no havia sentit parlar mai d'armes de destrucció massiva, però era conscient de les falsificacions que, en aquells mateixos moments, engendraven el mite de la conspiració universal judeomacònica.

El personatge Simonini, l'únic fictici segons Eco, no deixa d'emetre sarcasmes: «Per servir amb competència la llei, cal haver-la violada».

Simonini en França, Simonino en Itàlia, quan per fer la seua feina d'espia universal es disfressava de rector, i s'anomenava De La Piccola, un abat que anava a misses negres buscant sexe sense saber-ho, i també empresonat per una doble personalitat (a sant de què dinava tantes vegades amb Froïd, que a més a més li va descobrir la cocaïna). Després, com a fals notari ben aprovisionat, fabricà els Protocols de Sió, que serien publicats en Rússia ja en el nou segle XX, sense nom o amb un nom que ja ningú no recorda. «Cal un enemic! La identitat nacional és l'últim recurs dels desheretats!». I més avant aparegué Hitler, que ja en *Mein Kampf* havia identificat l'enemic.

El cementiri de Praga ha estat editat en català per Rosa dels Vents, segell de Random House Mondadori en la nostra llengua, Carme Arenas Noguera n'és la traductora. 573 pàgines comptant amb molts dibuixos gravats als quals no els manca gràcia artística.

Es tracta d'una novel·la que pel seu cinisme pot fer-nos abominar de la política, però no mai de la vida.

Josep Bertomeu Moll

Té raó Ian McEwan quan diu que el lector de *Solar* acaba sentint afecte cap a Michael Beard, tipus astut i canalla sobre el qual es construeix l'última novel·la de l'escriptor britànic. El professor Beard —un *professor* sense docència— viu de les rendes del premi Nobel de Física que rebé anys enrere, quan encara pensava i investigava de veritat; ara li manca la voluntat, l'espurna, les idees noves. Tanmateix, a l'acadèmia, aquest «món tancat i especialitzat, era, gràcies a Estocolm, una celebritat, i es deixava relliscar d'un any a un altre, vagament cansat d'ell mateix, orfe d'alternatives». Aquest individu que frega la seixantena, lleig, calb, baix, gros i d'un egoisme exacerbant —i alhora còmic—, però d'una immensa lucidesa sent, com el seu creador, esgarrifances quan es parla de postmodernitat —el fan sortir de polleguera aquells que relativitzen els valors—, sap que l'espècie humana no té remei i que el pitjor que poden fer els polítics és intentar regenerar-la —«una visió utòpica horripilant que ha donat lloc a les més grans atrocitats, com la URSS, Cambodja o l'Alemanya nazi», ha dit McEwan—; a més, està convençut —com l'escriptor— que les bones intencions no aturaran el canvi climàtic, sinó els negocis, i que en aquest difícilíssim procés, l'energia nuclear és una necessitat. A meitat de la segona part —l'obra en té tres—, Beard pateix l'assetjament dels mitjans de comunicació, que airegen la seua abundant «vida amorosa» i que el converteixen, de la nit al dia, en «el científic follador» i «el porc sexual posseïdor del Nobel»; també McEwan s'ha trobat diverses vegades en l'ull de l'huracà de la premsa i ha vist com la seua intimitat encapçalava les portades dels diaris. Fins ací les semblances entre personatge i autor: Beard detesta la paternitat i adora el menjar porqueria, al contrari que McEwan, que aprecia la gastronomia i confessa que els fills són el més important que té; a banda, és poc probable que aquest físic calculador, incapaç d'estimar realment ningú, acollira a casa seua un col·lega amenaçat de mort per una *fatwa*, com féu McEwan amb Salman Rushdie en 1989.

A diferència d'altres obres d'Ian McEwan que comencen amb una situació feliç que, al poc, es trenca (*Expiació*, *Dissabte* i *Chesil Beach*, per exemple), el camí que recorre Michel

El somriure de McEwan

Ian McEwan
Solar
 Traducció d'Emili Olcina i Aya
 Empúries, Barcelona, 2011
 336 pàgs.

Beard és una ziga-zaga: des de l'èxit professional i la decadència personal del principi, el personatge veu trontollar la seua carrera alhora que es recupera del cinquè fracàs matrimonial; més endavant torna a gaudir de prestigi científic —apropiant-se de les descobertes d'un altre— i de nou la vida sentimental, dividida entre Londres i Nou Mèxic, se li complica. *Solar* és, certament, alta comèdia: una trama perfectament ordida —que conté trets de *thriller*—, amb passatges memorables capaços d'arrencar i mantenir la riallada —cosa infreqüent, sobretot en

literatura—, com el viatge de Beard al pol Nord en companyia d'un grup d'activistes contra l'escalfament global, tots artistes compromesos —amb tot pagat— que volen salvar el món, però incapaçs de mantenir en ordre botes, impermeables, ulleres i guants, peces imprescindibles per eixir a l'exterior i sobreviure-hi; i puntejada de moments hilarants com l'enfrontament —contingut— amb un jove en un vagó de tren, o el perillós trajecte en cotxe amb Aldous de xofer, un dels investigadors subordinats que s'ha ofert gentilmente a portar Beard a casa i, en la seua acalorada peroració sobre els perills que planen sobre el planeta, aparta constantment els ulls de la carretera: «Abans morir o passar-se la resta de la vida com un tetraplègic taciturn que no pas ser mal educat», pensa el passatger resignat.

Al voltant del protagonista, giren tot un seguit de secundaris ben perfilats, com l'enfilall de dones, exdones i amants entestades a «rescatar-lo» d'ell mateix, els pares, el soci empresari o altres científics «sempre a l'aguait dels càrrecs oficials vinculats a un estipendi». Però a qui el narrador segueix en tot moment de ben a prop —sense arribar a confondre-s'hi— és a Michael Beard; és aquesta veu, resultat d'una mirada misantropa, crítica i brillant, la font de l'humor de *Solar*, una distància mínima però indispensable del personatge que McEwan sap aprofitar amb mestria de gran novel·lista: «Al cap i a la fi, Beard no és malvat; té vicis que compartim: el sexe i el menjar, i a tots ens agrada l'èxit».

Lluny de *Chesil Beach* —un drama delicat— i de la tragèdia d'*Expiació*, ambientades, respectivament, als anys seixanta i en la Segona Guerra Mundial, *Solar* s'ha relacionat amb *Amsterdam*, una obra anterior: totes dues històries transcorren en l'actualitat i, en molts sentits, satiritzen la societat contemporània; tanmateix —a pesar del que s'haja afirmat de vegades— *Amsterdam* no és còmica, posseeix un to més sec i deixa un regust acre adherit a la gola; les pàgines de *Solar* no es poden llegir sense un mig o ple somriure. Un gest potser semblant al que degué contenir McEwan quan escoltà que Tony Blair li deia: «Admire enormement el seu treball. A casa tenim penjats dos dels seus quadres».

L'aparició d'aquest llibre ha anat acompanyada d'un gran ressò mediàtic arran dels incidents provocats per aquesta mena d'UTE (ben significativa, d'altra banda) que conformen des de fa uns anys el GAV i *España 2000*. Incidents a banda, el llibre ha estat merescudament celebrat com una bona contribució al coneixement sobre un element rellevant de la realitat valenciana.

Noves glòries a Espanya prové de la tesi doctoral de l'autor i, com a tal, és un treball ambiciós, sòlid i ben documentat. Flor és un bon coneixedor, no només del seu objecte d'estudi, sinó del context social i per això té els elements per fer-ne una anàlisi precisa i interessant. Els llibres que provenen d'un treball acadèmic d'abast són un bon antídote contra la superficialitat de bona part dels assaigs polítics que es publiquen darrerament, pensats i elaborats apressadament, intentant seguir el ritme de l'actualitat política i que acabem caducant i desapareixent de les llibreries, dels catàlegs editorials i de la nostra memòria a gran velocitat. Hi ha bons motius per creure que això no passarà amb aquest llibre.

Vicent Flor hi defensa, sobretot, tres tesis cabdals: la primera és que l'anticatalanisme no pot ser interpretat (com, segons l'autor, s'ha fet fins ara) simplement com una maniobra política de la dreta valenciana orquestrada *ad hoc* en els anys de la transició, sinó que enllaça amb quelcom de més profund de la identitat i la societat valencianes. La segona és que no és un moviment que es pugui caracteritzar de feixista. Aquesta negació del caràcter feixista del blaverisme fa que Flor tendisca a minimitzar les connexions i la continuïtat entre el blaverisme i el franquisme sociològic i les elits del règim, alhora que eleva a categoria algunes declaracions ocasionals de representants de l'esquerra.

Finalment, la tesi principal —en què en bona mesura coincideix, tot i que no ho diu, amb Francesc Viadel— és la d'una victòria sense pal·liatius del blaverisme, que hauria aconseguit imposar la seua visió de la valencianitat en pràcticament tots els àmbits (en bona mesura perquè enllaça amb una concepció de la identitat valenciana preexistent i ben arrelada). Segons això, el fracàs de les organitzacions polítiques específiques del blaverisme es deuria al fet que, un cop assolida l'hegemonia, el

Anticatalanisme i identitat al País Valencià. Una aportació al debat

Vicent Flor
Noves glòries a Espanya.
Anticatalanisme i identitat valenciana
Afers, Catarroja, 2011
392 pàgs.

blaverisme explícit és innecessari: l'anticatalanisme s'hauria naturalitzat i es pot expressar de manera *banal*. Una tesi, la de la victòria absoluta del blaverisme, que es presenta amb pocs matisos, dibuixant un panorama post-apocalíptic i que si la preniem al peu de la lletra faria difícil d'entendre, entre d'altres moltes coses, l'oficialitat del valencià i de la normativa fabriana.

El llibre analitza el fenomen de l'anticatalanisme des de diversos punts de vista. Es va fixant, amb desigual intensitat, en els orígens i antecedents (de la mà, sobretot, dels treballs de Ferran Archilés), les bases socials, les organitzacions, les elits, la història, la ideologia i el context i les condicions de l'èxit. De tots aquests elements, sens dubte la part més reeixida és la que fa referència a les elits, organitzacions i el que en podríem dir la història política del blaverisme que Flor reconstrueix amb precisió i rigor.

L'anàlisi de les bases socials de l'anticatalanisme i del perfil identitari de la població valenciana en general es fonamenta en un tractament superficial d'una part de les dades d'enquesta existents. L'autor s'excusa afirmant que no hi ha dades que permeten analitzar amb precisió les bases socials del blaverisme, cosa que no és certa. Per una altra banda, l'absència de mètode en el tractament de dades fa que els resultats d'enquesta que analitza siguin sovint emprats *ad hoc* per il·lustrar i revestir el propi argument més que no

pas com a material per falsar empíricament cap hipòtesi. No és en cap cas un problema exclusiu d'aquest treball: la sociologia (diguem-ho així) no positivista sol fer aigües quan tracta amb dades empíriques sense voler sotmetre's a les regles més bàsiques de la inferència científica.

Finalment, la caracterització del corpus ideològic de l'anticatalanisme que proposa Flor és útil com a instrument d'anàlisi tot i que algunes de les seues tesis poden ser discutides. Per exemple, la que rebutja de ple el caràcter feixista del blaverisme. En aquest sentit, el tractament d'algunes de les monografies sobre el tema que l'han precedit —especialment els llibres de Francesc Viadel *No mos fareu catalans* i Vicent Bello *La pesta blava*— no sembla prou acurat. Hi estableix un diàleg a partir d'un retrat esquemàtic dels seus arguments. Flor es limita a negar la major sense entrar al fons del debat sobre la naturalesa feixista del blaverisme. Per exemple, *La pesta blava*, en caracteritzar el moviment blaver com el mode valencià de feixisme va més enllà de la hipèrbole pamfletària que dibuixa Flor, i traça els paral·lelismes entre aquest anticatalanisme i els moviments feixistes pel que fa al context de sorgiment (en el marc d'una crisi social i econòmica), bases socials (mesocràcia urbana tradicional amenaçada per la crisi), funció econòmica (esmortir el conflicte social), tipus de discurs (xenofòbia i estrangerització de l'adversari) i de praxi i lideratge cabdillista. Certament, hi ha elements discutibles en la tesi de Bello, que segurament caldria matisar —tot i que cal anar alerta, perquè en una definició estricta del Feixisme potser només hi entrarien Benito Mussolini i la dona—, però el tractament que rep no és prou acurat.

En qualsevol cas, el llibre de Vicent Flor constitueix sens dubte una bona aportació al coneixement i al debat sobre l'anticatalanisme i la identitat valenciana. Un treball que, precisament pel seu interès, mereix ser llegit, corregit i augmentat. Aquest llibre completa la bibliografia existent i està destinat a convertir-se en l'obra de referència sobre una qüestió que certament ha enterbolit considerablement el panorama social i cultural del País. Però que no ha arribat a dominar-lo.

Jordi Muñoz

Recentrant el punt de vista convergent

Els països de parla catalana hem produït una llista heterogènia d'estudis, assajos i argumentaris sobre la nostra condició identitària menystinguda, sobre les vies —utòpiques o pragmàtiques— de supervivència política dels nostres pobles en reconstrucció. En l'àmbit imprès i blogosfèric, eixa inclinació temàtica primigènica i a voltes internament contradictòria i polemica, ha estat una constant des de fa quinzenis i potser ha sigut, en termes relatius, superior a la de qualsevol altre idioma europeu.

A les lletres politològiques (o politicoides) de la catalanitat, tant si hem guanyat amb una victòria provisional com si hem perdut amb un fracàs operatiu, sempre hem estat escrivint —i pensant— una miqueta més de l'esperable. Perquè a l'estar inserits en un sistema autonòmic i municipal supeditat a l'Estat Espanyol que imposa i configura en darrera instància les regles del joc mitjançant els seus dispositius superestructurals (jurídics i mediàtics), tots hem necessitat explicar-nos incessantment per a restaurar les certes constantment erosionades —«de dalt cap a baix»— de les nostres subjectivitats i decisions legítimes.

Eixe és el cas de *La temptació independentista* que porta per subtítol *Una anàlisi crítica de la radicalització del nacionalisme català*. Els autors comencen fent un exordi de síntesi ben recentrada i integradora sobre el context sociopolític de Catalunya entre els anys 1977 i 2009, cronifiquen les etapes dels cicles nacionals, ponderen les seues dinàmiques electorals inherents així com les tipologies de partits i lideratges, sondegen les possibilitats de majories d'obediència autòctona i, entre altres troballes, fan el compendi de les virtuts aglutinadores i complementàries de Convergència i Unió (CiU) al voltant de la figura carismàtica de Jordi Pujol així com constaten la fragilitat natural del sobiranisme català.

En la segona part, l'assaig estudia quins han estat els ressorts de l'«atracció fatal» entre ERC i PSC, el seu «tacticisme de vol gallinaci», el «miratge decepcionant» dels seus resultats governatius i el bloqueig espanyol com a un *handicap*, però també com a una finestra d'oportunitat. A la tercera part, s'exploren les vies cap a la independència, des d'un angle res-

Alvar Thomas i Jordi Manent;
amb la col·laboració de Marc Arza
La temptació independentista.
Una anàlisi crítica de la radicalització del nacionalisme català
Pagès Editors, Lleida, 2010
158 pàgs.
www.latemptacioindependentista.cat

ponsable i benhumorat —pràcticament de diàlegs imaginaris entre polítics de primera línia i divertiments d'acudits realistes— per a fer veure les inconseqüències estructurals a mitjà i llarg termini de l'ectoplàsmic pacte del Tinell que encara avui plana com un fantasma incorregible pels escons del parlament sense haver après cap lliçó profitosa del rebuig electoral. Els autors alternen la perspectiva histori-

cista —remuntant-se fins a la Guerra de Successió— i una certa voluntat qualitativa per a l'estudi de futur —per tal de relativitzar la ucrònia maximalista i la fugida cap endavant d'ERC. S'inclouen també observacions àgils i ben informades d'altres processos sobiranistes de l'era global: des de les repúbliques bàltiques fins al Quebec.

Per molt que el mateix Jordi Pujol haja fet picades d'ull a l'independentisme sociològic i haja comentat —en alguna intervenció— l'empetitiment asfixiant del sostre de maniobrabilitat autonòmica, els joves autors convergents d'aquesta proposta advoquen per la tesi reformista de què la millor garantia plausible de recatalanitzar efectivament la Generalitat i el país consisteix en estalviar aventures arriscades que podrien portar a què Madrid soterrara —per una reacció desmesurada— l'«oasi català», gràcies al qual els valencians hem estat gaudint dels seus «esguits» aquàtics de llibertat cultural.

Al País Valencià, ens caldria obrir com a mínim tres línies d'actuació: a) realitzar una exhaustiva «enquesta post-electoral» per a saber d'on obté els vots el Bloc Nacionalista Valencià, perquè la praxi de proximitat i les dades periodístiques ens fan creure que al voltant del 40% (o més) dels suports del moviment democràtic valencià són «vots prestats» pel centre reformista; b) en sintonia amb eixe i altres fets mesurables, caldria probablement acabar de teoritzar —i resoldre— una política de pactes que desenvolupara el sobirà «principi d'equidistància» respecte als dos pols bessons del bipartidisme espanyol; c) i per últim, per a assegurar la implantació en les bases municipals, caldria que el moviment democràtic valencià reactivara el seu corrent del Bloc de Convergència, ja constituït, ara amb un renovat esperit d'interlocució local, per a facilitar la incorporació d'independents dinàmics a les agrupacions i plataformes del valencianisme, tot seguint com a model exemplar el deixant governatiu i la col·laboració organitzativa —puntual— de CiU. De moment, l'astúcia del «possibilisme» ha solucionat més problemes que l'enrocament de les conviccions rutinàries.

Manel Alonso és un autor que ha creat un univers literari propi, sota el nom de Pouet (darrere del qual aguaita el topònim de Puçol, el seu poble). En *Els somriures de la pena* torna a tractar els temes de sempre, tant de la seua literatura com de tota literatura: el pas del temps, la mort, el desig, l'oblit, l'amor, la felicitat... Com tampoc no és nou el to que empra, una ironia potent com un coet de traca, que esclata davant del lector a cada pas de línia i que li provoca més d'un un colp de riure sostingut. Per aconseguir un joc d'artifici tan espectacular, l'autor ha desplegat diguem-ne tota la seua pirotècnica verbal al servei d'uns relats que ens submergixen més que mai en la seua estètica literària.

Els somriures de la pena està dividit en tres parts. Al meu parer, la millor és la titulada «Memòries en cistell». Té les plantes al clatell, la més reeixida de totes, on Alonso descriu l'ambient de la seua família en una època que va des de la seua infància i adolescència fins l'edat ja adulta. Ací apareixen els personatges més entranyables i sòlids

Les ironies de la memòria

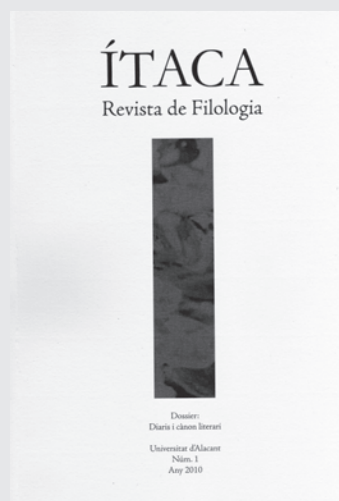
Manel Alonso i Català.
Els somriures de la pena
Onada edicions, Benicarló, 2011
160 pàgs.

de l'obra, una galeria conformada pels seus progenitors, els altres familiars més pròxims i —prenent un protagonisme especial— els nombrosíssims animals de companyia o de casa que també formaren part no sols de la llar, sinó del record sentimental de les persones que l'habitaven i dels veïns del

barri que vivien a tocar. L'autor ens dibuixa aquell món ja desaparegut amb unes pinzellades tan expressives i carregades de nostàlgia que es pot dir que es tracta d'un món que ha quedat immortalitzat pel seu afany d'escriptura. Però no es tracta de mers records o exercicis de memòria literaturitzats, sinó de contes ben genuïns. Alonso recrea alguns episodis assenyalats per la seua memòria selectiva, la majoria notes sobre les amargues derrotes i desil·lusions que anava recollint mentre descobria en què consistia la vida. Ací cal tindre molt en compte el marc de fons de l'escenari de l'obra, l'època dels anys encara durs i opressius de finals dels seixanta i principis dels setanta del segle passat, tot adobat en un país regit pel dictador *Generalísimo* que mantenia tancat a pany i clau l'estat a qualsevol obertura social i el sumia en una economia depauperada.

La memòria ha estat sempre una de les preocupacions d'Alonso a l'hora de concebre la seua obra, tant en prosa com en vers. La memòria no sols d'un temps viscut, sinó de totes aquelles per-

DEPARTAMENT DE FILOLOGIA CATALANA UNIVERSITAT D'ALACANT

ÍTACA. REVISTA DE FILOLOGIA NÚM. 1-2010. DOSSIER: DIARIS I CÀNON LITERARI

COMANDES

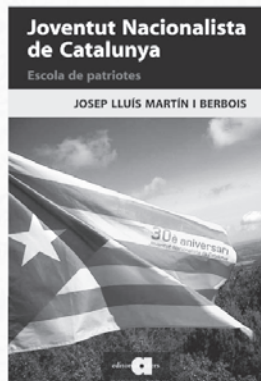
DEPARTAMENT DE FILOLOGIA CATALANA • UNIVERSITAT D'ALACANT. APARTAT DE CORREUS 99 • 03080 ALACANT
TEL. + 34 965 903 410 • FAX + 34 965 909 330 CORREU: dfcat@ua.es

sones amb qui compartim els actes quotidians, d'altra banda sempre movent-nos dins d'una espiral xucladora del temps que ens arrabassa els instants de felicitat a què aspirem com a éssers humans. Es tracta d'una voràgine on correm el perill d'oblidar-ho tot, també les persones que ens acompanyen, perquè tot sembla desaparèixer darrere nostre i a la nostra vora com si només fórem, també nosaltres, ombres fugisseres. Es tracta d'un perill, així mateix, que correm no sols com a persones, perquè ens deshumanitza, sinó com a societat que viu amb uns interessos comuns, uns interessos reals o de perspectiva de vida, els quals, si els deixàvem de banda, com a mancança encara ens farien sentir-nos més sols dins del món, dins d'una societat on ningú no és part de la vida dels altres i la nostra vida més personal, sense la consciència que és també una part de la vida col·lectiva, no té cap sentit. A este respecte, Alonso, en el relat que tanca el llibre, fa que el narrador es pregunte: «on van a parar els nostres records, les nostres coses quan ens morim?». I quan diu «coses» al·ludix no als objectes que també ens envolten —i que de vegades ens tapen— al llarg de la vida, sinó a aquella matèria tan fina i subtil de què estan fetes totes les vides autèntiques: els somnis, les il·lusions, els amors, les esperances... En resum, una vida per dins, una vida plena. Si tot això, amb els temps actuals tan veloços que vivim, es volatilitza en l'aire, com l'armari rober que el protagonista del relat «Una cursa delictiva» s'encarrega de cremar, quin vida hem viscut que haja valgut la pena? Més endavant el mateix personatge reflexiona: «El foc acaba de consumir la fusta de l'armari, com el temps em va consumir la infantesa».

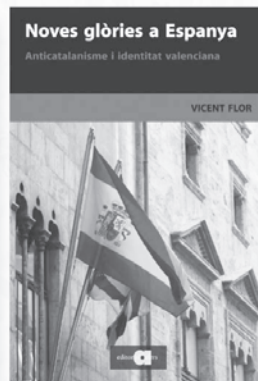
Del que podem estar segurs és que amb *Els somriures de la pena* Manel Alonso no sols ha aconseguit rescatar del foc els seus records d'infància i adolescència, sinó que d'alguna manera ha dignificat tot aquell paisatge inscrit en la seua memòria, i ens ha mostrat, a pesar de la foscor dels temps que visqueren, com d'estimables eren aquelles persones que van acompanyar els seus primers anys de vida i que ara, gràcies a la literatura, mai no desapareixeran tampoc de la nostra memòria.

Agustí Peiró

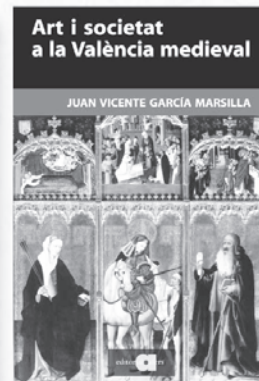
editorial afers

Josep Lluís MARTÍN I BERBOIS
Joventut Nacionalista de Catalunya
Escola de patriotes
432 pp.

Vicent FLOR
Noves glòries a Espanya
Anticatalanisme i identitat valenciana
382 pp.

Juan Vicente GARCÍA MARSILLA
Art i societat a la València medieval
348 pp.

Òscar JANÉ & Eric FORCADA (eds.)
L'afrontera
De la dominació a l'art de transgredir
224 pp.

Òscar JANÉ & Queralt SOLÉ (eds.)
Observar les fronteres, veure el món
352 pp.

Antoni GÓMEZ
Eros és l'escriptura
La literatura com a estimulant vital
224 pp.

Francesc PÉREZ I MORAGÓN
Himnes i paraules
Misèries de la transició valenciana
164 pp.

Ramon TRIAS FARGAS
Narració d'una asfíxia premeditada
162 pp.

Xavier SERRA
Biografies parcials
Nascuts abans de la guerra
220 pp.

Informació i subscripcions: Editorial Afers, s.l. / Apartat de Correus 267
46470 Catarroja (País Valencià) / tel. 961 26 93 94
E-mail: afers@editorialafers.cat / <http://www.editorialafers.cat>

Presentacions i representacions

Hi ha experiències, diuen, que et reconcilien amb l'espècie humana i, fins i tot, segons manen els tòpics, que et persuadeixen uns instants de l'existència de déu. N'hi ha també de les contràries, de les que reblen aquesta vocació de misantropia que a aquest País és un mecanisme de defensa com qualsevol altre. Ah, i de déu, res de res. A tot estirar, algun àngel exterminador. De tots dos tipus d'experiència vàrem tenir notícia o revelació el 5 de juliol de 2011 a la presentació del llibre del professor Vicent Flor, *Noves glòries a Espanya*, a la FNAC de València, més o menys a les 19.15 h.

Més o menys un quart després de l'hora prevista per a la presentació, hi tinguérem la representació. Per coherència invocatòria parlariem més de litúrgia que no de representació, d'aquesta missa macabra que els apòstols neonazis instauraren fa unes dècades per fer sovintejar aquells dies que lluien més que el sol, la consagració de la mort i el martiri de la intel·ligència, la imatgeria presidida per una talla de Millan Astray seccionant-se la jugular amb un diccionari

ben esmolat. Déu no hi era, ni se l'esperava, però sí que hi va comparèixer

tota una munió de criatures lovecraftianes, de totes les edats i de tots els extrems i extremitats que es poden inventar per allà per l'infern. No hi faltà ni la pólvora per evocar-hi el sofre. Serà possible que fins i tot la pituitària ens alerti de les aberracions jurídiques de la Llei de partits?

I enfront, dessota les pàgines martiritzades de la intel·ligència i del vol d'alguna cadira, la gent noble que rebatejava l'èpica. I moltes, massa cares de tristesa, més encara que d'indignació. Un *deja vu* molt mal de pair per tants lluitadors que han d'assistir encara a episodis d'infàmia i d'impunitat quan, teòricament, l'estadi evolutiu de la barbàrie havia estat superat. Bescanviat si volem per unes altres misèries, però superat al cap i a la fi. Una actitud serena, però mai resignada que, si en un moment donat té la temptació d'apel·lar a déu, és precisament per invocar la justícia divina. Car l'altra, la dels

humans, un altre cop i i ja n'hi van massa, ni hi és ni se l'espera.

Manel Marí

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

El dietarisme català a cavall entre dos segles (1970-2000)
Anna Esteve Guillém

VINT-I-CINC ANYS D'UNA
REVISTA CAPDAVANTERA DE
LA FILOLOGIA CATALANA

Caplletra 50
Primavera 2011

Esperava amb curiositat la segona novel·la de Sílvia Alcàntara (Puig-reig, 1944). *Olor de colònia*, la seva primera obra publicada irrompé amb força en el mercat editorial l'any 2009, sense cap mena de propaganda, ni promoció. Els més de cinquanta mil exemplars venuts foren gràcies al boca orella, que també li va obrir les portes d'un seguit de guardons, com ara el QWERTY BTV (2009), el Regió7 de Cultura (2009), el Joaquim Amat-Piniella (2010) i fou finalista del Premi Llibreter (2009). En aquesta revista Joan Josep Isern en feia el comentari («Un debut excepcional», *Caràcters*, núm. 49, p. 13). En aquesta segona novel·la, *La casa cantonera*, l'autora referma la seva qualitat. No decep.

L'acció transcorre al llarg d'una tarda en una casa bruta, resclosida i podrida: «Allà, la pudor de desinfectant quedava esmorteïda per la d'oli cremat. Va haver de fer un esforç per no anar-se'n. Aquells regalims grogosos de greix tapaven unes rajoles que havien estat lluent i netes com una patena. I els cremadors de la cuina, plens de restes de menjar enganxat, no tenien res a veure amb els que un dia coïen dins una cassola de terrissa confitura de préssec». La casa, que s'haurà d'esbucar just l'endemà, és l'embolcall, la segona pell que conté la gangrena dels secrets de família. I la que marca un estat d'ànim negatiu que s'escampa per l'ambient, com en aquella citació d'Edgar Allan Poe a *La caiguda de la casa Usher*: «No sé com va ser, però així que vaig veure l'edifici, l'esperit se'm va omplir d'una tristesa insuportable».

Alcàntara hi escriu amb un llenguatge precís i amb un estil que bressola present i passat: «El Lluís tenia la camisa amarada, enganxada a la pell. Com aquell vespre, allà al cobert, i també la volia convèncer que el que feia era el més raonable. M'ho he de pensar, et dic que m'ho he de pensar! A més hi ha la Marina.» Aquesta mal·leabilitat del temps a què l'autora sotmet el text evoca uns versos del primer dels *Quatre quartets* de T. S. Eliot: «El temps passat i el temps futur / el que podia haver estat i el que ha estat / tendeixen a un sol final, que és sempre present».

Una nota de lectura de *La casa cantonera*

La casa cantonera neix amb el retrobament de dues germanes —que mai s'han avingut—, vint-i-cinc anys després per assistir al funeral de la seva mare. Dones endurides i a la vegada febles, que instintivament «havien après l'ofici d'amagar els sentiments». La gelosia és la llavor que farà créixer la novel·la. El recel entre les dues germanes es palesa al llarg del relat: «Les dues germanes s'apamaven amb prudència, la mateixa prudència amb què apamaries l'enemic. Sempre havia estat així. Des de molt abans del dia en què la Irene féu la primera comunió i la Marina, amb les seves passes insegures de l'any acabat de complir, s'abalança cap a ella i li embrutà de

xocolata el vestit blanc, immaculat, que encara havia de lluir a l'església». O bé en el mateix moment de retrobament, després de tants anys sense veure's, la Marina li engega a l'Irene «trobo que t'has envellit molt».

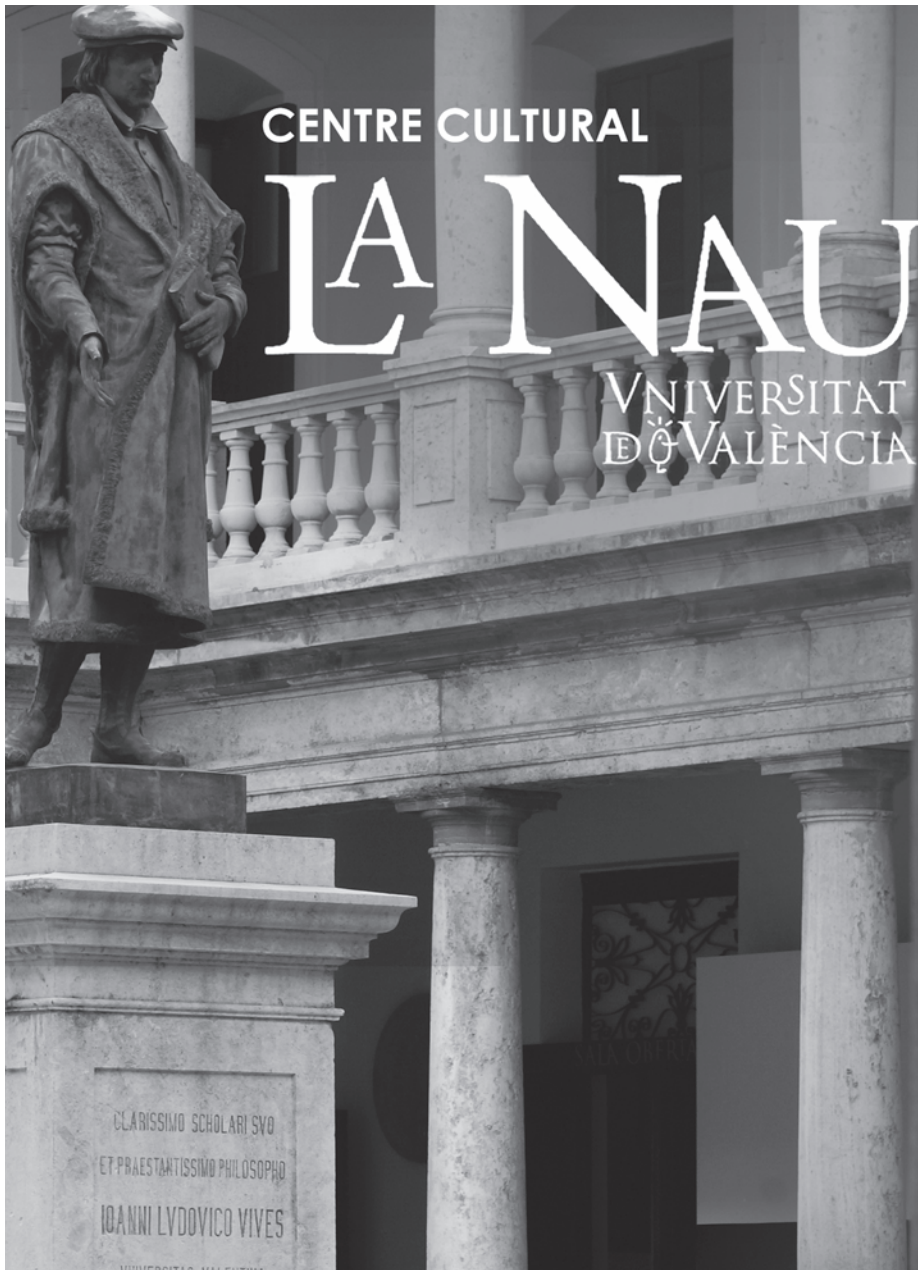
La gelosia no és tan sols patrimoni de les dues germanes sinó que també s'estén a la mare morta, la Vicenta, omnipresent al llarg del relat, i als altres personatges de l'obra, abocant les seves vides a l'infortuni. De fet, tot i que l'obra descansa sobre tres potes, les dues germanes i la Roseta —la veïna de la mare morta—, no deixa de ser una novel·la coral per on passen un seguit de personatges que desentranen el podrimener en què s'han convertit els secrets familiars, els pecats dels pares. No debades el llibre s'encapçala amb una dita popular: «Dels pecats dels pares, els fills en van geperuts», que és acompanyada per una frase de Marguerite Yourcenar, que li fa de con-

trapès: «Que no s'acusi a ningú de la meua vida».

De ben segur que el personatge més geperut és el de la Irene. No és estrany, doncs, que digui que «hauria volgut canviar la memòria per l'oblit» o bé, posar «el forrellat al món». Però li és impossible. Foragitada de casa per la seva pròpia mare, dins seu se li congria el xiscler, «que el sentia cada dia quan es feia fosc i no la deixava dormir en tota la nit», el xiscler que «se li clavà al cap com un esquerdill» i una absència de plor, una «crosta als llàgrims».

Irene al capdavant també és el personatge que en surt purificat: «La Irene, bocaterrosa no es movia. La crosta. La crosta s'estovava. Es desprenia. I queia. Queia i lliscava. I d'aquells llàgrims, fins ara embussats, li rajaven llàgrimes. [...] Llàgrimes de tristesa, de dolor, de penediment. Llàgrimes per a tots aquells anys de rancúnia, d'amor i de mort.». Xiscler i crosta no deixen de tenir certes ressonàncies rodoredianes: el plor és el crit d'alliberament de la Natàlia al final de *La plaça del Diamant*. La Irene havia «après a mesurar la felicitat amb el temps que dura una abraçada».

Sílvia Alcàntara
La casa cantonera
 Edicions 1984, Barcelona, 2011
 142 pàgs.

CENTRE CULTURAL

LA NAU

VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA

EXPOSICIONS

TEATRE

MÚSICA

CONFERÈNCIES

BIBLIOTECA

CINEMA

TENDA **enda!**

CAFETERIA

ENTRADA GRATUÏTA

Carrer Universitat 2,
46003, València
dilluns-dissabte 08-21h.
diumenges 10-14 h.

EXPOSICIONS

dimarts-dissabte 10-14h 16-20h
diumenge 10-14 h.

www.uv.es/cultura

EXPOSICIONS

CONFERÈNCIES

BIBLIOTECA

CINEMA

ENTRADA GRATUÏTA

Pl. Cisneros 4,
46003, València
dilluns-divendres 09-20h.

www.uv.es/cultura

La combinació de vida i literatura

Màrius Serra
L'home del sac
Edicions Bromera, Alzira, 2011
272 pàgs.

Recordo molt bé l'aparició de *L'home del sac*. Va ser pel març de 1990, amb vistes a la campanya de Sant Jordi, i des del primer moment es va presentar el llibre de Màrius Serra (Barcelona, 1963) com una obra singular: la primera producció «de gruix» que sorgia de la denominada «generació literària del 80», que almenys en l'àmbit territorial del Principat, va ser un moviment generat al voltant de l'editorial Columna (no en exclusiva, però de manera força majoritària), format per escriptors nascuts al llarg de la dècada dels 60 i que des d'un bon començament va tenir tres llibres de referència crítica —*Ser del segle*, de David Castillo; *Fahrenheit 212*, de Joan Orja; i *La profecia*, coordinat per Carles Geli i Jaume Subirana— que varen donar un plus de consistència al moviment.

Ambició i talent

L'home del sac —la tercera obra de l'autor després del recull de contes *Línia* (Columna, 1987) i l'experiment titulat *Amnèsia* (Pòrtic, 1988)— es tractava d'un llibre que aplegava dues virtuts notables: ambició i talent. Dues virtuts que potser no es desenvolupaven en les proporcions idònies però que es percebien en la lectura del text i permetien pronosticar-li a Màrius Serra una brillant carrera literària que els anys s'han encarregat de confirmar.

M'apresso a dir també que els bons auguris que alguns crítics vàrem expressar a propòsit de *L'home del sac* es varen quedar a mig camí i, per ser fidels del tot a la realitat, s'ha de reconèixer que el llibre no va tenir tota la consideració del públic que hauria estat desitjable.

Per tot plegat, doncs, crec que la idea de la bona gent de Bromera de repescar *L'home del sac* vint-i-un anys després de la seva publicació és una magnífica iniciativa que ens permet revisar un llibre que, d'una altra manera, hauria estat molt difícil de recuperar. És cert que la reedició de textos antics és un dels esports amb més risc que un escriptor pot afrontar però en molts casos —i en el que ens ocupa, sens dubte— ens ajuden a definir millor el retrat que podíem tenir fins al moment de l'autor i de la seva obra.

L'home del sac conté els dos elements habituals en una novel·la d'estrena: és excessiva i conté l'essència de l'obra posterior de Màrius Serra.

Pel que fa al primer factor puc dir que «desmesurada», «complexa», o «ambiciosa» serien adjectius adequats per definir les dimensions d'aquesta història tramada al voltant de la desaparició d'un personatge que es dedica a vendre enigmes a la Rambla i que ha deixat com a únic testimoni del seu pas pel món una novel·la inacabada —en l'interior de la qual hi ha altres línies de relats— que és estudiada tant per la policia com per un metge especialitzat en esquizofrènia.

Quant als rastres de la seva obra posterior val a dir que en les quasi tres-centes pàgines de *L'home del sac* assistim a l'exuberant desplegament d'una cosmogonia que posteriorment ha estat tractada per Serra amb diferent extensió, intenció o intensitat. Parlo, per exemple, de l'obsessió pels bessons, els miralls i la doble personalitat, de l'admiració per l'obra de Fernando Pessoa, de la concepció de l'enigma com a matèria narrativa, de l'interès per les formes narratives més populars —com els «culobrots» televisius brasilers— o de la cura pel fet literari en ell mateix. És a dir, l'espurna que dispara el procés narratiu, la manera com es conta una història, el desdoblament del discurs argumental, la frontera entre realitat i ficció, els registres del llenguatge.

Un text complex i coherent

Ho he dit abans i ho torno a dir ara: *L'home del sac* és una obra complexa que llegida ara guanya punts. En algun cas, certament, allò que se'ns explica es podria desenvolupar d'una manera una mica més planera. Ara bé, en el text no hi ha ni fils solts ni serrells sense pentinar. El control de l'autor sobre la

matèria narrativa és, doncs, complet i admirable. I es demostra en una bona pila de detalls que amb una lectura atenta es poden detectar.

Parlo, per exemple, de l'estreta relació entre literatura i vida —el gran tema, a fi de comptes, de *L'home del sac*— que trobem, no gens casualment, en una de les primeres frases del text —«La literatura és com la vida, que no s'acaba mai» (pàg. 11)— i en la que clou la novel·la —«La literatura és tan inexplicable com la vida» (pàg. 270).

I si teniu interès a pouar en els rituals secrets que posen en marxa els mecanismes de l'escriptura fixeu-vos en el passeig d'una nena que va donant puntades de peu a una pedra i que el protagonista troba casualment pels carrers del barri gòtic barceloní. És una escena molt breu (pàgs. 99 a 102) però que conté precisament tots els elements —un mirall, una formiga, una creu...— que aquest mateix protagonista utilitzarà en el capítol inicial de la novel·la que està escrivint i que podem llegir de la pàgina 13 fins a la 23.

Novel·les dintre d'altres novel·les, passió pels enigmes, consideració del llenguatge com un element fonamental en l'edifici narratiu..., l'ambició, en una paraula, de Màrius Serra i de *L'home del sac*. Una obra que ara, gràcies a la reedició de Bromera, podem tornar a descobrir i assaborir amb tota la seva considerable, molt considerable magnitud.

Un text ideal per l'anàlisi i el debat

Una última consideració sobre el llibre. La campanya de promoció que Bromera i Màrius Serra han elaborat per la difusió de *L'home del sac* s'ha dissenyat en bona part a base d'actes amb la participació de lectors del llibre en debat obert amb l'autor. Ho considero un gran encert ja que és un llibre perfecte per analitzar la tria i el funcionament dels recursos narratius que l'escriptor té al seu abast a l'hora de posar-se a explicar una història.

Sincerament crec que el millor que li podria passar a aquesta reedició és que comencés a circular amb profusió pels nombrosos clubs de lectura que darrerament estan proliferant a casa nostra. El llibre conté prou nombre d'elements interessants com per garantir un debat productiu i enriquidor.

Joan Josep Isern

Grial

Aquesta «revista galega de cultura» és una de les millors publicacions culturals de la península. Tanmateix, reclosa al quadrant nord-oest i víctima de les fèrries fronteres interiors d'Espanya, no té cap projecció fora de Galícia. No apareix mai a les pàgines culturals dels diaris espanyols. No és coneguda a les altres perifèries. No és cas únic, naturalment. Això que ens perdem, tots plegats. La revista ofereix una panoràmica de la cultura gallega, però també vastes obertures vers problemes universals i a més, cosa molt interessant, incursions en el món cultural lusòfon, d'una potència ací menystinguda. En aquest número hi trobarem aproximacions molt pertinents a la relació entre públic, privat i comú (tant històriques com actuals) a càrrec de Carlos Amoedo, M. D. Garza i Manuel Varela i Daniel Fernández. Així mateix, una evocació del Galeuzca 1933 a partir de dibuixos de Joaquim Renart; una semblança del feixista heterodox S. Montero Díaz per M. Núñez Seixas; i articles sobre el multilingüisme a l'Índia, la polèmica Nova Gramàtica del Portuguès Brasiler, l'illa de Madeira, Gilberto Freyre intèrpret del Brasil, literatura i societat a Moçambic. A més hi ha creació i un amplíssim i revelador apartat de ressenyes de llibres i notes culturals, a la secció «O espello das letras». Una revista magnífica. (Núm. 189, 2011, Editorial Galaxia, Av. Madrid 44, 36204 Vigo, galaxia@editorialgalaxia.com).

Afers

Valencians, mallorquins i catalans a les Corts de Cadis és el tema central, amb articles de G. Ramírez Aledón

Revista de revistes

(que ha coordinat el monogràfic), Josep Ramon Segarra, Joaquín Varela, Lluís Ferran Toledano, Antoni Sànchez, Lluís Roura, M. Lluïsa Castillo i Mariano Casas. Un tema molt sensible, perquè aquella avinentesa fou la fita primerenca, plena d'equívocs, de la revolució liberal, recuperada avui en clau espanyolista en la mesura que es considera l'arrencada de la construcció de la Nació espanyola en detriment de les nacions no castellanès. La delimitació conceptual, les idees i els interessos en joc, el discurs dels catalans, valencians i mallorquins esdevenen doncs un tema altament significatiu. A més, articles de Manuel Ardit i J. E. Gargallo, ressenyes i notes culturals. (Núm. 68, 2011, Editorial Afers, Dr. Gómez Ferrer 55, 46470 Catarroja, afers@editorialafers.cat).

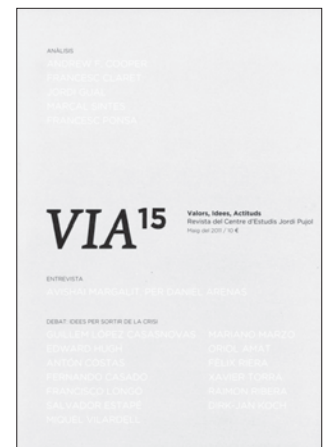
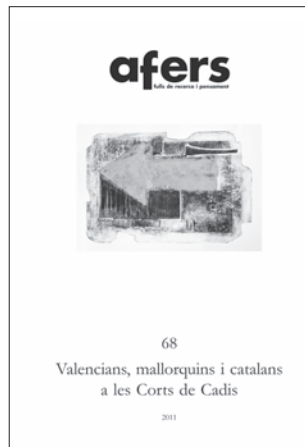
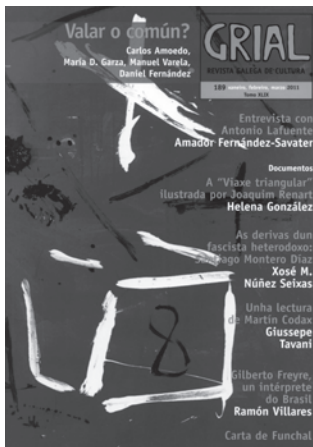
Journal of Catalan Intellectual History

Nova revista amb el suport de l'Institut d'Estudis Catalans i de diferents universitats i institucions. Apareix *on line* en català i anglès i en paper només en anglès. Una empresa ambiciosa, per tant, de projecció internacional amb articles sobre filosofia, humanitats, ciències socials, religió o art, des d'una perspectiva històrica. En són editors Pompeu Casanovas, Josep Montserrat i Xavier Serra. La revista és acadèmica, amb revisió

d'articles per pars. El primer número dóna idea del que es pretén, amb una extensa introducció explicativa i articles sobre Ignasi Casanovas i Frederic Clascar (M. Batllori), prefeixisme i autoritarisme al segle XX (J. Cassasas-Ymbert), llibres de text a l'inici del segle XIX (I. Roviró), bibliografia de Jaume Serra Hunter (J. Montserrat i X. Serra), entre altres, a més de ressenyes. El segon número, publicat conjuntament amb el primer, respon a aquesta estructura i inclou articles sobre l'exili dels filòsofs i Joan Coromines (J. Sales), Joan Roura-Parella als EUA (C. Vilanou), el sentit de l'art i l'obra de diversos artistes i pensadors (J. Cuscó), el pensament jurídic català (P. Casanovas) i Joan Crexells (M. Font). (Núm. 1 i 2, vol. I, 2011, Huygens Editorial, La Costa 44-46, 08023 Barcelona; IEC, Carrer del Carme 47, 08001 Barcelona).

Via

Debat sobre la sortida de la crisi, amb aportacions de Guillem López Casanovas, Edward Hugh, Anton Costas, Fernando Casado, Francisco Longo, Salvador Estapé, Miquel Vilardell, Mariano Marzo, Oriol Amat, Fèlix Riera, Xavier Torra, Raimon Ribera i Dirk-Jan Koch. Articles entenedors sobre orígens i conseqüències de la crisi que ens afligeix i propostes d'esmena. En un context de retallades, austeritat i recerca d'alternatives, una lectura recomanable. Altres temes són la cimera del G 20, comunicació i democràcia, sobre creixement versus progrés o els *think tanks*. Una interessant entrevista amb Avishai Margalit, un filòsof israelià que cal no perdre de vista. (Núm. 15, 2011, Centre d'Estudis Jordi Pujol, Passeig de Gràcia 88, 08008 Barcelona, via @jordipujol.cat).

Aquestes pàgines de novetats bibliogràfiques són patrocinades pel Servei de Política Lingüística de la Universitat de València:

EDITORIAL AFERS

Garcia Marsilla, Juan Vicente: *Art i societat a la València medieval*, 348 pàgs.

Jané, Òscar i Forcada, Eric: *L'afontera. De la dominació a l'art de transgredir*, 224 pàgs.

Jané, Òscar i Solé, Queral: *Observar les fronteres, veure el món*, 352 pàgs.

Trias Fargas, Ramon: *Narració d'una asfíxia premeditada. Les finances de la Generalitat de Catalunya*, 162 pàgs.

AMSTERDAM LLIBRES

Batallé, Iolanda: *El límit exacte dels nostres cossos*, 220 pàgs.

Cullell, Rosa: *El millor lloc del món*, 160 pàgs.

Läckberg, Camilla: *Empremtes que mai s'esborren*, 456 pàgs.

Mishima, Yukio: *El temple del pavelló daurat*, 272 pàgs.

Vargas, Fred: *L'home dels cercles blaus*, 176 pàgs.

ARA LLIBRES

Borràs, Laura: *Per què llegir els clàssics avui?*, 192 pàgs.

Carbonell, Eudald i Bellmunt, Cinta S.: *El catalanisme evolutiu*, 224 pàgs.

Estévez, Marc: *La ruta del tresor. El secret per trobar els bolets més exclusius*, 176 pàgs.

Jornet, Kilian: *Córrer o morir*, 200 pàgs.

Merlos, Josep Lluís: *Passió per la F1*, 304 pàgs.

AROLA EDITORS

Adonis: *Cants de Mihir el de Damasc*, «Camaleó» núm. 5, 192 pàgs.

Bover, August, i Capellà Simó, Pere: *Cloc!*, «Dàctil» núm. 41, 112 pàgs.

Carreras, Xavier: *Aforismes (o no)*, 72 pàgs.

Faura, Jordi: *Alba eterna*, «Textos a part» núm. 81, 72 pàgs.

Feixas, Daniela: *El bosc*, «Textos a part» núm. 82, 88 pàgs.

EDICIONS DE 1984

Al Aswaani, Alaa: *Egipte: les claus d'una revolució inevitable*, traducció de Carles Miró, «De bat a bat», 286 pàgs.

Alcàntara, Sílvia: *La casa cantonera*, «Mirmanda», 142 pàgs.

Cassases, Enric: *Bes nagana*, «Poesia», 192 pàgs.

Maugham, William Somerset: *La senyora Craddock*, traducció de Laura Baena i Garcia, «Mirmanda», 334 pàgs.

Orwell, George: *Dies a Birmània*, traducció d'Esther Tallada, «Butxaca 1984», 442 pàgs.

Zweig, Stefan: *Els prodigis de la vida*, traducció de Ramon Monton, «Butxaca 1984», 122 pàgs.

EDICIONS BROMERA

Bueno i Torrens, David: *L'enigma de la llibertat*, «Sense fronteres» núm. 33, 288 pàgs.

Clement, Mercè, i Mompó, Francesc: *Somiant amb Aleixa*, «L'Eclèctica» núm. 198, 192 pàgs.

Fernàndez, Fèlix i Giró, Òscar: *Tips de Mou*, «Bromera actual» núm. 13, 312 pàgs.

Llop, Iban L.: *Batalles de Sardenya*, «Poesia» núm. 91, 80 pàgs.

Oller i Moragas, Narcís: *Pilar Prim*, «Els nostres autors» núm. 65, 304 pàgs.

Pamuk, Orhan: *Neu*, «L'Eclèctica», 464 pàgs.

Roemmers, A.G.: *El retorn del Jove Príncep*, traducció d'Eduard Castanyo, «Bromera actual» núm. 14, 112 pàgs.

Vilaplana, Silvestre: *Joanot Martorell. Un cavaller sense fronteres*, «Grans obres», 128 pàgs.

EDICIONS DEL BULLENT

Carbonell, Ivan: *Els papers àrabs*, 192 pàgs.

Grimaltos, Tobies: *El solatge del temps*, «Miratges», 184 pàgs.

Martí, Òscar; Gomar, David; i Cervera, Vicent: *A un tir de pedra. Inventari*

ri dels senders i camins de muntanya de la Safor, «La Farga», 404 pàgs.

Ovidi Twins: *Montgòlia*, 80 pàgs.

COLUMNNA

Boixadós, Jordi: *Àngels a l'andana*, «Clàssica» núm. 894, 256 pàgs.

Casajuana, Carles: *Un escàndol sense importància*, «Clàssica» núm. 895, 216 pàgs.

Moreno Olaria, Eloy: *El bolígraf de tinta verda*, «Clàssica» núm. 896, 392 pàgs.

Soler, Sílvia: *Un creuer fora de sèrie*, «Clàssica» núm. 893, 160 pàgs.

EDITORIAL MOLL

Cardell Santandreu, Miquel: *Les barques de la boira*, «Balenguera» núm. 161, 100 pàgs.

El Saure, Carles: *Contes des de l'illa quàntica / Nou llibre de les bèsties*, «Raixa» núm. 195, 356 pàgs.

Miró, Mònica, i Mohino, Abraham: *En el límit de l'ombra, pols de cinabri*, «Balenguera» núm. 162, 104 pàgs.

Morey Servera, Pere: *Els casos més espantosos de l'inspector Tellini Alpesto*, «Tomir» núm. 69, 164 pàgs.

Pietrelli, Lucia: *Violacions*, «Balenguera» núm. 163, 64 pàgs.

Pous, Teresa: *El metge d'Atenes*, «Raixa» núm. 196, 280 pàgs.

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

Rosselló, Ramon X.: *El teatre català de segle XX*, «L'essencial» núm. 14, 118 pàgs.

Ramon Esteve, Guillem: *El dietarisme català a cavall entre dos segles (1970-2000)*, «Biblioteca Sanchis Guarner» núm. 73, 298 pàgs.

L'AVENÇ

Fanés, Fèlix: *Diari de guerra. Nova York, tardor 2001*, 184 pàgs.

Feldman, Sharon G.: *A l'ull de l'huracà: Teatre català contemporani*, traducció de Pere Bramon i Neil Charlton, 260 pàgs.

Puntí, Jordi: *Els castellans*, 136 pàgs.
Mansfield, Katherine: *En una pensió alemanya*, 136 pàgs.

Termes, Josep: *Història del moviment anarquista a Espanya (1870-1980)*, 696 pàgs.

LEONARD MUNTANER, EDITOR

Beckett, Samuel: *Primer amor*, traducció d'Anna Soler Horta, «De Biaix» núm. 9, 60 pàgs.

Ferrer, M.; Masot, M.; i Segura, L. J.: *El dret viscut. 50 anys de la Compilació del Dret Civil de les Illes Balears (1961-2011)*, «L'Arjau» núm. 24, 384 pàgs.

Suárez, Manel: *La presó de Can Mir. Un exemple de repressió feixista durant la Guerra Civil a Mallorca*, «L'Arjau» núm. 25, 272 pàgs. + 24 de fotografies.

Villalonga, Llorenç: *Rosa i gris*, «De Biaix» núm. 10, 236 pàgs.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Aliaga Morell, Joan; Company, Ximo; Tolosa, Lluïsa: *Documents de la pintura valenciana medieval i moderna III*, «Fonts Històriques Valencianes» núm. 48, 788 pàgs.

Carducci, Giosue: *Antologia carduciana*, 250 pàgs.

Carr, E. H.: *Què és la història*, «Història», 194 pàgs.

Defez Martín, Antoni: *Assumptes pendents*, «Assaig» núm. 28, 130 pàgs.

Díaz Hernández, Ignasi: *Transeünts*, «Ciència entre lletres» núm. 6, 176 pàgs.

Ferrando Palomares, Salvador i Rangel López, Noelia: *Llibre de la Cort del Justícia de Sueca (1457)*, «Fonts Històriques Valencianes» núm. 49, 268 pàgs.

García-Oliver, Ferran; Aparisi, Frederic; Rangel, Noelia i Royo, Vicent: *Hug de Cardona III*, «Fonts Històriques Valencianes» núm. 42, 380 pàgs.

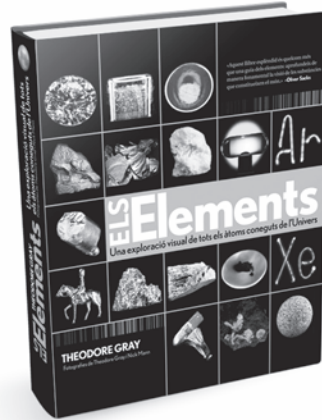
Ginzburg, Carlo: *Els Benandanti*, «Història», 232 pàgs.

Haack, Susan: *Defensar la ciència dintre de la raó*, «Pensament Científic» núm. 2, 488 pàgs.

Morange, Michel: *Els secrets del que és viu*, «Pensament Científic», 216 pàgs.

Soler, Vicent: *L'ofici de raonar. Societat, economia, política, valencianisme*, «Assaig», 350 pàgs.

NOVETATS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Els Elements

Una exploració visual de tots els àtoms coneguts de l'Univers
Theodore Gray

Què és la història?

E. H. Carr

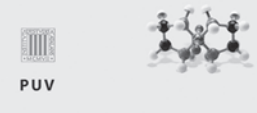
L'ofici de raonar
Societat, economia, política,
valencianisme
Vicent Soler

Defensar la ciència dintre de la raó

Entre el cientisme i el cinisme

Susan Haack

Defensar la ciència dintre de la raó

Entre el cientisme i el cinisme
Susan Haack

Els secrets del que és viu
Contra el pensament únic de la biologia
Michel Morange

PUV PUBLICACIONS UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

c/ Arts Gràfiques, 13 ~ 46010 València ~ Tel. 963 864 115 • <http://puv.uv.es> ~ publicacions@uv.es

Casanova a Paiporta o Ficcions del Jo

És aquesta una època en què ens trobem necessitats de llibres «forts». De llibres hostils, rabiosos, no necessàriament arrodonits i competents. És a dir, de «prototips», de llibres que òbriguem camins, encara que siga sobre superfícies líquides, i destinats, a penes esbossat el recorregut, a tancar-se en ells mateixos.

Aquest nou llibre —l'últim treball de Santiago Forné (Castelló, la Plana Alta, 1959)— inaugura la col·lecció «Tria de Narrativa» i és una intensa, valenta suite sobre l'amor. Hi acompanyem Víctor Verchili, filòsof —o professor de filosofia, «com ell vol que l'anomenen»—, amb quaranta-tres anys i quinze cigarrs diaris, que no pot tenir fills perquè els seus espermatozous són «peresosos», en un apassionant viatge gastronòmic i sentimental pel País Valencià. Separat, amb una vida sentimental més que intensa, veu que en la seua vida la intuïció dominant és la persistència de l'amor, aquesta existència primigènica i, malgrat nosaltres, aquesta forma de manifestar-se implacable, que troba la raó de ser en el fet d'oferir-se a l'altre. Amor que es materialitza en allò imposat, i que transmet aquesta obertura que ens arrossega fins a l'última pàgina.

«Gran Déu de l'amor, gran Déu dels detalls», escrivia Boris Pasternak: ací, les batalles, cada dada (la presència de la família, la mort, el suïcidi d'una examant i la reacció poc creïble del protagonista, la malaltia del pare, la polisèmia del paisatge, els encontres humans —primer el viatge al Marroc amb Isabel i després, en solitari, el viatge als campaments de Tinduf, l'amic Wilson...—) es converteix en un signe de grandesa tan potent que aniquila. La por de no estar preparat per rebre, de no ser capaç de correspondre, creix des del convenciment que ens veiem temptats a fer-nos enrere, a escapar de la realitat. I així, la falta ens torna a l'origen: els qui fem som nosaltres cada cop que ens lliurem a l'enamorament, cada cop que experimentem el buit que existeix en les nostres forces, cada cop que ja desconeixem que està en poder de l'altre la nostra conquesta (ho

Santiago Forné
Conta'm la veritat sobre l'amor
Ed. de Ferran Bataller
Tria Llibres, Barcelona, 2010
554 pàgs.

podem veure al monòleg interior de les pàgs. 413-420, clau de tota la novel·la). En aquest buit —que pot convertir-se en plenitud si ens abandonem al naixement, a la vida, a allò que ens acaba d'arribar—, l'amor ocupa el lloc que li correspon mitjançant un gest —un missatge SMS de Sira, l'objecte del desig de Víctor, les converses amb els amics—, amb cada moviment, cada aparició, esculpits en un ordre invisible.

En la novel·la, l'amor és el lloc de l'indici, de l'anunci i, finalment, de la certesa, quan Víctor acceptarà el compromís: per a ell, el fet de passar a través de l'amor és el mecanisme per superar la deriva nihilista, el ser *inva*; el sentit amorós com a projecte (no tan sols com a percepció), es desplega la visió amorosa a través de l'ancoratge a l'experiència quotidiana, a un disseny de redempció i compliment.

D'aquesta manera, Víctor iniciarà el viatge simbòlic i real per la nostra geografia (Paiporta, Elx, Alacant, Novel·la, Villena, Calp, Dénia...), atès que hi ha qüestions narratives que semblen originar-se al lloc precís en què hom ha nascut: l'amor és moviment, persecució. Ciutat o país, carrers drets o senderes que es bifurquen, tot el sentit d'una vida torna a una geografia. O gairebé. En els misteris d'aquest «gairebé» hi trobem la subtil línia roja que uneix la part literària i la part biogràfica de l'autor. L'ànsia geogràfica —geografia d'hotels i restaurants, sobretot, i sempre amb la targeta de crèdit, però emotiva i sentimental alhora: «Sempre duré, al costat del meu cor, el teu nom, port, llores i vinyes, Dénia»—, si és que així podem anomenar-la, és un dels fluxos que reco-

rren el llibre: «el viatge a bord de la nau del foll que era el meu cotxe circulant per terres alacantines». Camí del pensament i pensament del camí. Esperit de *road movie*, deutora del millor Kerouac, autor d'una obra en molts sentits discutible, però imprescindible encara que només siga pel ressò que ha obtingut a l'altra banda de l'Atlàntic, al Vell Continent.

A la pàgina web, Tria Llibres explica per què ha editat l'obra: «Publiquem *Conta'm la veritat sobre l'amor* perquè ens agraden les històries d'amor i les bones novel·les escrites sense pressa, pensades per ser degustades amb calma, assaborint cada paraula d'un text rodó i ben escrit. Ens atrauen els personatges interessants i profunds, els diàlegs excel·lents i l'estil elaborat i madur». Cada fenomen literari —corrent, grup o autor individual— pot ser considerat sota tres aspectes (i, per ser completament entès, ha de ser considerat així): el psicològic, el literari i el sociològic. És a dir, qualsevol fenomen de la literatura ha de ser estudiat: 1) en si mateix, com a producte directe de l'ànima; 2) a través de les seues relacions i filiacions literàries; i 3) en el seu significat de producte social, com a fet nascut al bressol d'una societat, que descriu aquesta societat i és descrit per aquesta; considerat, per tant, un aspecte sociològic. Aquesta intuïció fonamental de Fernando Pessoa, traslladada al decàleg de Tria Llibres, ens permetrà en el futur i potser en un altre espai una profunda reflexió i un debat fructífer sobre l'ecosistema editorial i l'esdevenidor del llibre.

En conclusió, *Conta'm...* és un títol captivador i vertiginós alhora. Captura el nostre interès no amb vagues sensacions, sinó amb veritats dures, extrems de les vísceres i dels misteris de la vida.

Saludem Santiago Forné com a autor que té coses a dir i que sap com fer-ho, amb una prosa que es caracteritza per una forta sinergia del ritme i la paraula.

Fernando Latorre Romero

Per una comunitat de memòria europea

Josep Maria Lloró (coord.)
Història, memòria, testimoniatge.
Un llegat per a Europa
Leonard Muntaner, Palma, 2011
182 pàgs.

Som en una època que mira constantment al passat, marcada per la presència pública de la memòria col·lectiva i de les seves commemoracions. Es tracta d'un fenomen relativament recent i d'abast internacional, que ha estat documentat i estudiat en un nombre creixent de publicacions acadèmiques —i ara també en publicacions i pel·lícules per al gran públic. A Catalunya i a l'Estat espanyol coneixem el tema de prop: alguns dels debats sociopolítics més punyents dels últims anys tenen a veure amb el deure de memòria dels traumes d'un passat encara massa proper (la Guerra Civil i la repressió de la dictadura franquista).

En aquest context, ens arriba *Història, memòria, testimoniatge*, una obra col·lectiva coordinada amb solvència per l'historiador Josep Maria Lloró, que ha sabut construir un autèntic espai de diàleg entre especialistes de diversos països europeus. En efecte, els textos del llibre tenen el seu origen en un cicle de conferències que va tenir lloc el 2008 a Berlín, impulsat i organitzat per l'Institut Ramon Llull, amb el suport de l'Institut Cervantes de la ciutat, i amb la col·laboració de dues importants institucions locals, la Universitat Humboldt i l'Arxiu Walter Benjamin.

El llibre s'estructura en tres grans blocs: el primer, dedicat a les relacions recents entre la història i la memòria històrica, funciona de fet com a marc de referència dels temes abordats en tot el volum. El segon i el tercer bloc se centren en un mateix tema, el dels testimonis literaris que van deixar-nos alguns dels supervivents dels camps de concentració i d'extermini construïts pels règims totalitaris per desfer-se d'aquells que consideraven els seus enemics. Mentre el segon apartat aborda els testimonis d'alguns supervivents dels camps d'extermini nazis (Antelme, Amat-Piniella, Levi), el tercer apartat considera les obres dels supervivents del gulag, la xarxa de camps de concentració bastits per l'estalinisme (Xalàmov, Soljenitsin).

En el primer bloc, Étienne François (Universitat Lliure de Berlín) explora els orígens de l'explosió del fenomen de la memòria, i les difícils relacions entre la memòria, la història i les ciències socials. Carme Molinero (Universitat Autònoma de Barcelona) pondera la importància que ha tingut, a l'Estat espanyol, la recerca historiogràfica

sobre les víctimes del franquisme per tal de dotar d'una base sòlida als moviments ciutadans que reivindiquen el reconeixement institucional d'aquestes víctimes. Per la seva banda, Enzo Traverso (Universitat de Picardia Jules Verne), assenyala les diferències entre la memòria de l'Europa occidental i la de l'Europa oriental, i les dificultats amb què topa la iniciativa de fer del feixisme i de la lluita contra el feixisme un dels fonaments d'una memòria europea compartida.

Ja en el segon apartat, Martin Crowley (Universitat d'Oxford) recorda que, per a Robert Antelme, l'espècie humana és irreductible, no hi ha cap nivell subhumà, per molt que el botxí

s'esforci a deshumanitzar la seva víctima. Josep Maria Lloró, historiador i professor de secundària, analitza l'originalitat i la vigència de la novel·la *K. L. Reich*, de Joaquim Amat-Piniella, i n'assenyala les coincidències i les divergències amb les obres d'altres autors de la literatura testimonial (Levi, Antelme, Semprún, Améry). François Rastier (CNRS), per la seva banda, vol aportar més precisió analítica a les categories que defineixen el testimoniatge com a gènere literari; i a partir de la seva proposta de classificació, denuncia la confusió que introdueixen les obres que considera «testimonis inadmissibles» (com ara *Les benignes*, de Jonathan Littell).

El tercer i últim bloc conté les lúcides contribucions de Georges Nivat (Universitat de Ginebra) i de Jean Bollack (Universitat de Lille), dos grans intel·lectuals europeus. Després, acaben entrant en debat sobre el mal i la transcendència del mal, que Nivat argumenta a través de les obres dels autors russos de la «fàbrica d'inhumanitat» (Xalàmov i Soljenitsin, però també Grossman), i Bollack a través de la poesia i l'experiència viscuda de Paul Celan (poeta en el qual és una autoritat mundialment reconeguda). Un autèntic *tour de force*.

Un dels punts forts del llibre és que incorpora els debats entre els ponents de cada un dels tres blocs, d'una riquesa i d'una generositat intel·lectual poc habituals. Els debats —animats per uns moderadors de luxe i molt actius— han estat curosament transcrits i editats, i són un valuós contrapunt dels arguments aportats pels textos.

En la convulsa situació social, política, econòmica i cultural de l'Europa d'avui, en plena crisi del model de societat que precisament va sorgir de la darrera postguerra europea, els testimonis dels supervivents de l'horror del segle XX ens fan arribar un missatge nítid de resistència al racisme i a la deshumanització de l'altre, una crida a la lluita contra el sorgiment de noves formes de totalitarisme. Com a europeus d'inicis del segle XXI, ¿som conscients de la transcendència d'aquest llegat ètic i polític? ¿Voldrem fer-nos-en responsables? ¿Sabrem fer-lo valer?

Marc Dueñas

Poesia permeable

Si algú va pel carrer i veu una casa que té la porta espenyada, instintivament s'atura, mira, intueix tragèdia, misteri, o només misèria i desemparrança. La veritat és que hom té ganes de guaitar a veure què passa a dins.

Porta trencada és un títol enigmàtic. Provoca curiositat, i convida a l'especulació. A la contraportada tenim la sort que l'autor ens dóna pistes: «L'èxit representa la sortida, la consecució, la fi.(...) La porta trencada és la imatge sintètica de l'èxit i del fracàs. La porta trencada és el lllindar entre l'èxit i el fracàs. La porta és la sortida, és l'èxit, però, en estar trencada, deixa passar la llum a l'interior fosc de la casa. Hom podrà triar entre la llum del fracàs o l'enlluernament de l'èxit».

Llavors, en obrir el llibre i girar pàgina, ens descriu l'etimologia de les paraules *fracàs* i *èxit*. Els dos eixos del poemari. Potser les dues banquetes damunt les que s'assenta la vida de tots nosaltres.

Porta trencada consta de quatre parts: «Fractura neta»; «Màscara trencada»; «Servitud de llums»; «Solució de continuïtat». És clar que no es pot saber de cert si l'autor just ha volgut fer una casa de l'ànima de quatre habitacions que entre si es comuniquen, amb una mateixa llum, i una atmosfera semblant, o si tenia en compte que el 4 representa la llei universal i el destí inexorable. De totes maneres, en una trajectòria literària com la de Gayà, (al darrere té 4 novel·les i 3 llibres de poesia) ja res no es fa perquè sí, a més la seva no és una escriptura que es deixi dur per la improvisació. Escriu amb les paraules enceses per l'experiència, per la saviesa d'home que analitza, que desgrana, que arriba al moll dels significats, i s'adona que la felicitat, diguem-li èxit, no és possible sense la renúncia, si de cas s'hi arriba a través del deseiximent, la negació, i el fracàs: «El meu èxit només és possible al ras i en els astres». Ens confessa.

Porta trencada esgrimeix l'ésser amb tota la grandor de la seva soledat profunda, silenci sonor, ànsies de perfecció que acaben abocant el poeta en un sarcasme dolorós. «Estam fets de matèria esparsa que rarament encaixa», diu el

Víctor Gayà
Porta trencada
Leonard Muntaner Ed., Palma,
2011
80 pàgs.

primer vers de «Fractura neta». I no tardarà gaire en fer-nos saber, sense gens de pudor, però sí compungit com qui fa un examen de consciència en veu alta: «Víctor em diuen, com qui diu «pinacle» sense base, com qui diu «cim» sense esforç ni pena ni glòria(...) Si a cap indret he vençut ha estat en la dilaceració...». El poeta no s'amaga de cercar una entesa, un acostament cap el lector per a plegats recórrer el llibre amb una mirada contemplativa que, espesses vegades, ens recorda que tant l'èxit com el fracàs són equivalents al sofriment, la malaltia, la impotència, les pèrdues, la decrepitud, la mort de molts somnis, i la nit eterna...

Amb la maregassa dels versos exaltats, Gayà intenta esbucar el dic de les

mancances, i de les servituds a les que l'home està sotmès. Per llei.

Un poema de «Solució de continuïtat», pot enllumenar les meves paraules: «Si la pèrdua et porta a l'estètica de la indiferència / o si et trasllada a la mística de la salvació intangible // Si la pèrdua et porta a l'èxtasi de la malenconia / o si t'altera la consciència fins a l'alienació / o si t'atrapa la força il·lusòria d'un destí mai escrit // És que encara no has aconseguit deslligar-te dels parracs / és que encara restes amb les dernes del desig a les mans».

Durant tot el camí de *Porta trencada* s'escolta el sonsonet d'una música redemptora. Un clam que si bé interroga, escorcolla, es va tornant denúncia, i súplica: «Només em dol un fracàs entre tots els fracassos / només un el sent allà a on no hi arriba l'estèsia / tan sols un voldria que fos apartat de mi».

Si en els poetes místics hi sol haver una teologia del Verb, i la Paraula s'encarna en el poema, i el poeta surt d'ell sense retorn, Gayà no arriba a aquest extrem. Ell, el poeta, retorna sempre. Escèptic no s'acaba d'abandonar, tanmateix s'asserena, es torna clarivident i al final, encara que remugant, accepta (s'accepta): «No té sentit dir que algú ho ha perdut tot / Només qui perd la consciència ho perd tot / Però això no és una ruïna, això és la mort».

Davant el tema de l'amor, empra una actitud pareguda: «Amor tu ets el meu fracàs més gran, diu a «Màscara trencada». Però no es conforma en xerrar de l'amor d'un home cap a una dona o viceversa, sinó d'amor anorreat en el sentit dolorós d'estimar-se a un mateix que és, de ben segur, l'embrió del fracàs, o de la fractura, o de l'esmicolament. I, en definitiva, el temari que, com una roda de paletes, mou *Porta trencada*.

Perquè *Porta trencada* és poesia permeable, escrita a mida de cada sensibilitat, de cada *estèsia*, per dir-ho amb la paraula que Gayà empra per descriure la vulnerabilitat o la paranoia dels sentits.

Columnnes de paper; per a joves intel·ligents

Dir que els joves no lligen o que ho fan molt menys que els d'abans és una afirmació falsa que no se sustenta en cap estudi seriós fet recentment sobre hàbits de lectura. I no obstant això, hi ha la percepció que el jovent i la lectura no formen una parella molt ben avinguda, almenys entre els professionals de la docència i la gent del ram del llibre.

No és estrany, per tant, escoltar lamentacions en tertúlies i actes diversos sobre la poca estima que les noves generacions tenen per la lletra impresa. Lamentacions i raonaments que trobem també expressats per escrit amb freqüència en articles de premsa i llibres que reflexionen sobre la vitalitat de la nostra cultura en general i de la nostra literatura en particular.

Però la joventut actual llig molt més del que ens sembla. Ho fa durant la infància, tal com destaquen totes les estadístiques i, a pesar dels descens notable que es dona en l'adolescència —degut a factors d'índole molt diversa—, lidera novament, dels divuit als trenta anys, el sector de la població adulta lectora. Tanmateix, és cert que en els últims anys s'ha produït un canvi important en els gustos i en els hàbits dels lectors joves: ha augmentat espectacularment, de la inexistència inicial, la lectura denominada digital. Als llibres de format clàssic en paper els ha eixit una forta competència. Els joves d'ara passen moltes hores al dia llegint davant de la pantalla de l'ordinador. Busquen informacions en webs, reben missatges i n'envien mitjançant el correu electrònic o es relacionen a través de xarxes socials en les quals intercanvien, entre moltes altres coses, lectures de textos que els agraden i exposen a la consideració i anàlisi dels altres.

En definitiva, sense deixar de llegir obres literàries —novel·les majoritària-

ment—, els joves han començat a practicar la lectura —i, fins i tot, l'escriptura— de textos breus que expressen idees. Textos, sovint, molt semblants a les columnnes d'opinió que trobem a la premsa escrita i publicada diàriament en paper i que ara trobem, a més, als blogs. Per això, és digne de ressaltar qualsevol intent d'aproximació d'aquests dos mons aparentment distanciats: el de la lectura digital i el del llibre. Sens dubte, si els joves troben llibres publicats amb textos breus de característiques paregudes a les dels escrits que lliguen als blogs, s'hi sentiran també atrets. Com ho faran, sens dubte, si s'acosten a la lectura del llibre *Columnnes de paper* de Salvador Vendrell, publicat per Perifèric Edicions.

Es tracta d'una obra que recull setanta articles seleccionats entre tots els que l'autor ha publicat en els últims anys en la columna setmanal —per això el títol— que escriu en la secció en valencià del diari *Levante-EMV*. Per tant, tenen una extensió breu, com la d'un post de qualsevol blog i, en conseqüèn-

cia, a pesar de l'origen periodístic i del format imprès en paper, el jovent pot associar els escrits del llibre amb la lectura digital de la qual és usuari freqüent. Sobretot, perquè els escrits de Salvador Vendrell tenen un estil àgil i directe que atrapa el lector des de la primera línia i fa que no l'abandoni ja fins al final. En aquest sentit, *Columnnes de paper* és llig amb facilitat i no resulta estrany que el lector després de la lectura d'un dels articles senta la necessitat de llegir-ne el següent i així successivament. Encara que també pot optar per la degustació pausada i llegir-lo

en petites dosis: una manera molt recomanable, sobretot, si se'n fa un ús escolar, perquè possibilita el comentari i el debat públic a l'aula.

Temàticament, el llibre consta de tres parts titulades «Animal de guisa», «Per haver d'amor vida» i «Punts cardinals». Els articles de la primera part són textos que naixen molt sovint del comentari de lectura d'un llibre, els de la segona, d'experiències i successos viscuts per l'autor, i els de la tercera, d'excursions i viatges fets pel nostre territori principalment. En tots l'autor, Salvador Vendrell, ens transmet idees envoltades sempre d'una ironia fina que ens provoca, quasi sense assabentar-nos, una reflexió o altra. Per això són textos que tenen la gran virtut d'expandir-se a dins del lector i d'invitar-nos a altres lectures.

Resulta, per tant, més que justificada la seua publicació en llibre, com també l'encert de l'editorial en fer-ho en una col·lecció destinada a un públic juvenil, perquè, sens dubte, *Columnnes de paper* és també una obra adequada i estimulante per als joves: per als joves, naturalment, intel·ligents o per a aquells que ho volen ser.

Josep Antoni Fluixà

Víctor Sunyol tria Danielle Collobert

L'obra de Danielle Collobert (1940-1978) és una mostra clara de com algunes de les obres sorgides de l'experimentació dels anys setanta encaixen de ple amb les preocupacions estilístiques, conceptuals i temàtiques d'aquest inici de segle.

Martin Melkonian diu de la seva escriptura: «és més radical, és a dir menys novel·lística i menys metafísica, que la de Samuel Beckett. Cert, Collobert *embecketteix* Rimbaud».

Collobert interrogà la impossibilitat de la poesia al mateix temps que interrogà la fi de la paraula i l'exhauriment de cos. En Collobert llengua i cos s'alimenten mútuament.

La seva llengua només pot progressar a cops de «mot-espasme», de crits i sorolls; és una llengua capaç de dir tot el dolor acumulat a la carn, capaç de dir allò més íntim de l'ésser, d'anar fins allà on fa més mal i d'apropar allò indicible. Crea una «cosmogonia de dolor» (Jean-Pierre Faye), un dolor increïble, fins i tot majestuos, sempre lligat a una sensació d'impotència de viure. Un dolor que evita el *pathos* i que mai no esdevé un posat, sinó veritat en carn.

El 1989 Norma Cole publicà al Canadà la traducció anglesa de *Il donc*, cosa que suposà el seu redescobriment. A França P. O. L. edità les *Obres Completes* a partir de 2004. Quan la vaig descobrir, de seguida vaig veure la necessitat de publicar-la en català. I amb l'Antoni Clapés ens van submergir en l'arriscada o impossible tasca de traduir aquests textos lacerats.

Vam escollir *Il donc*, el punt culminant d'aquesta escriptura. Publicat el 1976 és, de fet, el darrer llibre de l'autora, que després només escriurà el breu *Survie*, que farà publicar en edició limitada (60 exemplars) poques setmanes abans de suïcidar-se després d'una vida trasbalsada per fora i per dintre; nòmada per l'Europa, l'Amèrica i l'Àfrica de les revoltes i convulsions; radical en tot; compromesa amb la política i amb la literatura; esquinçada fins a la sang. A *Il donc*, el cos, el gènere, el dolor, la identitat, prenen el llenguatge i el discurs. S'aboleix el cos, la identitat, el gènere. «Cos», l'«Allò», esdevé l'únic personatge i aporta la seva gramàtica amb una sola dimensió de sexualització.

Els breus poemes en prosa que formen el llibre van oferint mirades externes i internes sobre aquest «cos», receptacle de dolor i d'indefensió, que va prenent consciència d'ell mateix, de l'espai, dels altres i de la veu, i que troba justament identitat en un «allò» «emigrat», «transcrit». Ens trobem al límit del darrer llenguatge, esdevingut poema ardent de supervivència per acabar morint molt més encara.

Com mort el text soterrat – quan reduït mut – rendit – sol en el seu espai – es narra – s'improvisa fets i gestos – bandeig solitari – s'escampa – dilatada – el seu cos en expansió – en futur – voldria viure de la pròpia articulació – el tot fins a la fi – espera – espera bastar-se fins al final d'imaginària paraula

.....

Comme mort le texte enfoui – quand réduit muet – rendu – seul dans son espace – se raconte – s'improviser faits et gestes – bannissement solitaire – s'éparpille – dilaté – son corps en expansion – en futur – voudrait vivre de sa propre articulation – le tout jusqu'à la fin – espère – espère se suffire jusqu'à la fin d'imaginaire parole

Allò doncs – Allò – renúncia a l'impersonal – a l'infinitiu – per fi resignat – encarnar – carn dolorosa – encarnar-se com l'ungla del polze – Allò doncs

.....

Il donc – Il – abandon de l'impersonnel – de l'infinitif – enfin résigné – incarner – de la chair douloureuse – s'incarner comme l'ongle du pouce – Il donc

Danielle Collobert. *Allò doncs*.
Col·lecció Jardins de Samarcanda, núm. 51.
Traducció d'Antoni Clapés i Víctor Sunyol.
Vic: Cafè Central i Eumo Editorial, 2009.

EXPOSICIÓ ATRESORAR ESPANYA

Fons fotogràfics de la Hispanic Society of America.

TORNEN

Les visions fotogràfiques de l'Espanya de Sorolla.

Fins al 13 de novembre

CENTRE CULTURAL BANCAIXA VALÈNCIA

(Plaça de Tetuan, 23)

CENTRE CULTURAL BANCAIXA ALACANT

(Rambla Méndez Núñez, 4)

Entrada Gratuïta

compromís social.
Bancaixa

